

Invandring, mediebilder och
radikala högerpopulistiska partier i Norden

Invandring, mediebilder och radikala högerpopulistiska partier i Norden

Anders Hellström

Anna-Lena Lodenius

Rapport 2016:6

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

**Delegationen för
Migrationsstudier
Ju 2013:17**

Delmi Rapport 2016:6

Beställning: www.delmi.se

E-post: ju.delmi@regeringskansliet.se

Tryckt av: Elanders Sverige AB

Stockholm 2016

ISBN 978-91-88021-15-1

Förord

Runt om i Europa har vad som i forskningen brukar betecknas som radikala högerpopulistiska partier vunnit framgång det senaste årtiondet. Även i Sverige har det partipolitiska landskapet förändrats genom att Sverigedemokraterna tagit plats i riksdagen och nått ökat väljarstöd. Trots dessa framgångar, visar opinionsundersökningar att Sverigedemokraterna också är det parti som flest ogillar. Det reser frågor om betydelsen av polariserade mediala beskrivningar för den svenska befolkningens uppfattningar.

I den här rapporten, som delvis bygger på tidigare forskning av Hellström (2016) och Hellström & Edenberg (2016), studeras hur bilden av Sverigedemokraterna gestaltas på ledarplats i Sveriges stora dagstidningar, samt i en artikelserie på sajten Avpixlat. Det svenska medielandskapet jämförs också med Danmark, Norge och Finland. Studien visar att Sverige avviker från hur motsvarande partier beskrivs på ledarsidor i grannländerna, genom att de svenska ledarskribenterna har en mer negativ inställning till partiet. I stark kontrast till detta står sajten Avpixlat. På Avpixlat presenteras istället en verklighetsbeskrivning som tydligt stämmer överens med Sverigedemokraternas. Den polariserade folkopinionen speglar i väsentliga avseenden de mediala bilderna.

Ledarsidor är visserligen inte vanlig nyhetsrapportering och det är inte säkert att Sverigedemokraterna beskrivs lika negativt på nyhetsplats. Dessutom har läget förändrats från den studerade perioden (2009-2012) till idag då en del ledarskribenter möjligen har mjuknat något i sin inställning till Sverigedemokraterna. Studiens resultat bjuder likväl in till en diskussion om hur väljarnas sympatier formas och om hur både stöd till och motstånd mot radikala högerpopulistiska partier bildas i det offentliga rummet.

Rapporten är skriven av Anders Hellström, docent i Statsvetenskap vid Malmö Institute for studies of migration, diversity and welfare (MIM), Malmö Högskola, och Anna-Lena Lodenius, journalist och författare. Den har i ett tidigare stadium granskats av fil.dr. Cristian Norocel och fil.dr. Mattias Ekman. Arbetet med rapporten har också följts av professor Joakim Palme och journalisten Kerstin Brunnberg, båda ledamöter i Delmi. Vid Delmis kansli har främst utredningssekreterarna fil.dr. Monica Svantesson, fil.dr. Caroline Tovatt och Anton Ahlén bidragit till granskningen. Som brukligt i Delmi-sammanhang ansvarar författarna själva för innehåll och slutsatser i rapporten. Rapporten ingår i Delmis temaområde Demokrati, deltagande och värderingar.

Stockholm i november 2016

Joakim Palme,

Kristof Tamas,

Ordförande Delmi

Kanslichef Delmi

Sammanfattning

Utgångspunkten för den här rapporten är den ambivalens som finns i synen på Sverigedemokraternas (SD) roll och position i svensk politik. När snart hälften av partiets andra mandatperiod i riksdagen hade passerat märktes det fortfarande inga tecken på att andra partier ville närma sig dem, eller hade inlett samtal och förhandlingar. SD stod i farstun till partipolitiken, utan att släppas in i vardagsrummet.

Rapporten tar sin utgångspunkt i att det svenska diskussionsklimatet är osedvanligt polariserat. I valrörelsen 2014 stod väljarna inför två distinkta alternativ på det migrationspolitiska området: antingen en generös invandringspolitik eller en betydligt mer restriktiv sådan. Det fanns en åsiktskonvergens mellan de övriga partierna, och SD kontrasterade mot denna. Samtidigt lyste konkreta förslag med sin frånvaro på det migrationspolitiska området i de båda politiska lägren.

I den bakgrundsdel som inleder rapporten görs en genomgång av hur SD:s politik på migrationsområdet skilde sig radikalt från övriga partiers inför valet 2014. Senare har som bekant frågor om migration och integration varit på allas läppar, och riksdagspartierna har i flera fall antagit en mer restriktiv hållning till invandring (se vidare i epilogen).

I rapporten studeras hur bilden av SD reproduceras externt och internt. En första studie granskar hur svenska ledarsidor hanterar SD, och jämför med motsvarande rapportering om liknande partier på ledarsidorna i våra närmaste grannländer. Underlaget är ett stort antal artiklar från ledarsidor i alla de stora dagstidningarna i Finland, Danmark, Norge och Sverige (fyra dagstidningar från respektive land). Dessa har analyserats efter innehåll och på vilket sätt partierna beskrivs, om det sker i mer positiva eller negativa ordalag.

En systematisk genomgång av ett större empiriskt material utifrån ett utvecklat kodschema kan på forskarspråk benämnas som en kvantitativ innehållsanalys, med förbehållet att det här inte handlar om att "räkna ord" utan om att identifiera generella strukturer i materialet. Med detta sagt innehåller de variabler som används även en kvalitativ dimension. Syftet är att tolkningarna av materialet ska präglas av en hög grad av intersubjektivitet (att olika forskare kommer fram till samma resultat på samma forskningsfrågor).

Slutsatserna i den del som handlar om ledarsidorna omfattar följande:

- 1) Det skedde inte någon större förändring av hur SD bemöts på landets ledarsidor under perioden 2009–2012. Sverige sticker ut i jämförelse med hur motsvarande partier hanteras på ledarsidor i grannländerna Norge, Danmark och Finland.
- 2) De väletablerade (mainstream) mediernas hantering av SD kan inte förklara att partiet lyckades med att attrahera en så ansevärd mängd väljare under den studerade perioden (i valet 2010 och enligt opinionsmätningar).
- 3) Rapporteringen i medierna utgick under den undersökta perioden från att väljarna hade ett val att antingen rösta på Sverigedemokraterna eller något av de andra riksdagspartierna, vilket kan ha bidragit till polariseringen i svensk politik. (Polariseringen kvarstår i allt väsentligt, även om flera riksdagspartier sedan studien genomfördes har antagit en mer restriktiv linje avseende invandring till Sverige, vilket visserligen ligger utanför den undersökta perioden, men ändå berörs i den avslutande epilogen.)

I den andra studien granskas hur bilden av SD reproduceras genom en genomgång av texter från sajten Avpixlat, som visserligen formellt är fristående, men som har nära band till partiet. Det görs en narrativ analys av texterna, och analysen tar alltså här sikte på att försöka hitta den underliggande berättelsen och hur individuella levnadsberättelser och personliga erfarenheter knyts samman med förändrade partipolitiska preferenser, som i det här fallet innebär en röst på SD.

Slutsatserna i den del som handlar om Avpixlat omfattar följande:

- 1) Det finns flera platser för offentliga samtal, och alternativen till mainstream-medier spelar en viktig roll för ett parti som inte är en del av etablissemang. En sådan alternativ arena är Avpixlat. Avpixlat erbjuder en motberättelse, som inte kommer fram i det parlamentariska arbetet och på mainstreampressens ledarsidor.
- 2) Utgångspunkten på sajten Avpixlat är att allt var bättre förr, att Sverige inte klarar av fler invandrare, att kostnaderna för migrationspolitiken skenar, att det finns anledning att känna oro inför bristen på ledarskap och att andra länder borde ta ökat ansvar för asylmottagningen.
- 3) Utifrån en sådan verklighetsbeskrivning är en röst på Sverigedemokraterna förståelig och logisk, trots mainstreampressens avståndstagande. De berättelser som förmedlas på Avpixlat innehåller såväl nostalgi som löften om en annan och bättre framtid, även om det mer handlar om att återskapa något som gått förlorat än att drömma om en helt ny framtid. Det finns skäl att tro att läsarna, vid en jämförelse, uppfattar de andra riksdagspartierna som visionslösa.
- 4) Det finns en önskan om att försöka balansera rätt mellan radikala budskap och något som närmast kan beskrivas som ett frossande i normalitet och situationer som är välbekanta för de allra flesta. Syftet hos skribenterna på Avpixlat förefaller att vara att radikalisera populära stämningar i samtiden snarare än att framstå som extrema och bullriga (Hellström och Edenborg 2016).

Sammantaget visar de båda studierna att sättet att beskriva SD, och med partiet relaterade frågor, skilde sig radikalt från när partiet var föremål för texter publicerade på mainstreampressens ledarsidor under perioden 2009-2012. Rapporten tar inte ställning för om endera världsbeskrivning är mer korrekt än den andra. Genom att inkludera båda dessa studier i samma rapport ges sammantaget en bild av att tonläget skiljer sig åt radikalt beroende på vilken plats i offentligheten som vi studerar.

Det gör att det blir missvisande, eller t.o.m. direkt felaktigt, att tala om *en* svensk offentlighet (eller *en* media). Istället borde vi tala om flera olika offentligheter som har olika regler för vad som bör sägas och göras i relation till SD.

SD har framgångsrikt attraherat nya väljare genom att appellera till människors oro kring invandring och mångfald samt att utnyttja diskrepansen mellan efterfrågan och utbud i migrationspolitiken: att kritik av olika former av invandring varit mer eller mindre frånvarande hos de andra partierna. Med tiden har SD även blivit det mest EU-kritiska partiet, och det som tydligast driver ett svenskt utträde.¹

Den svenska situationen är unik vid en nordisk jämförelse. I Norge, Finland och Danmark har motsvarande partier för länge sedan gjort resan från att ha varit utfrusna i det politiska samarbetet över partigränserna till att inta en mer central position i politiken.²

Rapportens studier visar att ett parti samtidigt kan vara attraktivt på väljararenan, och en icke-trovärdig samarbetspartner på den parlamentariska arenan eller i mainstreampress. Hur ett parti framställs i medierna har sällan en *direkt* effekt på hur väljarna formar sina politiska uppfattningar (Bonjour & Schrover 2015). Relationen mellan opinion, medierepresentation och individens val av parti är minst sagt komplex, emellanåt motsägelsefull, och det saknas enkla kausala samband.

Slutnoter sammanfattning

1. Vänsterpartiet anser fortfarande att vi ska lämna EU på sikt, men driver inte i dagsläget frågan, och Miljöpartiet har ändrat uppfattning och tycker att vi ska vara kvar i EU (även om partiet anser att EU har för mycket makt)

2. I Island finns inga jämförbara partier, och landet lämnas därför utanför denna rapport.

Summary

The starting point of this report are the ambivalent views in Sweden Democrats' (SD's) role and position in Swedish politics. At the mid-point of its second mandate period since the party entered the Swedish parliament in 2010, no other party has yet attempted to move closer or to initiate talks and negotiations with the party. To speak figuratively, SD was still in the entrance hall, and there were no signs of invitations to enter the living room.

SD's policy program differs from those of the other Swedish parliamentary parties, especially in the field of migration policy. SD wants to drastically reduce the number of asylum seekers, as well as to bring down the numbers of all migrants to a minimum, regardless of how many are currently entering the country. The party aims for a different Sweden, not only in the field of migration policy. They want a country with minimal elements of other cultures and religions and stress uniformity, founded on the basis of what SD consider to be Swedish values and traditions.

SD is an extreme nationalist party, and distinguishes itself from other similar parties in neighbouring countries by its history and by virtue of its previously strong ties with fascists and Nazi movements. Reducing immigration is thus, for SD, not just about preserving welfare, jobs and housing. The intention is to transform or rather restore the national community: a tight fusion between nation and state.

This report is based on the assumption that the Swedish debate on migration policy is unusually polarized. In the 2014 election campaign, voters were faced with two options: either a generous immigration policy or a much more restrictive policy, while concrete proposals in the area of migration policy were conspicuous by their absence in both political camps. Since then issues of migration and integration are

on everyone's lips. In its initial background part, this report shows how SD's policies on migration were radically different from those of other parties in the election campaign of 2014.

Since the election 2014 migration has been the big issue in the political debate, and other parties have put forward more restrictive policies towards migration. This has not really changed the situation with the polarisation; no parties will admit that they are moving closer to SD. Put in other words, in the area of party politics, the differences between the other parliamentary parties and the SD has undoubtedly decreased but in the area of public opinion the polarisation yet remains.

SD has successfully attracted new voters by exploiting the mismatch between demand and supply of concrete policy proposals in migration policy. The SD also exploits the fact that criticism of various forms of immigration has been more or less absent in the other parties' platforms. By election time in 2014, SD had also moved forward as the party in Sweden which is the most critical of the EU and as the only remaining party which clearly propagates Swedish exit from the EU.¹

The Swedish situation is unique in Nordic comparison. In Norway, Finland and Denmark, comparable parties have already made the journey from being fundamentally debarred of cross-party political cooperation into more central political positions.²

The investigations presented in this report show how the image of SD is reproduced both externally and internally. The first part of the study examines how Swedish editorial articles in the daily press deal with SD, compared to corresponding reporting about similar parties on the editorial pages in other Nordic countries. This study relies on descriptive statistics based on own calculations. The second part of the study examines how the image of SD is reproduced by a review of texts from the site Avpixlat, formally independent but with close ties to the SD. The texts analysed were those which have been presented as authentic letters from persons that used to vote for other parties (published in the series "From the seven clover to the SD"), but who have now changed their minds and have decided to vote for SD in the next

election. We cannot know for sure that the letters are authentic, but regardless of this, we can trace a common narrative in the letters which can be analysed. This study is based on narrative analysis; to study how individual experiences and perceptions of everyday events transmute into changes in party political preferences.

We present the following conclusions from the study's first part, on editorial articles:

- 1) There was no major change in the way SD was treated in Swedish editorial articles between 2009 and 2012; it was yet based on a cordon sanitaire. The negative treatment afforded in Swedish editorial articles stands out as significantly more negative in comparison with the discursive order in editorial articles in the neighbouring countries Denmark, Finland and Norway.
- 2) How mainstream media reacts to the SD cannot explain the fact that the party managed to attract such a significant number of voters and voter sympathy during the studied period (in the 2010 elections, as well as in opinion polls subsequently).
- 3) In the editorial articles, it has often been assumed that voters had a choice, to either vote for the Sweden Democrats or for any of the other parliamentary parties, which may have contributed to polarization in Swedish politics. (This polarization has later been even more exaggerated due to later events in Swedish politics – such as, for example, the December agreement, when the established right-wing parties agreed not to vote against the Social Democratic and Green government budget, as well as later developments following the current refugee situation.)

We also present the following conclusions from the study's second part, dealing with texts on the website Avpixlat:

- 1) Alternatives to the mainstream media play an important role for a party that is not part of the establishment, and Avpixlat clearly constitutes such a venue.
- 2) Avpixlat offers a counter-narrative that differs entirely from how SD is presen-

ted in the parliamentary debate proceedings, as well as in editorial articles in the mainstream press. This counter-narrative can help us understand how voting for the Sweden Democrats may seem logical for those doing so.

- 3) The Avpixlat texts can be seen as often presenting a nostalgic vision, whereby things used to be better in the past, but whereby promises for a better future also can be held out. There are reasons to believe that the readers of such texts may come to see the other parliamentary parties as comparatively unable to hold forth an equally compelling vision. According to the texts in Avpixlat, Sweden is not capable of taking on more immigrants, and is also burdened with increasing costs for migration. The text authors also believe that there is reason to be worried about the lack of political leadership in migration policy. They also believe that other countries should take more responsibility for asylum seekers. Based on such a description of the political situation, a vote for the Sweden Democrats can be seen as understandable.
- 4) The authors of the texts at *Axpixlat* often put into evidence the desire to strike a balance between a radical message on the one hand, and (on the other) a normalising understanding of the policy situation which most people could see as familiar. The aim of the authors seems to be to radicalise present popular sentiments, rather than to appear all too extreme and strident.

We also wish to situate these results with comments pertaining to the very latest developments in Swedish migration policy. Starting in the fall of 2015, more commentators and politicians from other parties are advocating visions and policies similar to those discussed on Avpixlat: less migration, ID controls at the borders, and so on. This partial policy realignment may well give more credibility to dominant messages on Avpixlat and to the SD. Both Avpixlat authors and the SD can now point to having raised migration-critical policy solutions long before others have done so.

Being rejected by mainstream media might affect a populist party in opposition to the establishment in a different way; it might even strengthen its position. This

report shows that a party both can attract many voters and at the same time lack credibility according to political competitors and mainstream media. How a party is portrayed in media has no such direct effect on voting behaviour. The relation between opinion, media representation and individual party preferences is a complex and contested phenomenon (Bonjour & Schrover 2015). One way forward, as suggested in this report, is to move from studying the public debate as monolithic, but instead as pluralistic.

Endnotes Summary

1. The Left Party still aims for a Swedish exit from the EU, but puts little emphasis on the issue. The Green Party has changed its stance, and presently holds that Sweden should stay in the EU (though EU institutions should have less impact)
2. In Iceland there are no comparable parties, and the country is therefore left out of this report.

Innehåll

1. Inledning	1
2. Syfte, metod och material	5
Underlaget för rapportens två studier.....	5
Terminologi	7
3. Teorier och litteraturoversikt	9
Bemötande av RHP-partier	13
Hur kan SD attrahera väljare?.....	14
Trovärdighetströskeln.....	16
4. Bakgrund.....	19
Invandring och radikala högerpopulistiska partier i Sveriges historia	19
Fyra nordiska länder med delvis olika utveckling.....	21
De fyra nordiska RHP-partierna	22
Varför dröjde RHP-partierna i Sverige?.....	24
De svenska riksdagspartiernas syn på invandring.....	26
5. Delstudie 1: Ledarsidornas hantering av RHP-partier	41
Material.....	41
Kodning av materialet.....	44
Negativa och positiva tonlägen	45
Genomgång av ämnesområden	49
Sammanfattande analys av ledarsidorna.....	51
6. Delstudie 2: Så konstrueras en motberättelse	53
Från sändare till mottagare	53
Avpixlat	55
Narrativ analys	56
Olika offentligheter.....	56
Studie av texter på Avpixlat	58
Slutanalys av studien av en artikelserie på Avpixlat	69

7. Epilog.....	73
Referenser	79
Material från Avpixlat.....	88
Partimaterial.....	89
Appendix 1	90
Kodinstruktioner	90
Appendix 2	94
Förteckning över testkodare.....	94
Appendix 3	95
Reliabilitetstest	95

Figurer och tabeller

Tabell 1. Sverigedemokraternas resultat i riksdagsvalen från 1988 till 2014.	26
Figur 1. Valresultat för de svenska riksdagspartierna i riksdagsvalen 2014 och 2010, andel av rösterna (%).	27
Tabell 2. De svenska riksdagspartiernas migrationspolitik inför valet 2014.	38
Tabell 3. Tidningar och antal artiklar som ingår i studien.....	43
Figur 2. Tonläget (1-3) gentemot RHP-partier i ledarartiklar 2009-2012.	45
Figur 3. Tonläget (1-3) gentemot respektive RHP-parti i sexton tidningars ledarartiklar i fyra länder, 2009-2012.	48
Tabell 4. Tonläget (1-3) gentemot RHP-partier i ledarartiklar, fördelat på artiklarnas ämnesområde (antal artiklar i parentes).	50
Tabell 5. Motsatsparen som blir en del av skribenternas självbild utifrån artikelserien "Från sjuklövern till SD" på sajten Avpixlat.	64
Tabell 6. Reliabilitetsresultat för variabeln Genre.	96
Tabell 7. Reliabilitetsresultat för variabeln Roll.....	96
Tabell 8. Reliabilitetsresultat för variabeln Tonläge	97
Tabell 9. Resultat av testkodning, variabeln Ämne.....	98

1. Inledning

Onsdagen den 1 juli 2015 höll SD:s partiledare Jimmie Åkesson sitt årliga sommar-tal på den stora scenen i Almedalen. De åhörare som hade bänkat sig inför talet underhölls med låtlistor med musik som bland annat innehöll Magnus Ugglas ”Jag mår illa” och exempel ur olika kända dansbands repertoarer – en gestaltning av bred folklighet som stämmer väl överens med partiets mycket medvetna officiella framtoning. Till sist välkomnades partiledaren med varma applåder av entusiastiska partianhängare, några motståndare och nyfikna betraktare.¹

Det centrala budskapet under hela SD:s dag i Almedalen var att peka på att SD är Sveriges enda riktiga oppositionsparti. Detta signalerades på såväl banderoller som i texten på de ballonger som dekorerade scenen, och framhölls även i flera av de tal som hölls, inte minst i Åkessons eget. Ordvalet kan ses som uttryck för SD:s önskan att framstå som ett populistiskt anti-etablissemangsparti med udden rik-tad mot samhällseliten och de etablerade partierna. I många avseenden liknar SD idag andra radikala högerpopulistiska partier i Europa, trots SD:s något annorlunda historia.

Åkessons tal präglades även av att han nu var tillbaka i rampljuset efter en tids frånvaro som partiledare på grund av utbrändhet. Under denna period hade par-tiet nästan åstadkommit ett extraval, som undveks i sista stund, och istället lan-serades den så kallade decemberöverenskommelsen (DÖ). Enligt denna förband sig oppositionspartierna att inte rösta på sina egna budgetförslag och därigenom undvika extraval genom att SD inte kunde bli tungan på vågen.²

Åkesson uttryckte glädje över att svenska folket gav partiet ökat stöd i opinions-undersökningarna. Men Åkesson sa också att han var frustrerad över utvecklingen i svensk politik, och hävdade att partiets slogan ”det enda oppositionspartiet” var ett uttryck för denna frustration. Trots opinionsstödet hade SD hittills inte påver-

kat politiken på det nationella planet över huvudet taget, och framför allt inte fått något genomslag för sin vilja att reducera invandringen till Sverige genom konkreta policyförändringar. Den första perioden som SD satt i riksdagen efter valet 2010 fick Sverige tvärtom en mer generös invandringspolitik, något som går på tvärs med utvecklingen i ett flertal andra europeiska länder (Emilsson 2014).

Fortfarande i maj 2016, då arbetet med denna rapport befann sig i en slutfas, upprätthölls en mur mellan SD och de andra svenska riksdagspartierna. Det märktes inga tecken på att en förändring vore på gång, trots införda restriktioner inom migrationspolitiken till följd av flyktingsituationen och ett mer varierat medieklimat. Närmandet till SD hade visserligen gått längre i den kommunala politiken, något som är mest påtagligt i Skåne och Blekinge där partiet har varit en större maktfaktor under en längre tid än i resten av landet. I det senaste valet växte SD kraftigt i kommunvalen i hela landet, och partiet har nu representation i alla kommuner utom fem. I exempelvis Gävle kommunfullmäktige har SD stjälpit den tidigare socialdemokratiska minoriteten genom att rösta tillsammans med Moderaterna (Arbetsbladet 28 december 2015). Men att få genomslag för sin politik på det kommunala planet är inte nödvändigtvis detsamma som att vinna trovärdighet på riksplanet.

SD gjorde ett rekordval 2014 och fick 12,9 procent av rösterna till riksdagen, och partiet har sedan stigit ytterligare i opinionsmätningarna. Sedan ökningen av antalet nyanlända flyktingar under sommaren 2015 har många röster hörts om nödvändigheten i att skärpa kraven för att ansöka om uppehållstillstånd av skyddsskäl i Sverige, men det märks också ett starkt engagemang i civilsamhället mot den nya hårdare migrationspolitiken. Sverige är delat. Europa är delat.

De införda restriktionerna i migrationspolitiken tycks inte nödvändigtvis leda till en ökad normalisering av SD. Budskapet från de övriga partierna är att förändringarna genomförs mot bakgrund av en extrem situation, och att de saknar SD:s målsättning att förändra samhället att bli mer etniskt homogent.

Att SD fortfarande hålls utanför samarbete med övriga riksdagspartier är en viktig påminnelse om att migrationsfrågan är mycket större, och delvis en annan fråga, än etablissemangets förhållningssätt till fenomenet radikala högerpopulistiska partier. Den situation som råder i svensk politik 2016 ger snarast vid handen att SD:s direkta inverkan snarast har minskat. (En annan fråga är vad som gäller den indirekta diskursiva påverkan som partiet kan ha, där svaret inte är lika givet.)

SD:s populistiska anti-etablissemangsstrategi innefattar att partiet säger sig tala för ett folk som inte blir lyssnat på, och som körs över av samhällseliten. Det passar alltså sådana partier bättre att migrationsfrågorna glöms bort än att alla talar om dem. En tolkning av det rådande läget i augusti 2016 är att när situationen i omvärlden gör att migrationsfrågorna är ständigt i fokus, tenderar SD snarare att bli ett osynligt parti. Detta till trots ligger väljarstödet fortfarande på höga nivåer, betydligt högre än i riksdagsvalet 2014. (15,6 procent i Sifos opinionsmätning SvD den 21 augusti 2016).

Kan polariseringen kvarstå, eller går Sverige en utveckling till mötes som påminner om det som skett i de övriga nordiska länderna, där RHP-partierna närmast sig etablissemanget? Rapporten gör inga försök att spå en framtida utveckling, även om sådana frågor förstås väckts under arbetet med rapporten. Den tar i stället fasta på den unika situation som rådde inför valet 2014, och erbjuder ett försök att förstå de mekanismer som låg bakom denna.

Slutnoter kapitel 1

1. Däribland båda författarna till denna rapport som händelsevis, och oberoende av varandra, var på plats.
2. Under 1900-talet hade Sverige ett stort antal liknande kompromisser, från uppgörelsen mellan Centerpartiet och Socialdemokraterna 1932 till skattereformen mellan Socialdemokraterna och Folkpartiet åren 1990 och 1991. Sverige har en lång tradition av konsensusdemokrati för att balansera ett minoritetsstyre. I den bemärkelsen var inte DÖ något nytt element i svensk politisk historia.

2. Syfte, metod och material

Inledningsvis ges en kort bakgrund om invandring och högerpopulism i Norden. Därefter följer en genomgång av de övriga svenska riksdagspartiernas flykting- och invandringspolitik, i huvudsak baserad på deras valmanifest inför valet 2014. Det senare avsnittet är avsett att visa på hur det finns en samsyn i migrationsfrågor mellan de andra partierna, och hur SD:s politik kontrasterar mot denna. Migrationspolitik har här tolkats brett och inbegriper alltifrån syn på arbetskraftsinvandring och familjeåterförening till asylinvandring.

Underlaget för rapportens två studier

Huvuddelen av rapporten upptas av två studier:

I *den första delstudien* studeras det diskursiva avståndet mellan SD och övriga riksdagspartier, och hur detta avspeglas i rapporteringen på de väletablerade (mainstream) tidningarnas ledarsidor. Den fråga som ställs är: Hur skiljer sig innehållet i texterna på ledarplats i Sverige jämfört med hur ledarsidor i mainstreampress i Norge, Danmark och Finland beskriver Dansk Folkeparti, Fremskrittspartiet i Norge respektive Sannfinländarna? Rapporten använder en kvantitativ innehållsanalys med deskriptiva inslag för att besvara denna frågeställning.

Material: Studien utgår från artiklar på ledarplats i fyra nationella tidningar i Sverige, Norge, Danmark respektive i Finland publicerade åren 2009–2012. Urvalet och analysen av texterna har genomförts i samarbete med tre forskare: för Danmark Susi Meret, för Norge Anniken Hagelund och för Finland Katarina Pettersson.¹

Syfte: Avsikten med denna delstudie är att visa på hur diskrepansen mellan SD och övriga riksdagspartier manifesteras av opinionsjournalistiken på mainstreampressens ledarsidor, där det upprätthålls något som kan beskrivas som en "renlighetsbarriär" mot SD. Detta finns inte på samma tydliga sätt i de andra nordiska länderna.

Metod: Studien utgår från Mazzoleni (2003, s. 16) och tesen är att det existerar en åsiktskonvergens, alltså ett närmande, mellan alla andra partier i synen på SD, och att detta avstånd mellan SD och andra partier avspeglas i hur landets ledande opinionsförmedlare skriver om partiet.

I den andra delstudien granskas texter på web-sajten Avpixlat som har täta band till individer i partitoppen i SD, och som läses av många av partiets sympatisörer. Syftet är att hitta motberättelser som kan förklara SD:s attraktionskraft, trots den massivt negativa publicitet som partiet möter i mainstreammedier.²

Material: Studien utgår från texter publicerade i en artikelserie under vinjetten "Från Sjuklövern till SD" på sajten Avpixlat. Sajten är populär och har cirka 20 000 besökare varje dag (Alexa 2015). Den attraherar läsare och följare utanför mainstreammedierna, och tillhandahåller till skillnad från dessa i huvudsak sympatiska representationer av Sverigedemokraterna.

Syfte: Syftet är att identifiera en berättelse som kontrasterar mot texterna i delstudie ett, och som kan förklara lockelsen med SD:s politik. Berättelserna i artikelserien ger svar på frågan varför en röst på Sverigedemokraterna är logisk för väljare med bakgrund som sympatisörer till både höger- eller vänsterpartier. Dessa levnadsberättelser ger en inblick i vilka motiv som ligger bakom SD:s attraktionskraft på valjarmarknaden.

Metod: Studien utgår teoretiskt från idéer om så kallade multipla offentligheter (Fraser 1990; Warner 2002; Silverstone 2007). Befintlig forskning på området fokuserar ofta på partipolitiskt bemötande (Bale, et al. 2010) och mediereaktioner (Ellinas 2010) i form av bemötandet i mainstreammedier och representationer av partierna i samma medier. I den här studien bryts ny mark genom att granska alternativa offentliga rum.

Delstudiens frågeställning lyder: går det att förstå vad som driver väljare att rösta på SD i stället för andra riksdagspartier utifrån innehållet i artikelserien "Från sjuklövern till SD?" på Avpixlat? För att besvara ovanstående frågeställning används

analytiska begrepp från narrativ analys. Vi söker således en bärande kraftfull berättelse i detta diskursiva rum.

Sammantaget identifierar dessa två delstudier hur SD tillmätts olika trovärdighet beroende på vilken plats i offentligheten vi utgår från, och den som reproduceras inåt mot de redan övertygade står i bjärt kontrast till bilden i mainstreammedia.

Terminologi

I rapporten har vi valt att använda begreppet radikala högerpopulistiska partier, förkortat RHP (på engelska Populist Radical Right, PRR). Det är värt att påpeka att detta bara är en av många benämningar på den här typen av partier, och även om RHP-partier är en relativt vanlig beteckning råder ingen konsensus om vilken benämning som är den korrekta (se vidare Mudde 2007).

Med RHP-partier avses sådana partier som förenar nativism, det vill säga uppfattningen att etnisk härkomst bör tillmätas större betydelse för människors rättigheter i nationen, populism, enkelt uttryckt en strategi snarare än en ideologi som ligger till grund för anti-etablissemangpartier som hävdar att den centrala klyftan i samhället går mellan eliten och folket, samt slutligen höger i bemärkelsen konservativ (ibid). Partierna inordnar sig i det parlamentariska systemet, och skiljer sig därmed från extremhögerpartier med en mer eller mindre öppen våldsagenda och löften om att demontera dagens politiska system. Det hindrar inte att RHP-partier kan uppfattas som ett hot mot demokratin, framför allt mot demokratiska fri- och rättigheter för olika minoritetsgrupper.

Det råder inte heller någon total enighet om vilka partier som kan beskrivas som RHP-partier. Partifamiljer brukar vanligen beskrivas utifrån ett gemensamt ursprung och ideologisk hemvist, ofta manifesterat genom likheter i valet av partinamn. När det gäller RHP-partier är detta mer komplicerat eftersom partierna är så stigmatiserade, och inte alltid tydliga med sin ideologiska inriktning. Den nationalistiska agendan gör också att de ofta inte har något större intresse av gränsöverskridande

samarbete, utom i EU-sammanhang där allianser kan ge fördelar i form av t.ex. ekonomiska anslag för bemannade kanslier och mer talartid i plenum (Lodenius 2015).

Inte ens i Norden är RHP-partierna någon enhetlig grupp, bara två av de partier som berörs i rapporten (Sannfinländarna och Dansk Folkeparti) samarbetar officiellt och har bildat en grupp i Nordiska Rådet. Det finns forskare som hävdar att Fremskrittspartiet över huvud taget inte ska uppfattas som ett högerpopulistiskt parti utan står utanför en grupp av nordiska RHP-partier (se t.ex. Ravik Jupskås & Jungar 2014).³

Denna rapport tar fasta på att det finns likheter mellan partierna som är så tydliga att det är meningsfullt att se dem som en politisk familj och göra vissa jämförelser, men att det också finns betydande skillnader som beskrivs närmare längre fram i texten.

Slutnoter kapitel 2

1. Underlaget till avsnittet är publicerat i Hellström (2016). Materialet till den narrativa analysen härstammar från Hellström & Edenberg 2016. För testkodningen involverades forskarna Björn Fryklund, Jenny Kiiskinen och Henrik Emilsson samt journalisterna Niklas Orrenius, DN, och Alexander Bengtsson, Expo.
2. Underlaget till avsnittet är även använt i Hellström och Edenberg 2016.
3. Fremskrittspartiet anser att liberala Venstre står närmast av de danska partierna och har inte pekat ut något parti alls i Sverige och Finland. Det har dock förekommit vissa försök till ett närmande till Moderata Samlingspartiet (Lodenius 2015).

3. Teorier och litteraturoversikt

Inga andra kategorier av partier, om vi väljer att se RHP-partierna som en distinkt kategori (vilket de som nämnts ofta själva motsätter sig), har ägnats lika många forskarstudier på senare år. Försöken att förstå framväxten av den här typen av partier har genererat en rad teorier som bland annat försöker ge svar på hur de lockar väljare, och vilka väljare som attraheras. En utgångspunkt är att svaret handlar både om utbud och om efterfrågan. Enkelt uttryckt måste det både finnas ett parti som uppfattas som någorlunda trovärdigt att rösta på, och ett intresse hos väljarna för de frågor som partiet i fråga fokuserar på. Inom forskningen råder det konsensus om att det finns en stabil efterfrågan på dessa partier i opinionen, men frågan om hur pass väl de lyckas avgörs av huruvida de anses vara representativa och uppfattas som rimliga att rösta på av potentiella väljare (Rydgren 2007; Ellinas 2010; Art 2011; Bornschier och Kriesi 2013).

Det är uppenbart att det inom politiken ibland uppstår nya nischer som andra än de etablerade partierna kan utnyttja för att öka sitt väljarstöd. Detta kan beskrivas som en obalans i efterfrågan mellan väljare och valda, och det kan rättas till genom att ett ”nytt” parti etablerar sig på politikens utbudssida.¹ Men för att det nya partiet ska lyckas krävs inte bara en allmän efterfrågan. De frågor partierna driver måste hamna högst på agendan hos väljarna. Även väljare som är överens med SD i invandringsfrågan, och bedömer partiet som trovärdigt, kommer att rösta på ett annat parti om t.ex. skattefrågan eller arbetsmarknaden bedöms som viktigare, förutsatt att SD:s politik på dessa områden inte anses hålla måttet.

En faktor som lyfts fram av statsvetaren Pippa Norris, och som blir uppenbar vid jämförande studier mellan förutsättningarna för RHP-partier att växa i de europeiska länderna, är också att själva valsystemet spelar en stor roll. I länder som har ett majoritetsvalsystem, vilket förekommer i Frankrike och Storbritannien, där alltså kandidater ställs mot varandra i enmansvalkretsar och den kandidat som får flest röster

vinner, har oetablerade partier svårare att hävda sig. Ett proportionellt valsysteem, som det vi har i de nordiska länderna, är mer gynnsamt för olika typer av uppstickarpartier eftersom det i högre utsträckning möjliggör för mindre partier att nå folkvalda positioner, och gynnar generellt en partipolitisk mångfald (Norris 2005).

Inom ramen för studier av hur efterfrågan på RHP-partiernas politik ser ut har teorin om *moderniseringens förlorare* en viktig plats, och den förknippas kanske främst med Hans-Georg Betz (1994). Den betonar hur ekonomiska och sociala förändringar i samhället påverkar röstningsbeteende. Vad betyder det för väljarbeteendet att de grupper som tidigare uppfattat sig som bärare av framväxten av den moderna välfärdsstaten hamnar i en utsatt situation? Det finns indikationer på att de som förlorar på denna process attraheras särskilt av RHP-partiernas politiska budskap om att mångkulturalism och invandring är kärnan till problemen.² I det svenska fallet kan vi notera att SD attraherar åtskilliga väljare från LO-kollektivet. Det är kanske inte så konstigt att individer som påverkats negativt av samhällsutvecklingen uttrycker en nostalgisk längtan efter en svunnen tid och traditionella värderingar – att allting var bättre förr.

Teorin om moderniseringens förlorare äger viss giltighet. Men frågan är a) om det alltid handlar om just förlorare på ett socio-ekonomiskt plan som går till den här typen av partier – det torde vara uppenbart att RHP-partier fångar betydligt bredare grupper av väljare (Bornschier & Kriesi 2013, Kriesi 2006) och b) om man inte också behöver föra in en diskussion om frågor utanför det socio-ekonomiska området i det här sammanhanget för att få fram en mer finmaskig analys.

Det senare har uppmärksammats av Simon Bornschier och Hans-Peter Kriesi (2013 samt Rydgren 2014; Bornshier & Kriesi 2013, s. 27). De resonerar kring om det inte i stället är den europeiska integrationsprocessen och globaliseringen som inneburit att samhället börjat skiftas efter nya sociala konfliktlinjer.

Redan 1967 konstaterade statsvetarna Seymour Lipset och Stein Rokkan, i en uppmärksamman och ofta refererad bok, att europeisk politik under efterkrigstiden dominerats av två konfliktlinjer; en socio-ekonomisk som enkelt uttryckt står mellan liten statlig inblandning kontra välfärd och klassutjämning via skattsedeln, och

en sociokulturell som istället skiftas utifrån en axel mellan ett auktoritärt förhållningssätt kontra ett libertarianskt/frihetligt, eller möjligen liberalt (Demker 2014). Om den socioekonomiska axeln avgör nivån på statlig inblandning i ekonomin, utgår den sociokulturella axeln istället från livsstilspolitik och värderingspolitik, till exempel synen på familj, sexualitet och rättsstaten. Det finns andra begrepp som kan nämnas i sammanhanget, Hans-Peter Kriese och de forskare som han samarbetar med har beskrivit att skalan går mellan integration och demarkation. Den svenske statsvetaren Henrik Ekengren Oscarsson har försökt lansera den så kallade GAL/TAN-skalan för att fånga in ett bredare spektra av aspekter. Här beskrivs den kulturella "vänstern" som grön, alternativ och bestående av liberala globalister – förkortat GAL – och motpolen som traditionellt konservativa, auktoritära nationalister – TAN (Forsblad 2016).

Det är när vi ser vilka fiender RHP-partierna utropar i det nya landskapet av konfliktlinjer som vi börjar få syn på vad det är som verkligen hänt på den politiska arenan. Ofta handlar det om nya sociala rörelser som t.ex. individer engagerade i kamp för homosexuellas rättigheter, med ett miljöengagemang och kanske främst de som står för antirasistisk aktivism. Man kan säga att båda sidorna av denna konfliktlinje främst är sysselsatta med frågor och fenomen som inte direkt relaterar till den välkända socio-ekonomiska dimensionen, utan snarare handlar om postmateriella värden som kollektiva nyttigheter och universella rättigheter. Med detta sagt infinner sig ändå frågan: Varför har just RHP-partier så stora framgångar och varför lyckas inte alla andra protest- och missnöjesinriktade partier mobilisera lika stora nya väljargrupper (Goodwin 2011)?

Marie Demker (2014) konstaterar att i stort sett alla svenska partier befinner sig inom det som kan beskrivas som den liberala högern eller vänstern. Hon påpekar att det därför finns goda möjligheter för ett parti som vill mobilisera till exempel väljare som står till vänster i resursfördelningsfrågor, men har en auktoritär syn på värderingsfrågor och kollektiv gemenskap. Det är därför SD kan presentera sig som ett mittenparti. En av de målgrupper som pekats ut i partiets strategier för att locka väljare inför de senaste allmänna valen är just konservativa arbetare (SD:s hemsida, valstrategiska dokument).³

Avvecklandet av det tidigare klassröstandet, vilket kan beskrivas som en *avstrukturering*, har medfört en ökad individfokusering på bekostnad av kollektiva gemenskaper som exempelvis nationen, kyrkan eller familjen. Det har enligt den svenske sociologen Jens Rydgren medfört en *omstrukturering* av väljarnas röstningsbeteende, alltså att vi tänker och betar oss annorlunda idag än vi gjorde tidigare när vi röstar. Rent konkret har det medfört att partiloyaliteten har minskat, vi bryr oss mindre om hur våra föräldrar röstar, byter oftare parti och bestämmer oss allt senare innan valdagen (Rydgren 2006).

En annan efterfrågeinspirerad förklaring, som tenderar att lyftas fram i litteraturen om dessa partier, är betydelsen av politiskt missnöje och politikerförakt. I takt med att missnöjet med de etablerade partierna breder ut sig blir väljarna mer mottagliga för partier som ifrågasätter den rådande ordningen. I enlighet med denna teori har exempelvis statsvetaren Anders Sannerstedt (2015) påvisat att Sverigedemokraterna attraherar fler väljare som misstror politiska företrädare och andra auktoriteter, jämfört med andra riksdagspartier. Det finns dock avvikande meningar. Redan 2000 skrev Walter van der Brug, et al. (2000) att RHP-partierna inte attraherar protestväljare mer än andra partier, och i en senare studie menar Gissur Erlingsson et al (2013) att det är vanskligt att kategorisera exempelvis Sverigedemokraterna som ett enfrågeparti. Artikelförfattarna menar att partiet inte heller kan avfärdas som ett renodlat missnöjesparti.⁴

Länge hade Danmark ett betydligt mer framgångsrikt RHP-parti än Sverige. Forskningen har lyft fram betydelsen av den sociokulturella konfliktdimensionen för att förklara denna skillnad (Rydgren 2010; Green-Pedersen & Krogstrup 2008). Danmark har, jämfört med Sverige, en betydligt längre tradition av att diskutera värderingsfrågor och livsstilspolitik, medan den svenska politiken länge varit dominerad av den socioekonomiska konfliktdimensionen.

Ytterligare en faktor som anses vara betydelsefull för nya partiers opinionsmässiga framgångar är konvergensen mellan de politiska blocken. Om väljaren inte upplever att politiken blir annorlunda oavsett vilket parti som har makten finns en uppenbar risk för att det politiska missnöjet ökar (Van Biezen, et al. 2012), vilket också ökar incitamenten för att välja ett parti som utmanar den etablerade politiska ordningen.

Det finns skäl att tro att Sverigedemokraternas möjlighet att etablera en nisch i kampen om väljarnas röster var avhängigt politikens omstruktureringsprocesser i kombination med åsiktskonvergensen mellan blocken. Partiet har alltså mobiliserat medlemmar genom att knyta an till en efterfrågan bland väljarna som finns för den politik som partiet föreslår.

Bemötande av RHP-partier

Det finns en rad olika vägval när andra partier och medierna ska ta ställning till hur de ska bemöta den politiska utmanaren i form av ett RHP-parti. Dock, vilket ständigt framhålls i forskningen, finns det inget entydigt svar på vilka metoder som är effektivast för att reducera styrkan hos motståndaren. Det går alltså inte att säga om det är effektivast att hålla rent för främlingsfientliga inslag (upprätthålla vad som ibland beskrivs som en *cordon sanitaire*, en renlighetsbarriär) eller tvärtom släppa in dessa partier i den politiska värmen, som skett i Danmark, och kanske rentav bereda dem plats i regeringen, som i Norge eller i Finland? Det är i alla händelser uppenbart att de strategier som dominerat i Sverige har varit annorlunda än i grannländerna (Meguid 2005; Bale, et al. 2010; Goodwin 2011).

En hypotes är att när etablerade partier initierar samarbete med ett RHP-parti innebär detta att de sistnämnda vinner i legitimitet (Hellström & Hervik 2013). Den motsatta hypotesen gör istället gällande att ett nära samarbete innebär att de tidigare nischerna minskar eller försvinner, vilket skulle innebära minskat väljarstöd för RHP-partierna (se vidare Hellström & Kiiskinen 2013, s. 206f). Den förra tanken har dominerat den svenska debatten.

Enligt Antonis Ellinas (2010; jfr också med Bevelander & Hellström 2015) har mediernas roll en stark betydelse i ett initialt skede när ett RHP-parti försöker etablera sig, men därefter är det de andra partiernas bemötande och den egna organisatoriska förmågan som är avgörande för partiets utveckling. Green-Pedersen och Krogstrup (2008) påpekar i en studie att mediernas betydelse för dessa partiers opinionsrörlighet klingar ut i samband med att de tar plats i nationella parlament,

eller i nationella regeringar. Att Fremskrittspartiet initialt minskade kraftigt i väljaropinionen efter att de har tagit plats i den norska regeringen med Høyre, liksom Sannfinländarna (se ovan) som sitter i den finska regeringen tillsammans med Centern och Samlingspartiet i Finland, stödjer en sådan tes.⁵

Hur kan SD attrahera väljare?

Opinionsmätningar visar att SD är det i särklass mest avskydda partiet i Sveriges riksdag (Sannerstedt 2015; Ravik Jupskås & Jungar 2014). En majoritet av svenskarna ogillar starkt Sveriges tredje största riksdagsparti. Samtidigt fortsätter SD:s väljarstöd att öka. Det betyder dock inte att det svenska folket blivit mera främlingsfientligt över tid. Siffror från SOM-institutet i Göteborg pekar istället på det motsatta. Under tidigt 1990-tal var det fler svenskar, unga som gamla, i stad och på landsbygd som visade främlingsfientliga attityder jämfört med idag (Demker 2014). Vi måste alltså hitta andra faktorer för att förklara partiets framgångar, och flera av dessa har redovisats i det förgående avsnittet.

En viktig faktor för SD:s framgångar har också handlat om att ge partiet en ny framtoning. En rad forskare har pekat på hur viktigt, och fullständigt avgörande, det har varit för SD att gradvis öka den interna kontrollen så att inte partiets företrädare betar sig på ett sätt som ger ”felaktiga signaler”, samt inte minst att försöka distansera sig från partiets tidiga historia, för att på så sätt nå ut till nya väljargrupper (se t.ex. Loxbo 2015). Detta till trots har breddningen av partiets sympatisörer gått trögt, det var först i valet 2014 som andelen kvinnor och storstadsväljare ökade något. SD är fortfarande det parti som har ojämförbart högst andel manliga väljare och företrädare av alla svenska riksdagspartier (Val.se och SOM-institutets valundersökningar).

Valet av vilket parti vi ska rösta på, liksom många andra beslut vi tar, bygger på överväganden som tenderar att styras av faktorer som vi inte är medvetna om. Generellt gäller att vi ofta är mer begränsade i vårt sätt att ta till oss information än vad vi föreställer oss, och att vi föredrar information, som kan bekräfta de föreställ-

ningar vi redan har, och att vi väljer bort dem som inte gör det (Silverstone 2007; Hagevi 2014). Ett annat väl belagt faktum är att vi snarare röstar utifrån våra sociala positioner än utifrån fria och rationella val. (Där har dock skett stora förändringar i enlighet med vad som beskrevs i förgående avsnitt.)

Nobelpristagaren Daniel Kahneman (2014) har genom att kombinera insikter i psykologi och ekonomi, så kallad beteendekonomi, visat hur något som han benämner *inramningseffekten* påverkar hur vi fattar våra beslut. Han menar att hur en företeelse framställs, oavsett om det gäller ett lotterispel eller ett politiskt parti, får konsekvenser för hur vi "spontant" formulerar våra åsikter och tankar kring dessa. De flesta är helt omedvetna om hur vi på olika sätt får snedvridna uppfattningar om vår omvärld, vi föredrar att se det som att vi alltid tänker och agerar rationellt. Samtidigt är det viktigt att påpeka att intuition inte är de empiriska erfarenheternas motsats; vad vi intuitivt känner är det riktiga påverkas av vad vi har sett och varit med om. Magkänslan existerar alltså åtminstone delvis i samklang med våra upplevelser (ibid.).

Den som håller fast vid tron på människans rationella val bortser även från de starka känslor som avgör positionen i det partipolitiska spelet (se t.ex. Özkirimli 2010, s. 24). För att bli ett framgångsrikt utmanarparti behöver SD, rent konkret, lansera politiska förslag som harmonierar med "den svenska traditionen" och de måste lägga sig vinn om att inte framstå som extremt avvikande från mainstream. De behöver därtill förankra sitt politiska program i en stark känsla som finns hos många människor, och som handlar om nostalgiska bilder av en förfluten tid parat med en ångest inför en mer osäker nutid.

Utgångspunkten i den här rapporten är att visa på att ett parti samtidigt kan vara attraktivt på väljararenan, och en icke-trovärdig samarbetspartner på den parlamentariska arenan eller i mainstreampress. Hur ett parti framställs i medierna har sällan en *direkt* effekt på hur väljarna formar sina politiska uppfattningar (Bonjour & Schrover 2015). Relationen mellan opinion, medierepresentation och individens väljarbeteende är minst sagt komplex, emellanåt motsägelsefull, och det saknas enkla kausala samband.

Hur en individuell åsikt formuleras beror på vilka referensramar som används för att beskriva ett skeende i endera riktningen, vid köksbordet, i föreningen, på sociala medier i en interaktiv samvaroplatz eller i mainstreampress. Medierna tillhåller såväl känslomässiga ramar för åsiktsbildning som tydliga tankemässiga och mer rationellt formulerade konfliktlinjer. Vi kan konstatera att sättet som vi beskriver verkligheten på; hur exempelvis ett parti framställs har effekt på väljarstödet. Vi kan däremot inte exakt kalkylera med vad som blir effekten, och vad som händer när mainstreampressens utsagor kontrasteras mot den verklighetsbeskrivning som finns på andra offentliga arenor.

Trovärdighetströskeln

För att locka väljare måste ett parti alltså framstå som ett trovärdigt alternativ, det räcker inte med att formulera åsikter som väljarna lockas av. Ska detta parti sedan ges möjlighet att påverka den nationella politiken måste det också korsa en särskild trovärdighetströskel. I SD:s fall har detta varit särskilt svårt på grund av partiets historia som har inslag av nazism och våldsbejakande högerextremism. Partier med en annan mer oantastlig bakgrund har, av lätt införstådda skäl, lättare att attrahera breda grupper av väljare. I partiforskningslitteraturen har Pippa Norris (2005, s. 20) visat att det är viktigt för ett parti som vill dels attrahera medianväljaren, dels påverka den nationella politiken, att inte framstå som för "extremt", varken alltför höger eller alltför vänster utan snarare placera sig i mittzonen.

Den föreliggande rapporten utgår från att konstruktionen av denna zon går utöver höger- och vänsterskalan och också avser trovärdighet. När ett parti väl uppfattas som tillräckligt mainstream, av både väljarna och potentiella samarbetspartners i form av andra politiska partier, uttrycks dess budskap mer balanserat av framträdande opinionsbildare på mainstreampressens ledarsidor. Externa påfrestningar, till exempel dagens flyktingsituation, och snabba svängningar av opinionen, påminner om att den här zonen alltid är dynamisk (se vidare Kjeldsen 2013, s. 113). Det som anses som normalt idag ansågs kanske extremt på 1960-talet och vice versa.

På senare tid har vi fått se hur förslag som ansågs extrema när de framfördes av SD sommaren 2014 framstår som en nödvändighet och fullt möjliga för flera riksdagspartier att stå bakom redan sommaren 2015.

Men SD passerar inte nödvändigtvis en trovärdighetströskel bara för att andra riksdagspartier lägger fram liknande förslag på migrationsområdet. Avståndstagandet till SD handlar om mer än partiets politiska förslag, det beror även på partiets rötter och historia och på hur partiets representanter agerat i olika sammanhang. En slutsats är att det fortfarande finns en tydlig skillnad mellan hur SD och övriga partier uppfattas av varandra och av väljarkåren. SD kräver att invandringen ska minskas på ett ännu mer radikalt sätt, och genom att ständigt betona detta månar dessutom SD om att avståndet mellan det egna partiet och de andra partierna ska bestå.

Det bör nämnas att radikala högerpopulistiska partier inte nödvändigtvis strävar efter att sitta i maktens centrum. Tvärtom kan de ha svårt att hantera maktpositioner. De möts ofta av besvikna väljare som straffar partiet med minskat väljarstöd när de tvingas till de kompromisser som följer med alla former av allianser och regeringsbildningar. Då kan det vara lättare att stå utanför och försöka påverka opinionen, eller som i det danska fallet – som vi återkommer till – agera stödparti (Lodén 2015).

Det utomparlamentariska arbetet har också en särskild betydelse för RHP-partier i deras strävan att markera ett avståndstagande mot etablissemangen. Ett tydligt exempel var i samband med flyktingkrisen i Sverige hösten 2015 när SD meddelade att partiet nu ansåg att försöken att påverka flyktingmottagandet den parlamentariska vägen nått vägs ände, och att det var dags att i stället arbeta utomparlamentariskt för att mobilisera stöd för en folkomröstning om invandring (DN 25-10-2015).

Slutnoter kapitel 3

1. För att väljare ska välja att överge ett etablerat parti fordras dock att parti-identifikationen är relativt låg. Detta har den också blivit i ett flertal europeiska länder (Mair 2002; Rydgren 2006).
2. Anhängare av Brexit i England eller till Donald Trump i USA beskrivs ofta i sådana termer och förenas i ett motstånd mot globaliseringens negativa konsekvenser.
3. De övriga två grupperna som partiet ville nå ut till var kvinnor och storstadsbor.
4. Dessa efterfrågeinspirerade förklaringsmodeller har av flera forskare bedömts vara empiriskt missvisande, för att inte säga vilseledande (Mudde 2007; Ivarsflaten 2008; Bornschie 2012). Rydgren (2007) har riktat kritik men också själv använt sig av sådana förklaringar, vilket framgått av texten.). Se Rydgren (2007) för en översikt över utbuds- och efterfrågeinspirerade förklaringar i forskningslitteraturen.
5. Framskrittpartiet hade dock i någon mån återupprättat sitt väljarstöd i juni 2016 (15,6 procent i en opinionsmätning). Någon motsvarande utveckling märktes inte för Sannfinländarna. Se Dagbladet: "KrF faller på ny måling – laveste oppslutning på to år", 2016-06-30 och YLE: "SDP:n suosio sukelsi, perussuomalaisille hallituskauden huonoin sijoitus – vasemmistoliittokin meni ohi", 2016-07-07 (8,6 i en aktuell enkät).

4. Bakgrund

I de följande avsnitten görs en genomgång av likheter och skillnader mellan de länder som ingår i rapporten med avseende på såväl migrationsfrågor som på RHP-partier. Avslutningsvis görs en genomgång av hur SD värderingsmässigt skiljer sig från de övriga svenska riksdagspartierna i synen på migrationen.

Invandring och radikala högerpopulistiska partier i Sveriges historia

Under 1850-1920 emigrerade cirka 1,5 miljoner svenskar till USA, ungefär en femtedel av befolkningen (Persson & Arvidsson 2011: 184). Även om det förekom invandring till Sverige under samma period (Harrison 2016), skulle det dröja till efter andra världskriget innan invandringen till Sverige tog fart, och då främst i form av arbetskraftsinvandring från länder i södra Europa.

Förändringen av Sverige från ett land präglad av emigration till att öppna upp för immigration satte till en början inga djupare avtryck i partipolitiken. Det var först i samband med att strömmen av invandring ändrade karaktär under 1980-talet, och mer kom att inriktas på asylinvandring, som protesterna började märkas.

Missnöjet med invandringen var särskilt påtagligt i landets södra delar. I Skåne etablerades en rad lokala partier med populistisk framtoning, varav många krävde minskad invandring, ofta med hänvisning till ansträngd ekonomi i kommunen eller brist på bostäder och arbetstillfällen. En händelse som markerade denna skillnad mellan Skåne och resten av Sverige var den lokala folkomröstningen om flyktingmottagandet i Sjöbo kommun 1988 som gav en majoritet för den sida som ville att Sjöbo skulle säga nej till flyktingmottagande. Flera lokala politiker för Centerpartiet blev uteslutna för sina ställningstaganden i flyktingfrågan, och bildade i stället det

lokala Sjöbopartiet som fick en stark position i kommunen under de närmast följande mandatperioderna (Lodenius 1999; Fryklund & Pettersson 1989).

Till skillnad från Danmark och Norge saknade Sverige länge ett populistparti med nationell räckvidd. Värt att notera är dock att sådana partier i andra nordiska länder inte heller förde upp invandringsfrågan på dagordning förrän tidigast under 1980-talet, vilket alltså sammanföll med att flyktinginvandringen då ökade i hela norra Europa. Dessförinnan ägnade sig Dansk Folkepartis föregångare Fremskridtspartiet, och norska Anders Langes parti och dess efterföljare Fremskrittspartiet, främst åt att positionera sig mot staten och skatterna. I Finland skapades Sannfinländarnas föregångare Landsbygdspartiet, precis som partinamnet antyder, som en proteströrelse för landsbygdens befolkning (Lodenius 2015; Lindroth 2016).

Svensk politik var länge koncentrerad kring fem partier: Socialdemokraterna, Centerpartiet, Moderaterna, Folkpartiet och Vänsterpartiet (se t.ex. Lipset & Rokkan 1967; Demker & Svåsand 2005). Fokus i den politiska debatten präglades av en dialog mellan arbetare och tjänstemän. Skiljelinjerna i svensk politik baserades på så kallade socio-ekonomiska frågeställningar, mellan å ena sidan en stor offentlig sektor och välfärd (vänster) och å andra sidan friare flöden av kapital och låga skatter (höger). Barnen röstade ofta på samma partier som sina föräldrar och politiken var centrerad kring två åtskilda block, det borgerliga och det socialdemokratiska dito.

Men från slutet av 1980-talet förändrades partilandskapet i samband med att först Miljöpartiet, och i nästföljande val Kristdemokraterna och Ny Demokrati, kom in i riksdagen. Det gjorde att nya frågeställningar fick ta mer plats i den politiska debatten, och detta minskade betydelsen av sociala faktorer och position på arbetsmarknaden som avgörande för partivalet. Men den svenska blockpolitiken var alltså stark, åtminstone fram till riksdagsvalet 2014.

De populistiska Ny Demokrati kom in i den svenska riksdagen 1991 för att åka ur densamma tre år senare. Inledningsvis hade inte invandringsfrågan någon särskilt framträdande plats i partiets retorik och program, men frågornas betydelse växte

under partiets korta historia. Under denna period samarbetade Socialdemokraterna och Moderaterna för att få igenom restriktioner i svensk migrationspolitik. Detta var åtminstone delvis föranlett av en ökad ström av flyktingar från det sönderfallande Jugoslavien där det pågick ett krig som var det första på europeisk mark sedan andra världskriget. Under 1992 registrerades cirka 80 000 asylsökande i Sverige, vilket var det dittills högsta antalet under ett och samma år.

Även om Ny Demokrati föreslog liknade policyförslag som Moderaterna och Socialdemokraterna var skillnaden desto större i retoriken, enligt Elisabeth Abiri (2000, s. 18):

Den frispråkiga position som Ny demokrati intog på migrationsområdet, och som uppenbart vann genklang hos väljarna, rörde upp de traditionella partierna och komplicerade alla diskussioner i ämnet. Men trots att både socialdemokraterna och moderaterna strävade efter en mer restriktiv flyktingpolitik ville de inte förknippas med det populistiska budskap som förknippades med Ny demokrati.¹

Fyra nordiska länder med delvis olika utveckling

De tre skandinaviska länderna och Finland har haft en liknande socioekonomisk utveckling och har i flera avseenden liknande samhällsliga och politiska system. Ländernas demografiska sammansättning skiljer sig dock åt i viss mån, framförallt gällande andelen utrikes födda. De uppvisar också stora diskursiva skillnader i förhållande till synen på migration, integration och nationell identitet.

Därtill skiljer sig länderna åt på det kulturella planet i en högre utsträckning än vad vi kanske normalt föreställer oss. Enligt Bengt Lindroths bok om nordisk populism är exempelvis Danmark präglad av något som kan beskrivas som en pågående ”kulturkamp”, en dansk ”tradition av folkligt sinnad upprorsanda som ibland stått i opposition mot gängse småborgerliga dygder och andra gånger varit direkt sprungen

ur samma småborgerlighet” (Lindroth 2016). I Norge framförs föreställningar om den norska ”selvråderetten”, alltså den fria och jämställda bondeklassen (ibid, sid 116). Väljarna där har också i allt högre grad börjat omformulera småfolkets kamp mot överheten till att omfatta Arbeiderpartiet, som ses som en ny elit och överklass (Marsdal 2007). I Finland är nationalistiska strömningar intimt förknippade med erfarenheter av krig och ockupation.

Att dessa fyra länder skiljer sig åt även vad gäller invandrings- och integrationspolitik har påvisats av exempelvis Brochmann & Hagelund (2012), Bak Jørgensen & Meret (2013) och Kiivisto & Wahlbeck (2013). I korthet är Sverige mer ”liberalt” och har tagit emot fler invandrare än sina grannländer, med Danmark som en motpol och Norge någonstans däremellan. Finland utmärker sig genom att ha en avsevärt mycket lägre andel utrikes födda.

Det finns därtill också stora skillnader mellan RHP-partierna i Norden, i synnerhet mellan SD och de dominerande partierna i övriga tre. Under den undersökta perioden 2009–2012 var det bara Dansk Folkeparti i jämförelsegruppen som hade erfarenhet av regeringssamarbete, och då endast som stödparti till en borgerlig regering 2001–2011. Både Sannfinländarna och Fremskrittspartiet har hamnat i regeringsställning efter den undersökta tidsperioden.

De fyra nordiska RHP-partierna

Fremskrittspartiet (FrP) har funnits i det norska parlamentet i över 40 år och växte fram som en motrörelse mot vad man kallade för statskapitalismen, alltså det man såg som en totalitär statsapparat med ambitioner att skaffa sig både politisk och ekonomisk makt, det senare i tätt samverkan med de stora företagen (Fryklund & Pettersson 1981, s. 214ff). Fremskrittspartiet hette inledningsvis Anders Langes parti til sterk nedsettelse av skatter, avgifter og offentlige inngrepp, döpt efter grundaren Anders Lange som hade en bakgrund i profascistiska grupper före och under andra världskriget, men som var motståndare mot nazismen och ockupationen av Norge. Lange avled dock kort tid efter att partiet bildats och ersattes av före-

tagsledaren Carl I Hagen som förblev partiledare till 2007 (Lodenius 2015). FrP är fortfarande snarare nyliberalt än konservativt sett till partiets ekonomiska politik (i värderingsfrågor finns en tydligare konservativ inriktning). Partiet fick sitt genombrott i norsk politik redan 1981, och har allt sedan dess varit ett tydligt alternativ för ett brett spektra av borgerliga väljare. 2013 bjöd högerpartiet Høyre FrP att sitta med som juniorparti i den norska regeringen (ibid).

Dansk Folkeparti (DF) har en kortare historia och växte fram som en utbrytargrupp ur det tynande danska Fremskridtspartiet. Detta parti grundades av den kontroversielle skatterättsjuristen Mogens Glistrup och hade en närmast liberalanarkistisk agenda, med ett program som innehöll förslag på kraftfulla skattesänkningar, och där i stort sett bara polis och brandkår skulle finansieras via skattsedeln. DF bildades 1995, då Fremskridtspartiet i stort sett var uttraderat och partiledaren avtjänade ett fängelsestraff för skattebrott. Glistrup hade redan då slagit in på en mer invandringskritisk linje. Denna fick sin fortsättning i DF, som i övrigt utvecklades i en mer värdekonservativ riktning (ibid).

DF hade redan från starten en målsättning att samverka med andra partier, och arbetade målmedvetet för att lägga en grund för ett mer substantiellt inflytande. Statsministern vid partiets bildande var socialdemokraten Poul Nyrup Rasmussen, och han ansåg att partiet inte var "stuerent", d.v.s. rumsrent (Bjerre 2009). Detta ändrades från 2001 då Anders Fogh Rasmussen (liberala Venstre) tog över som landets statsminister (ibid), och då DF kom att agera som ett fast stödparti till den borgerliga regeringen ända fram till 2011. Efter en mandatperiod med vänsterregering i Danmark är DF idag åter stödparti, även den här gången till en regering ledd av Venstre.

Om de norska och danska partierna växte fram ur ett utbrett missnöje mot skatter har den finska motsvarigheten, Sannfinländarna (SF) i stället sin bakgrund i ett landsbygdssuppror mot den politiska eliten i huvudstaden Helsingfors. Partiets rötter kan sökas i Landsbygdspartiet, som under ledning av Veikko Vennamo funnits med i finsk politik sedan 1950-talet (Fryklund & Petersson 1981). Det finns en tradition av breda samlingsregeringar i Finland. Landsbygdspartiet satt vid två tillfällen

i regeringsställning. SF bjöds in redan efter det förra valet då partiet fick nästan var femte röst, men SF valde då att stå utanför för att slippa ge sitt stöd till det ekonomiska stödpaketet till Grekland inom ramen för eurosamarbetet. Sedan valet 2015 ingår SF, som nämnts, i en center-mitten-allians bestående även av Centern och Samlingspartiet (Lodenius 2015).

SD har, som så ofta lyfts fram, en mer kontroversiell bakgrund. Partiet grundades 1988 i en miljö präglad av vit makt-rörelser och nynazism. Många av de tidiga medlemmarna hade varit med i antiinvandringskampanjen Bevara Sverige Svenskt (BSS). Partiets förste partiledare, Anders Klarström, kom närmast från det nazistiska Nordiska Rikspartiet (NRP) där han också deltagit i brottsliga aktiviteter.¹ SD saknar därför det som statsvetaren Elisabeth Ivarsflaten kallar för en "reputational shield" (2006), alltså en någorlunda oantastlig bakgrund som grundlagt att det finns ett visst förtroende hos väljarkåren och i andra partier.

Trots partiets bakgrund har SD successivt manövrerat mot mitten, från uniformsförbudet vid möten och demonstrationer 1995, via skapandet av utbrytarpartiet Nationaldemokraterna (ND) 2001, till införandet av en policy om nolltolerans mot rasism och främlingsfientlighet 2012 och upplösningen av det till synes mera radikala ungdomsförbundet 2015. Hela tiden har partiet kontinuerligt uteslutit medlemmar, och SD är det parti i svensk politik som utesluter allra flest.³

Även om dessa RHP-partier har nått en ökad konvergens över tid (Jungar & Jupskås 2014) finns skillnaderna kvar, och detta märks också i medierapporteringen (se vidare avsnitt 6, delstudie 1).

Varför dröjde RHP-partierna i Sverige?

2002 publicerade sociologen Jens Rydgren en artikel i *Scandinavian Political Studies* som syftade till att förklara varför inget RHP-parti hade slagit igenom på allvar i Sverige på samma sätt som i t.ex. Danmark och Norge. Rydgren fann förklaringar som att klasslojaliteten bland arbetarklassväljarna var högre, att dominan-

sen av den socioekonomiska konfliktdimensionen var större än den sociokulturella och att det publika intresset för invandringsfrågan i svensk politik var relativt lågt. Därtill noterade han en låg nivå av åsiktskonvergens mellan de politiska blocken som han menade hade en stor betydelse. Väljarna erbjöds alltså distinkta politiska alternativ. Samtidigt siade han om att det fanns en möjlig nisch för ett dylikt parti i svensk politik framöver. Han nämnde utbredd främlingsfientlighet parat med ett mer allmänt hållet missnöje med politiska partier och politiska institutioner, samt en potentiell nisch för ett högerorienterat anti-EU parti.

Nästan 15 år senare kan vi konstatera att Sverigedemokraterna numera lockar en stor grupp väljare, men att det fortfarande inte finns något annat parti som vill samarbeta med dem på den nationella parlamentariska arenan. Invandringsfrågan har vuxit till att bli avgörande för väljarnas partival och det är en betydande åsiktskonvergens mellan blocken i denna fråga. Statsvetaren Karl Loxbo (2015) påpekar att den stigande åsiktkonvergens mellan Alliansen och det rödgröna blocket i invandringsfrågan skapat utrymmet för SD att etablera en nisch i den partipolitiska kampen om väljarnas röster och också gjort att de länge kunde behålla ägarskapet över sakfrågan: invandringen.

Befolkningen är splittrad i synen på nationell identitet och migration. En majoritet välkomnar mångfald, medan en ansenlig minoritet oroar sig för att invandring leder till krympande välfärd och föredrar, i förhållande till de aktuella händelserna i omvärlden som har föranlett den nuvarande flyktingsituationen, att bistånd ges till flyktingar i närområdena istället för ett generöst mottagande av skyddsbehövande. Att upprätthålla äldrevården för den befintliga befolkningen ställs exempelvis mot kostnader för mottagande av ensamkommande barn och socialt stöd till EU-migranter som tigger. SD fångar upp denna oro och gör sig till företrädare för just den senare väljargruppen, trots att exkluderingen av partiet, och oviljan hos de andra partierna till samarbete, gör att de egentligen inte kan utvinna några politiska resultat av sina riksdagsmandat (givet att inte "deras" förslag läggs fram av ett annat riksdagsparti, vilket som nämnts allt oftare varit fallet).

De svenska riksdagspartiernas syn på invandring

Inför valet 2014 erbjöds de svenska väljarna i huvudsak två alternativ i frågan om invandring till Sverige:

- 1) Ett alternativ som stod för en generös migrationspolitik och som omfattade samtliga partier utom SD.
- 2) Ett alternativ som stod för en kraftig åtstramning av flyktingpolitiken och som omfattades av ett parti: SD.

Inom ramen för det första alternativet, en generös flyktingpolitik, ryms dock vissa variationer. I detta avsnitt görs en genomgång av hur partiernas flyktingpolitik tog sig uttryck framför allt i deras valmanifest inför valet 2014. I den mån valmanifesten har befunnits otillräckliga har de kompletterats med relevant information från partiprogram och annat partimaterial. Begreppet migrationspolitik har tolkats brett och inkluderar såväl synen på asylinvandring och anhöriginvandring som arbetskraftsinvandring i den här analysen.

Det dröjde innan SD nådde några väljarmässiga framgångar, men partiet har vuxit i varje val där det har ställt upp (se tabell 1).

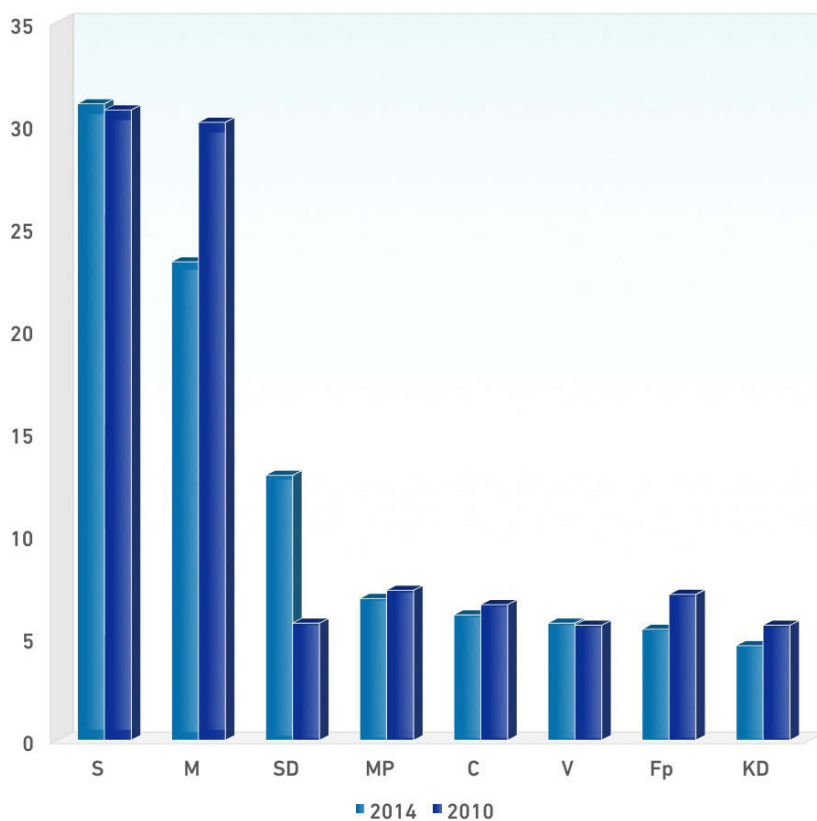
Tabell 1. Sverigedemokraternas resultat i riksdagsvalen från 1988 till 2014.

År	Andel röster i procent	Antal mandat
1988	0,02	0
1991	0,09	0
1994	0,25	0
1998	0,37	0
2002	1,44	0
2006	2,93	0
2010	5,70	20
2014	12,86	49

Källa: Valmyndigheten.se

Valresultaten i riksdagsvalen 2014 och 2010 visas i figur 1:

Figur 1. Valresultat för de svenska riksdagspartierna i riksdagsvalen 2014 och 2010, andel av rösterna (%).

Källa: Valmyndigheten.se

Vänsterpartiet

Partiet har en historia av att vara tämligen restriktivt i synen på invandring, åtminstone i synen på arbetskraftsinvandring (Bucken Knapp 2009). Men i dag utgör Vänsterpartiet den kanske tydligaste antitesen till SD, däribland även i invandringsfrågan. På den allt viktigare nya konfliktlinjen som främst tar fasta på värderingsfrågorna i politiken (beskrevs tidigare i avsnitt 4), och som delvis ersatt den klassiska socioekonomiska, placerar sig SD längst ut på den auktoritära axeln och Vänsterpartiet längst ut på den libertarianska/frihetliga. Det betyder, för tydlighets skull, att Vänsterpartiet visserligen intar en position långt till vänster i socioekonomiska frågor, och förespråkar en stark stat och statligt administrerad klassutjämning. Men att partiet samtidigt i värderingsfrågor, som synen på invandring, familj, jämställdhet och sexuella rättigheter, betonar individuella rättigheter (vilket kan beskrivas som en libertariansk hållning om det handlar om högerpartier, gäller det partier och organisationer till vänster talar vi snarare om att de är frihetliga).

Vänsterpartiet strävar ytterst efter ett klasslöst samhälle, utan skrankor mellan rik och fattig, mellan män och kvinnor. En human asyllagstiftning har blivit en nyckelfråga för Vänsterpartiet, liksom rätten till skydd undan förföljelse.

I Vänsterpartiets valplattform inför valet 2014 lyftes en vision om välfärd utan vinster. Den här visionen kontrasterades mot destruktiva krafter (som t.ex. rasism), vilka riskerar att implodera och bryta ner solidariteten mellan människor. Välfärd ställdes mot rasism: "Rasismen frodas när orättvisorna ökar och grupper ställs mot varandra. Därför är kampen mot ojämlikhet och klassklyftor även en kamp mot rasism och diskriminering" (Ibid). Reformer för att förbättra välfärdsstaten och en expansiv ekonomisk politik ses alltså som grunden i arbetet mot rasism.

Miljöpartiet de gröna

Även Miljöpartiet har haft en generell inriktning på att stärka asyllätten, och starkt betonat individens rättigheter framför stark statlig reglering i frågor som rör bland annat migration. Partiet har tidigare föreslagit att permanenta uppehållstillstånd

automatiskt ska ges till dem vars asylärenden inte avgjorts på två år. Partiet trycker på vikten av att jobba för att dessa och andra förslag för att underlätta för asylsökande också ska genomföras i andra EU-länder. Miljöpartiets valmanifest med tydliga ställningstaganden för starkare asylrätt m.m. kan kontrasteras mot den politik som partiet ställt sig bakom i samarbetet med Socialdemokraterna i regeringen, och som inneburit att temporära uppehållstillstånd blivit regel för de flesta. Detta har ifrågasatts både internt i partiet och i mediedebatten.

I Miljöpartiets valplattform för valet 2014 kontrasteras ett "kallt samhällsklimat" där fördomar får ta över mot ett varmt och mer humant samhälle som ser till utsatta grupper som på grund av fattigdom, eller för att de utgör olika minoriteter, har en svagare ställning. Ett varmare samhälle är, enligt partiet, också ett samhälle där människors solidaritet med varandra inte upphör att gälla vid landets gränser: "Vi är övertygade om att det är möjligt med ett Sverige där det är vår gemensamma framtid som förenar oss snarare än var vi kommer ifrån..." (Miljöpartiet de Gröna 2014).

I programmet märks mer principiella utgångspunkter än konkreta förslag. Det framgår dock att Miljöpartiet ser positivt på arbetskraftsinvandring. Partiet föreslår bl.a. att bedömningen av nyanländas utbildning ska effektiviseras och underlättas. Miljöpartiet vill i valmanifestet även stärka betydelsen av hälsa och familjeanknytning i bedömningen av asylärenden.

Socialdemokraterna

Ambitionen att hålla ihop Sverige går som en röd tråd genom Socialdemokraternas valplattform 2014. En hållbar välfärd är grunden för sammanhållningen mellan olika grupper i samhället, t.ex. inrikes och utrikes födda, men också förutsättningen för den ekonomiska tillväxt som skapar grunden för en stark offentlig sektor i den socialdemokratiska visionen (Socialdemokraterna 2014, s. 33).

Det står inte särskilt mycket om migration i partiets valmanifest, men i partiprogrammet framhålls migration i alla de former som något i grunden positivt, även om

det också lyfts fram negativa inslag som exempelvis människohandel och andra former av grovt utnyttjande (Socialdemokraterna 2015).

Socialdemokraterna framhåller behovet av en individuell, rättssäker asylprövning och anser att staten ska göra mer för att hjälpa kommunerna att samordna mottagningsverksamheten.⁴ Visionen är en jämn fördelning av migranter mellan landets kommuner, samt vad man kallar en solidarisk ansvarsfördelning av asylsökande mellan EU-länderna. Lagen om eget boende (EBO) för de asylsökande ska successivt avvecklas, istället vill man ge ökade möjligheter för Migrationsverket att bygga så kallade anläggningsboenden. Vad gäller arbetskraftsinvandring talas om behovet av att stärka rättssäkerheten och att bevaka ordningen på den svenska arbetsmarknaden.

Socialdemokraterna talar betydligt mycket mer i termer av ”ordning och reda” i arbetslivet, i relation till främst arbetskraftsinvandring, än vad Miljöpartiet och Vänsterpartiet gör (Demker 2014). Partiet ansluter sig till den hållning som finns i den LO-anslutna delen av fackföreningsrörelsen, och som utgår primärt från en oro över att en alltför oreglerad invandring kan medföra inskränkningar i möjligheten att driva fackliga krav. Frågan har bl.a. aktualiserats i fall där det rört sig om krav på att arbetsgivaren måste teckna kollektivavtal även för utstationerad arbetskraft, t.ex. i den uppmärksammade s.k. Laval-affären där Byggnadsarbetarförbundet genomförde en blockad mot ett lettiskt företag.

Centerpartiet

I synnerhet efter decemberöverenskommelsen har Centerpartiet framstått som det av Allianspartierna som är allra mest positivt inställt till migration i alla dess former, men frågan har länge varit viktig för partiet.

Centerpartiet gör i partiprogrammet klart att det värnar den individuella asylrätten, och att Sverige mår bra av en ökad migration. Fler invandrare får den svenska arbetsmarknaden att växa och det gynnar Sverige och den svenska ekonomin som

helhet, enligt Centerpartiet. I olika partidokument framhålls att Centerpartiet står upp för internationell solidaritet, vilket bl.a. innebär att reagera aktivt när auktoritära regimer kränker den enskildes rättigheter.

I Centerpartiets vision är rätten att migrera nära knuten till människans rätt att själv bestämma över sitt liv. Synen på flyktingmottagande präglas av tankar om medinflytande och decentraliserade beslut. Politiska beslut ska fattas så nära de människor som berörs som möjligt. Om människor bestämmer själva nås också bättre förutsättningar för att hela Sverige ska leva, enligt Centerpartiet, och denna grundläggande tanke i partiet gäller också i hög grad synen på integrationsfrågor.

Entreprenörsanda är ett nyckelbegrepp i partiets satsningar på att få fler nyanlända i arbete. Centerpartiet vill underlätta arbetskraftsinvandring så att små- och medelstora företag kan växa. Nyanlända ska tidigt få chansen att komma i arbete, och därmed få in en fot på den svenska arbetsmarknaden. Läringslöner lyfts fram som ett sätt att sänka trösklarna. Partiet vill också öka valfriheten i välfärden och bredda yrkesutbildningssatsningarna.

Folkpartiet (nuvarande Liberalerna)

Folkpartiets politiska manifest före valet 2014 betonade asylrätten främst som en del av de individuella fri- och rättigheterna. Visionen är ett samhälle där fler utifrån jämlika förutsättningar kan utveckla sina individuella talanger, gammal som ung och såväl svenskfödda som utlandsfödda. Dessutom framhålls ökad arbetskraftsinvandring som ett sätt för att få välfärden att utvecklas. Utländsk arbetskraft lyfts fram som en tillgång på den svenska arbetsmarknaden som partiet vill ska vara flexibel och öppen för omvärlden (Folkpartiet 2014, s. 9).

Men Folkpartiet har också i såväl denna valrörelse som i en del tidigare utmärkt sig genom förslag om hårdare krav på de som kommer och olika former av krav för förvärv av medborgarskap. I valmanifestet 2014 märks förslag om att nyanlända elever ska få läsa mer svenska i skolan. Nyckeln in i det svenska samhället anges

vara goda språkkunskaper och ett arbete. Medborgarskap ska tilldelas dem som efter godkänt språktest har visat tillräckliga kunskaper om hur det svenska samhället fungerar. För att underlätta övergången från utanförskap till arbete ska ett lärlingssystem av europeisk modell införas, anser Folkpartiet. Ett annat förslag som fördes fram 2014 var att göra svenskundervisningen (SFI) till en integrerad del av komvuxutbildningen.

Folkpartiet ställde sig också bakom tanken på att snabbare och enklare ge utländsk arbetskraft tillstånd att arbeta i landet, samtidigt som partiet är noga med att påpeka att vid fusk ska tillståndet återkallas.

Kristdemokraterna

Kristdemokraterna har ofta framstått som det parti inom Alliansen som haft mest positiv syn på globalt utvecklingssamarbete. Partiet hade också en tydlig utgångspunkt inför valet 2014 att Sverige skulle fortsätta att stå för en generös asylpolitik, vilket betonades särskilt i valmanifestet: ”Sverige ska fortsätta att stå upp för och ha en generös flyktingpolitik och vara en fristad för människor på flykt undan krig och förföljelse, exempelvis på grund av tro, övertygelse eller sexualitet” (Kristdemokraterna 2014, s. 22). Desto mer anmärkningsvärd är den omsvängning som skedde i partiet i riktning mot en strängare migrationspolitik under 2015.

Inför valet 2014 framhöll Kristdemokraterna starkt vikten av att stärka arbetet för en säkrare värld. Sverige ska förbli en fristad för de som flyr krig och förtryck. Länder i EU som bryter mot gemensamma asylregler ska erfaras stränga sanktioner. Partiet vill också värna minoriteter i utsatta situationer, särskilt betonas kristna minoriteter i Mellanöstern som en särskilt utsatt grupp.

Kristdemokraterna vill utveckla arbetskraftsinvandringen och införa fler möjligheter för den som vill komma till Sverige och arbeta, men i valmanifestet uttrycktes också oro för att systemet för arbetskraftsinvandring kan missbrukas och leda till att människor blir utnyttjade. Arbetet mot fusk med tillstånd etc. måste därför förstärkas, anser Kristdemokraterna.

Kristdemokraterna föreslog i sitt valmanifest 2014 en inspektion för migrationsfrågor för att "följa upp att arbetsmetoder, rutiner, förkunskaper och samarbete mellan olika aktörer ger varje asylsökande den rättssäkra prövning man enligt lag har rätt till" (ibid, s. 22).

Kristdemokraterna krävde också att andra länder måste ta sitt ansvar, och föreslog nya möjligheter för flyktingar att legalt kunna ta sig till Europa med nödisum. Partiet ville att de EU-länder som bryter mot gemensamma asylregler ska påföras kännbara sanktioner.

Moderaterna

Moderaterna framstår, vid sidan av KD, som det av Allianspartierna som gjort den allra tydligaste omsvängningen mot en mer restriktiv syn på framför allt asylsökandes rättigheter sedan valet 2014. Den politik partiet idag förespråkar avviker markant från hur partiet agerade i regeringsställning under den förra mandatperioden. När det fanns en risk att Sverigedemokraterna skulle få inflytande över migrationspolitiken blev lösningen då en blocköverskridande överenskommelse mellan Moderaterna och Miljöpartiet. Dåvarande moderatledaren och statsministern Fredrik Reinfeldts tal om att vi ska "öppna våra hjärtan" väckte uppmärksamhet och kontrasterades mot hur regeringsföreträdare i andra länder glidit i riktning mot en mindre generös syn på asylsökandes rättigheter.

Inför valet 2014 gick Moderaterna till val på ett gemensamt program tillsammans med övriga partier i den då sittande alliansregeringen (borgerliga koalitionsregeringen). Moderaterna utvecklade inte i lika hög grad som de andra Allianspartierna egna dokument som slog fast partiets hållning i olika frågor inför valet. Därför har vi i högre grad använt andra texter för att beskriva moderaternas syn på invandring.

Fokus i det gemensamma programmet, liksom i moderaternas partiprogram, ligger framför allt på att skapa arbetstillfällen som en åtgärd för att stärka landets ekonomi och sekundärt även påverka möjligheter till arbete för de som migrerar. Moderaterna betonar den ekonomiska krisen och de många krig och förföljelser

som pågår i vår omvärld. Det gör att fler människor kommer hit, och det innebär också att vi får fler som arbetar, vilket ses som bra för den svenska ekonomin.

”Vårt Sverige är öppet mot omvärlden” slår partiet fast som öppningsfras i sin programtext om migration och integration (Moderaterna 2014). Den som flyr undan krig och förtryck ska finna en fristad i Sverige. Målet är inte att Sverige ska vara en militär stormakt, utan snarare en humanitär dito.

Ett centralt krav är att sänka trösklarna in på arbetsmarknaden. Vägen in i det svenska samhället går primärt via arbetet, slår partiet fast (ibid). Arbetskraftsinvandring behövs för välfärd och tillväxt. Partiet betonar att en god utbildning är en förutsättning för en lyckad integration av de utrikesfödda på den svenska arbetsmarknaden.

Sverigedemokraterna

För Sverigedemokraterna är det viktigast att värna om välfärden för landets egen befolkning, alltså de som är födda och uppvuxna i Sverige. Invandring av alla slag ses uteslutande som ett problem och en kostnad (Sverigedemokraterna 2014). I partiets retorik anklagas de andra partierna för att mörka kostnaderna och inte ärligt deklarera notan för invandringen. Partiet har vid upprepade tillfällen krävt en fullständig utredning av kostnaderna för invandringen, och även gett Riksdagens utredningstjänst i uppdrag att titta på detta (se t.ex. SD-motion i riksdagen 2012/13:Sf 350).⁵

Sverigedemokraternas nationalistiska grundsyn märks tydligt i det senaste valmanifestet inför valet 2014. Partiet betonar att landet har en särpräglad kultur och ett arv värt att förvalta, och nära förknippad med SD:s bild av den svenska nationen är också begrepp som demokrati och välfärd. Det talas om vår demokrati och vår välfärd, och målas upp ett hot utifrån som kan leda till bl.a. en minskad offentlig sektor.

SD framhåller nödvändigheten av nationell samhörighet och att landets invånare strävar i samma riktning. Förutsättningen är enligt partiet en gemensam identitet. Välfärdsstaten förutsätter, menar SD, kulturell konformism; d v s att kulturellt lika

människor tillsammans bär upp gemenskapen. Det finns starkt nostalgiska inslag i partiets retorik. Förr var Sverige inte lika splittrat som nu, hävdar SD.

För att främja det SD kallar för den "egna" välfärden arbetar partiet för att kraftigt begränsa "asyl- och anhöriginvandringens omfattning till en nivå som partiet anser att vårt samhälle klarar av att hantera, och som inte är högre än vad den är i våra grannländer Danmark och Finland".⁶ Sverigedemokraterna förordar att asylinvandringen sänks med 95 procent.

Vidare anser SD att det nuvarande systemet för arbetskraftsinvandring ska överges till förmån för en så kallad "blå-korts"-modell, ett begrepp som syftar på EU:s system för att locka högkvalificerade arbetskraftsinvandrare, genom att erbjuda särskilda förmåner för att Europa ska få just den typen av invandring som det anses att det finns behov för.

SD anser att integrationspolitiken ska ersättas av en assimileringspolitik, och partiet påpekar särskilt att detta var vad som gällde i Sverige fram till på slutet av 1970-talet. Tanken är att den nyanlände varken ska få sämre eller bättre hjälp att finna sin plats i samhället än en etnisk svensk. Specifika satsningar på personer med annan etnisk bakgrund, beskrivs ibland i termer av "svenskfientlighet". Genom att frigöra resurser från migrationspolitiken skapas reformutrymme för att upprätthålla och utveckla den "egna" välfärden.

SD vill ersätta det de kallar för det "slentrianmässiga" beviljandet av permanent uppehållstillstånd för att istället införa temporära uppehållstillstånd.⁷ Det står i manifestet att partiet förordar ett kraftigt ökat stöd till FN:s flyktingorgan UNHCR, samt att andelen kvotflyktingar ska öka. Det är bättre att hjälpa fler på plats än i Sverige, är devisen. Biståndet vill SD dock sänka till en nivå av 0,7 procent av BNI (ibid, s. 21). Framförallt vill partiet att Sverige arbetar för att stödja kristna grupper som förföljs. Ambitionen är att hjälpa så många nödställda i världen som möjligt, så långt det är möjligt, och utan att göra avkall på den egna välfärden. I valmanifestet står det också att partiet har som vision att arbeta för att Sverige ska utvecklas som

en självständig stat som samarbetar med andra länder för att lösa gemensamma problem.

SD ställer sig bakom krav på språk- och kunskapstester för medborgarskap. Betydelsen av medborgarskap ska uppvärderas, samtidigt som kravet på fullvärdigt medlemskap i nationen Sverige ska skärpas (se Hellström 2011 för en utförlig presentation av Sverigedemokraternas medborgarskapspolitik). I syfte att förstärka det svenska och kristna kulturarvet vill man frigöra reformutrymme för att gynna projekt som syftar till att bevara exempelvis kyrkohistoriska museum (Sverigedemokraterna 2014, s. 18).

Sammanfattande analys av svenska riksdagspartiers syn på migration

I migrationsfrågan inför riksdagsvalet 2014 ställdes alltså de som röstade inför ett val mellan Sverigedemokraterna och något av de andra partierna. Det fanns en betydande åsiktskonvergens mellan blocken i synen på migrationspolitik inför riksdagsvalet. De andra partierna fokuserade därtill jämförelsevis lite på migrationspolitik, annat än i indirekta ordalag. SD hade därför möjlighet att till stor del monopolisera frågan.

Det fanns en stor skillnad i synen på asylinvandring, anhöriginvandring och arbetskraftsinvandring mellan å ena sidan Sverigedemokraterna och å andra sidan de övriga partierna i Sveriges riksdag, med ett möjligt undantag för arbetskraftsmigration där partierna, utöver SD, intar något mer skilda positioner. I den mån migrationsfrågan togs upp av de andra partierna var det nästan alltid i starkt positiva ordalag, migration framhölls samstämmigt som något berikande för Sverige, både ekonomiskt och kulturellt.

En aktiv välfärdsstat förutsätter alltså kulturell konformism menar Sverigedemokraterna. Övriga partier talar istället om öppenhet för omvärlden. Även om det finns inbördes skillnader i synen på exempelvis arbetskraftsmigration (*se tabell 2*) är övriga partier överens om att värna den individuella asylrätten, och att Sveriges ansvar inte slutar vid dess gränser. Samtliga partier utom SD är måna om att framhålla migration som något i grunden positivt.

Det finns en uppenbar risk att väljaren upplever att det spelar mindre roll vilket alternativ han eller hon väljer, eftersom skillnaden mellan de båda blocken är så liten vad gäller migrationspolitiken. Även om motståndet mot SD var kompakt så lyste konkreta förändringsförslag i övriga riksdagspartiers valmanifest med sin frånvaro på det migrationspolitiska området. Det diskursiva avståndet mellan SD och övriga riksdagspartier var alltså betydande inför riksdagsvalet 2014. Nedan (*tabell 2*) följer en sammanfattning i tabellform av de åtta riksdagspartiernas migrationspolitik:

Tabell 2. De svenska riksdagspartiernas migrationspolitik inför valet 2014.

Parti	Problemanalys	Devis	Föreslagna åtgärder
Vänsterpartiet	Ekonomiska och sociala klyftor där grupper ställs mot varandra leder till rasism.	Kamp för välfärd och mot orättvisor är en kamp mot rasism.	Välfärd utan vinst och generös asylpolitik. Bekämpa diskriminering.
Miljöpartiet	I ekonomiska kriser växer rasismen och främlingsfientliga partier blir starkare.	Ett varmt inkluderande samhällsklimat.	Generösa regler för arbetskraftsinvandring och för asyl. Motverka diskriminering.
Socialdemokraterna	Vinstjakt och privatiseringar ökar utanförskapet.	Ordning och reda på arbetsmarknaden. Sverige måste vara en stark röst i Europa och världen.	Satsa på jobben. Tydligare styrning av arbetskraftsinvandringen. Värna asylrätten, men samordna mottagningsverksamheten mellan kommunerna och mellan länderna i EU.
Centerpartiet	Vi är för dåliga på att ta tillvara nyanländas kompetens vilket leder till utanförskap.	Med fler människor i arbete växer Sverige.	Underlätta arbetskraftsinvandring. Jobb från första dagen. Sänkta trösklar på den svenska arbetsmarknaden; instegsjobb. En generös asylpolitik. Öppna upp bostadsmarknaden.
Liberalerna (tidigare Folkpartiet)	Bidragsberoendet passiviserar människor som inte får visa vad de kan.	Arbete mot utanförskap. Ett samhälle där fler kan utvecklas individuellt och under jämlika förutsättningar minskar rasismen.	Sänk trösklarna in på arbetsmarknaden, fokus på försörjning från första dagen. Förbättrad och mer individanpassad svenskundervisning. Lyft de utsatta områdena. Språktest för medborgarskap. Bekämpa diskriminering. Satsa på arbetskraftsinvandring och en generös asylpolitik.

Kristdemokraterna	Olika grupper lever allt mer åtskilda. Värdegemenskapen hotas och polariseringen ökar. Det främjar de politiska krafter som ställer grupp mot grupp.	Solidariteten gör inte halt vid nationsgränsen.	Inrätta en inspektion för migrationsfrågor med avseende på rättsäkerhet. Fler länder måste ta sitt ansvar. Skapa möjligheter för flyktingar att ta sig till Europa med nödvisum. Skydda minoriteter. Utveckla arbetskraftsinvandringen.
Moderaterna	Vi måste bryta den "omhändertagandementalitet" som präglat flyktingmottagandet.	Ett öppet Sverige. Att ta emot skyddssökande är en skyldighet, men de som kommer är också en investering i framtiden.	Fler som kommer hit och är i arbete ger resurser till välfärden. Sänkta trösklar på arbetsmarknaden. Förbättra hela kedjan från flyktingmottagande till etablering på arbetsmarknaden. Korta handläggnings-tiderna. Öppna upp för fler arbetskraftsinvandrare.
Sverigedemokraterna	Invandringen gröper ur välfärden, hotar den svenska ekonomin och leder till bristande sammanhållning.	Hjälp flyktingar i närområdena, inte i Sverige. Svenska jobb till svensk arbetskraft.	Slopad arbetskraftsinvandring, förutom inom vissa bristyrken. Slopad integrationspolitik, satsa i stället på assimiler-ing. Sänkt bistånd, men ökade resurser till FN:s flyktingorgan UNHCR. Ökad andel kvotflyktingar (enligt FN:s Genèvekonvention). Kraftig sänkning av invandringen till Sverige, den ska ner till en nivå i paritet med Danmark och Finland.

Not: Med migrationspolitik avser vi här inte enbart partiernas politiska idéer kring invandring utan även frågor som rör integration, diskriminering, rasism etc. Begreppet har alltså tolkats brett.

Källa: Författarnas egen analys av riksdagspartiernas valmanifest inför valet 2014.

Slutnoter kapitel 4

1. Citatet i originaltexten: "The outspoken anti-immigrationist position of New Democracy, together with its obvious resonance within the electorate, stirred up the traditional parties and complicated all discussions in the field. Although both the Social Democratic and the Moderate party were striving for a more restrictive refugee policy, they did not want to be associated with the populist messages of New Democracy".
2. Rent formellt gick bildandet av SD till så att BSS först slog sig samman med det svenska Framstegspartiet, ett partinamn som använts i en rad sammanhang även i Sverige, bland annat i enskilda kommuner, men som aldrig vuxit till en storlek som motsvarar systerpartierna i Norge och Danmark (se vidare Lodenius & Larsson 1991) och bildade Sverigepartiet 1986. Detta parti blev inte långlivat och delades snabbt upp i olika fraktioner. 1988 samlades en krets bestående huvudsakligen av de som tidigare varit aktiva i BSS och bildade i stället det parti som fick namnet Sverigedemokraterna.
3. RHP-partier utesluter generellt många medlemmar, vilket tros ha att göra med att de kämpar med rykten om extremism och en önskan att framstå som mer vanliga. Detta gäller även Dansk Folkeparti, Fremskrittspartiet och Sannfinländarna, trots att dessa partier har en i många avseenden mindre kontroversiell bakgrund.
4. Även om partiet i samband med den rådande flyktingsituationen har föreslagit diverse restriktioner på det migrationspolitiska området så härrör detta från pragmatiska behov som att kommunerna dignar under ansvarsbördan och är därmed inte främst baserad på en förändrad moralisk övertygelse.
5. Riksdagens utredningstjänst har anklagats av SD för att ha en politisk agenda och undanhålla fakta, samt inte genomföra alla utredningsuppdrag som partiet begärt. Kritiken har tillbakavisats med att om utredningstjänsten inte kan påvisa kausala samband mellan olika storheter på det sätt som SD vill är det fel metodologiskt att lägga fram sådana utredningar. (SvD 10 juli 2011)
6. Referenserna till Danmark och Finland är illustrativa, eftersom dessa länder har betydligt lägre nivåer av utrikesfödda än Sverige och en nivå ner till deras skulle innebära en kraftig omstöpning av den svenska migrationspolitiken.
7. I frågan om tillfälliga uppehållstillstånd har flera partier svängt. Regeringen, bestående av Socialdemokraterna och Miljöpartiet, lade fram en lagrådsremiss den 16 februari 2016 om att i tre år med stöd av utlänningslagen kunna ha tillfälliga uppehållstillstånd. Lagen trädde i kraft juli 2016.

5. Delstudie 1: Ledarsidornas hantering av RHP-partier

Ledarsidornas skribenter är inflytelserika opinionsbildare som fångar in stämningar i såväl politiken som i medierna. I den följande studien görs jämförelser mellan vilket tonläge som präglar hur de fyra ländernas ledarsidor hanterar sina respektive RHP-partier.

Material

I syfte att undersöka respektive partis position i den politiska debatten redovisas resultat från en studie som jämför tonläget i artiklar om dessa partier på ledarsidorna i mainstreampress under åren 2009 och 2012. I *tabell 3* nedan redovisas vilka tidningar som studien baseras på.

Tabellen visar att antalet artiklar på ledarplats, som har respektive RHP-parti i fokus, är flest i Norge och lägst i Finland. Genom att genomföra studien synkront under samma tidsperiod fångade de forskare som deltog i studien in minst ett nationellt val i respektive land.¹ Relevanta artiklar valdes ut genom att partiernas namn angavs i tidningsdatabasernas söksträng.

Den första delstudien baseras på en komparativ studie som genomförts av Anders Hellström tillsammans med Susi Meret i Danmark, Anniken Hagelund i Norge och Katarina Pettersson i Finland. För testkodningen involverades forskarna Björn Fryklund, Jenny Kiiskinen och Henrik Emilsson samt journalisterna Niklas Orrenius, DN, och Alexander Bengtsson, Expo.

För varje land inkluderas fyra stora tidningar med nationell räckvidd. För svensk del rör det sig om två morgontidningar och två tabloider: *Dagens Nyheter* (oberoende liberal morgontidning), *Svenska Dagbladet* (liberalkonservativ morgontidning), *Aftonbladet* (obunden socialdemokratisk tabloid) och *Expressen* (oberoende

liberal tabloid). I underlaget för den del av studien som avser Norge finns också två morgontidningar och två tabloider: *Aftenposten* (moderatkonserverativ) och den Oslobaserade tidningen *Dagsavisen* (socialdemokratisk); dessutom granskas tabloiderna *Dagbladet* (liberal) och *VG* (oberoende konserverativ). I det danska fallet inkluderas dels morgontidningarna *Politiken* (liberalt progressiv) och *Jyllands Posten* (neo-konserverativ, traditionalistisk) samt *Ekstrabladet* och *BT*, de två största tabloiderna i landet där den förstnämnda säger sig vara mer vänster än den sistnämnda. I Finland är de två största morgontidningarna inkluderade i materialurvalet, *Helsingin Sanomat* (oberoende liberal) och *Turun Sanomat* (organ för Finska folkpartiet till 1961, därefter obunden). *Hufvudstadsbladet*, oberoende borgerlig liberal, är också med i syfte att få med en svenskspråkig tidning i materialinsamlingen. *Iltalehti*, slutligen, är en av de två största tabloiderna i finsk press (politiskt oberoende).

Det finns flera skäl att titta närmare på just ledare. Ledarskribenter är inflytelserika åsiktsproducenter i den offentliga debatten. Inte minst sprids deras åsikter och deras egna artiklar vidare till landsortspress, och de blir ofta kommenterade i sociala medier. Ledarsidornas opinionskrönikörer ställer därtill ibland upp för diverse debattprogram i radio och tv. Sammantaget representerar ledarna en viktig del av den offentliga debatten. De utgör en sfär där skribenterna fritt kan uttrycka sina åsikter om aktuella ämnen och partier, oftast mer öppet normativt än i exempelvis nyhetsartiklar (van Dijk 1993).

Dessa röster i medierna är nära lierade med de parlamentariska partierna, och då i synnerhet de som sammanfaller med den politiska linje som tidningen företräder (Mazzoleni 2003, s.16). Ledarnas åsikter i allmänhet, och mer specifikt vilket tonläge som förekommer där, utgör en referensram utifrån vilken människor i det omgivande samhället formulerar sina åsikter, vare sig de håller med dem eller inte (jämför med diskussionen om inramningseffekten, se avsnitt 4.2). De analyser som görs i den följande texten är här begränsade till denna särskilda plats i den offentliga debatten; artiklar på ledarplats. Svaret på frågan varför SD, trots ständigt ökande opinionsstöd, inte får genomslag för sin politik i riksdagen har, hypotetiskt, att göra med att partiets representanter inte uttalar sig från stabila så kallade

ethospositioner. Det innebär enkelt uttryckt att det saknas en förtroendegivande grund för partierna att stå på i det offentliga samtalet med väljarna – i det här fallet etablerade mediers ledarsidor (Kjeldsen 2013, s. 133). Detta blir särskilt tydligt vid en jämförelse med de nordiska grannländerna.

I studien inkluderas ledare, såväl signerade som osignerade, i fyra mainstreamtidningar i respektive land under åren 2009 och 2012.

Tabell 3. Tidningar och antal artiklar som ingår i studien.

Tidningar	Antal artiklar
Sverige	801
Dagens Nyheter	297
Svenska Dagbladet	135
Expressen (inklusive Kvällsposten och GT)	223
Aftonbladet	146
Norge	1 329
Aftenposten (morgonutgåvan)	286
Dagsavisen	328
Dagbladet	412
VG	303
Danmark	663
Politiken	161
Jyllands-Posten	109
BT	255
Ekstra Bladet	138
Finland	520
Helsingin Sanomat	166
Turun Sanomat	127
Hufvudstadsbladet	140
Ilta-lehti	87
Totalt	3 313

Källa: Författarnas egen sammanställning

Kodning av materialet

Det ihopsamlade textmaterialet kvantifierades med hjälp av ett gemensamt kodschema. Detta återfinns i sin helhet i *appendix 1* (med kodinstruktioner i kursiv stil).

Vi har använt oss av manuell kodning av materialet. En betydande nackdel med detta tillvägagångssätt, inte minst när man har att göra med kvalitativa variabler som ton, är att kodare riskerar att komma fram till olika resultat vilket kan göra att reliabiliteten – alltså möjligheten att upprepa ett test och få samma resultat – blir lidande.

Vi minimerade dessa problem i undersökningen på följande vis:

- 1) Dels genom att vi genomförde en pilotstudie av ett år i en tidning (Dagens Nyheter 2012); totalt 53 artiklar. Kodarna diskuterade resultatet av densamma sinsemellan och utvecklade kodschemat efter detta (se *appendix 1*).
- 2) Dels genom att vi anlitade fem testkodare (en förteckning över dessa finns med i *appendix 2*). Dessa var ansedda och erfarna journalister (2 stycken) och forskare (3 stycken) på området RHP-partier. Dessa fick testa kodschemat och applicera det på 10 slumpvist utvalda artiklar vardera. I över 80 procent av fallen valde testkodarna att koda artiklarna på samma sätt som de som ursprungligen låg bakom studien (se *appendix 3*). Slutsatsen är därför att tolkningarna inte är godtyckligt vinklade.

Resultatet bedömdes alltså hålla en god akademisk standard i det svenska fallet, och det fördes en kontinuerlig dialog under undersökningens gång med de som granskade texter i Finland, Danmark och Norge vilket gör att det finns anledning att utgå från att resultaten uppnådde en tillfredsställande reliabilitet också i dessa delar. Detaljerna för det genomförda reliabilitetstestet redogörs för i *appendix 3*.

Vi har även undersökt vilka ämnesområden som förekommer i artiklarna.

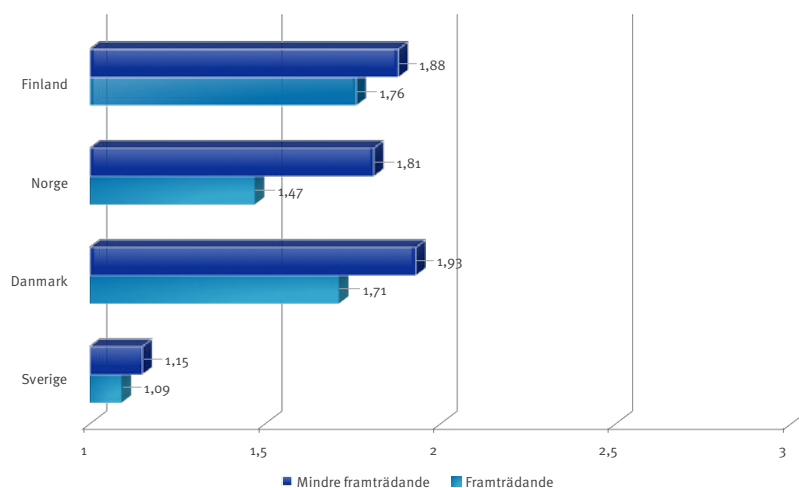
Som grund för studien formulerades två hypoteser:

- Tonen mot Sverigedemokraterna i Sverige kan antas vara mer negativ i artiklar på ledarplats jämfört med tonläget på ledarplats gentemot Dansk Folkeparti, Fremskrittspartiet och Sannfinländarna i respektive partis hemland.
- Tonen som används mot RHP-partierna är mest negativ när migrationspolitik avhandlas i ledarna.

Negativa och positiva tonlägen

Vilket tonläge som kunde noteras i texterna redovisas i form av en skala som går från 1-3. 1 avser en artikel där tonläget är helt och hållet negativt, 2 avser en balanserad artikel (där vare sig positiva eller negativa tonlägen dominerar, eller en text hållen i en balanserad ton) och 3 en text som är helt och hållet positiv. Figuren nedan (figur 2) visar medelvärden i ton i de artiklar på ledarsidor som ingår i vårt material från de fyra länderna (se appendix 1 för detaljerade anvisningar). De ljusblåa staplarna avser texter där partiet har en framträdande position i texten, de mörkblåa staplarna där det har en mer undanskymd roll, kanske delar utrymme med andra partier eller där ett visst ämne är i förgrunden snarare än partier.

Figur 2. Tonläget (1-3) gentemot RHP-partier i ledarartiklar 2009-2012.

Not: Tonläget i artiklarna redovisas i en skala som går från 1-3. 1 avser en artikel där tonläget är helt och hållet negativt, 2 avser en balanserad artikel (där vare sig positiva eller negativa tonlägen dominerar, eller en text hållen i en balanserad ton) och 3 en text som är helt och hållet positiv. De ljusblåa staplarna avser texter där RHP-partiet är framträdande i texten, de mörkblåa staplarna där det är mindre framträdande.

Källa: Författarnas egen uträkning.

Oavsett vilket ämne det gäller, och om RHP-partiet är en huvudsaklig aktör i texten eller inte, är resultatet tydligt: i Sverige under denna period är tonläget gentemot SD i svensk mainstreampress på ledarplats mycket negativt. Snittvärdet för artiklar med SD som framträdande aktör är 1.09, medan motsvarande artiklar i övriga länder håller en betydligt mycket mer "positiv" ton, även om denna också var mer negativ än positiv i relation till partierna. Genomsnittet för ledarna i norsk press var 1.48, 1.71 i Danmark och 1.76 i Finland.

Resultatet betyder inte i sig att svenska medier har varit för hårda mot SD. Det kan också bero på att SD agerade på ett mer klandervärt sätt som motiverade ett mer negativt tonläge. De som genomfört studien har inte försökt tolka hur artiklarna förhåller sig till den partipolitiska verkligheten, och det hade varit komplicerat att hitta modeller för en mätning av så pass komplexa data. Det studien visar är alltså enkom att de texter där SD förekom generellt har en betydligt mer negativ ton. Resultatet visar också med all önskvärd tydlighet att SD inte har passerat trovärdighetströskeln på ledarplats i mainstreammedia under perioden 2009–2012. Partiet behandlas inte som något av de övriga partierna utan intar en särställning.

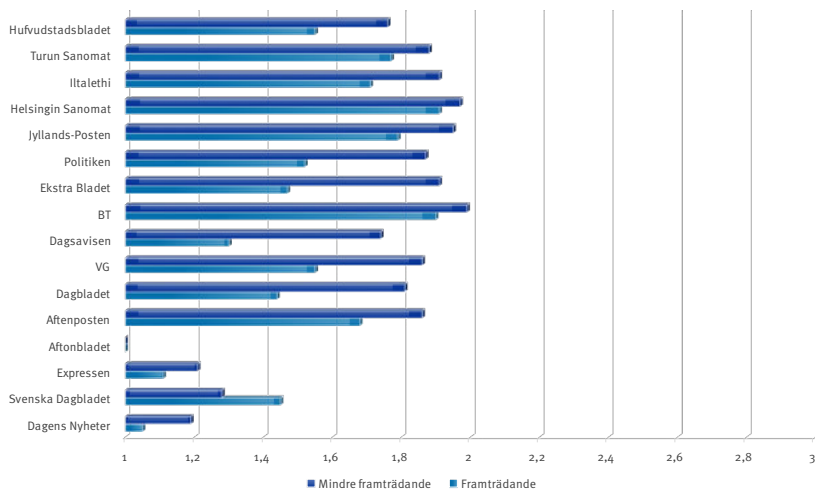
Det är inte orimligt att de negativa ledarna delvis kan förklaras med att ledarskribenters retoriskt tenderar att ansluta sig till dominerande trender i det partipolitiska spelet. Den tidigare genomgången av riksdagspartiernas migrationspolitik har tydligt visat att SD står på ena sidan, och alla andra partier, varav några är nära associerade med de stora dagstidningarnas ledarsidor, står på den andra. Vi kan därför inte förvänta oss annat än att texterna om SD har en mer negativ ton. Resultatet stödjer på så vis Mazzolenis (2013) tes om den nära konvergensen mellan politik och media.²

Nästa steg i analysen blir att identifiera skillnader mellan de olika respektive tidningarna med avseende på medelvärde i ton. Vi överger nu alltså metoden att slå samman tidningarna i respektive land. Denna studie uppvisar intressanta skillnader, inte bara mellan länderna utan även mellan olika medieföretag. Resultatet redovisas i figuren nedan (*figur 3*).

Som synes är samtliga svenska tidningar betydligt mer präglade av en negativ ton till RHP-partiet än tidningarna i grannländerna. *Aftonbladet* saknar rentav staplar i figuren nedan, vilket är en konsekvens av att det bara fanns "negativa" artiklar i materialet och medelvärdet i ton därför blev 1,0.³ Den svenska tidning som avviker mest genom att ha en mer neutral ton är *Svenska Dagbladet* (SvD). Men SvDs hållning till SD har förändrats över tid också under den aktuella tidsperioden, och efter den s.k. järnrörsskandalen⁴ har också SvD en mer negativ ton i sina artiklar. Under den här perioden är det således inte korrekt att påstå att det skedde någon normalisering av partiet i den offentliga debatten, åtminstone inte på ledarsidorna. Skribenterna på ledarsidorna vidmakthöll tvärtom en renhållningsstrategi mot SD (*cordon sanitaire*), som avspeglar hur SD hanteras i det politiska spelet mellan riksdagspartierna.

Föga förvånande är tonläget mer neutralt i texter där partiet spelar en mer undanskymd roll, som mindre framträdande aktör och detta gäller samtliga länder, även om skillnaden är mindre i Finland jämfört med exempelvis Norge (se *figur 2*). Sammantaget stödjer resultatet den första hypotesen om att SD hanteras i ett mer negativt tonläge. Även om tonläget skiljer sig åt mellan de enskilda tidningarna (exempelvis Dagsavisen har en mer negativ ton gentemot FrP än vad Svenska Dagbladet har gentemot SD) är skillnaderna mellan länderna avsevärt större än vad de är mellan de olika tidningarna i respektive land.

Figur 3. Tonläget (1-3) gentemot respektive RHP-parti i sexton tidningars ledarartiklar i fyra länder, 2009-2012.

Not: Tonläget i artiklarna redovisas i en skala som går från 1-3. 1 avser en artikel där tonläget är helt och hållet negativt, 2 avser en balanserad artikel (där vare sig positiva eller negativa tonlägen dominerar, eller en text hållen i en balanserad ton) och 3 en text som är helt och hållet positiv. I figuren anges medelvärde för tonläget hos respektive tidnings ledarsidor. De blå staplarna avser texter där RHP-partiet är framträdande i texten, de svarta staplarna där det är mindre framträdande.

Källa: Författarnas egen uträkning.

Genomgång av ämnesområden

Varierar tonläget i relation till vilket ämne som diskuteras? Enligt den andra av de två hypoteser som ligger till grund för studien är tonläget mer negativt om temat för artikeln är migrationspolitik och/eller nationell identitet. Studien visar mycket riktigt att artiklarna är mer negativa om de hanterar ämnen som migrationspolitik, och detta gäller i Sverige, Norge och Danmark. I Finland är antalet artiklar som behandlar migrationspolitik i förhållande till Sannfinländarna som framträdande aktörer däremot så lågt att det är svårt att dra några bestämda slutsatser. Det är också tydligt att den tidigare observerade trenden att SD framställs i mer negativa ordalag är genomgående, oavsett vilket ämne som behandlas i respektive artikel.

Tabell 4 nedan visar att spannet för ämnesområden i texter där SD finns med är smalare än i texter om RHP-partier i de övriga granskade länderna. De svenska artiklarna tenderar att behandla social sammanhållning och integration i väldigt hög omfattning, medan det i övriga länder finns en större spridning. Det är dock föga förvånande att frågeställningar som rör parlamentsarbete- och parlamentsrelationer är mervanligt förekommande i andra länder än i Sverige, eftersom partierna där befinner sig närmare makten och kan tänkas ingå i olika beslutsunderlag (dock var som nämnts endast Dansk Folkeparti ett formellt stödparti till en regering under den granskade perioden). Sammantaget kan studiens andra hypotes verifieras; i artiklar där ämnet kretsar kring migration och integration är tonen mot det aktuella RHP-partiet också jämförelsevis mer negativ (även om inte skillnaden är avsevärd i det finska fallet).

Tabell 4. Tonläget (1-3) gentemot RHP-partier i ledarartiklar, fördelat på artiklarnas ämnesområde (antal artiklar i parentes).

	Sverige	Norge	Danmark	Finland
Social sammanhållning och integration	1,05 (106)	1, 13 (32)	1,49 (45)	1,73 (40)
Terror och Våld	1,30 (10)	1,47 (15)		
Opinion	1,04 (23)	1,72 (29)		1, 87 (55)
Parlamentsarbete- och relationer	1,12 (25)	1,68 (129)	2 (54)	1,80 (113)
Skandaler	1 (22)	1,28 (36)		1, 39 (23)
Välfärd och ekonomi	1,18 (22)	1,29 (28)	1,63 (30)	1, 71 (14)
Livstilsfrågor och familjepolitik		1,38 (8)		
Kulturpolitik		1,36 (28)		
Migrationspolitik	1 (12)	1,13 (31)	1,49 (35)	
Lag och ordning	1, 44 (9)	1,60 (10)	1,73 (15)	
EU/Europeisk integration			1, 81 (16)	1, 96 (23)
Totalt (för alla ämnen)	1,09 N=239	1,48 N=360	1,71 N=211	1, 76 N=147

Not: Inkluderat i tabellen är enkom de artiklar där RHP-partierna spelar en framträdande roll samt de ämnesområden som har minst 8 artiklar (ej notiser) där RHP-partiet spelar en framträdande roll. Tonläget i artiklarna redovisas i en skala som går från 1-3. 1 avser en artikel där tonläget är helt och hållet negativt, 2 avser en balanserad artikel (där vare sig positiva eller negativa tonlägen dominerar, eller en text hållen i en balanserad ton) och 3 en text som är helt och hållet positiv. I tabellen anges medelvärde för ledarsidornas tonläge.

Källa: Författarnas egen uträkning.

Sammanfattande analys av ledarsidorna

Sammantaget går det att slå fast, med denna studie som grund, att Sverige sticker ut i jämförelse med grannländerna i hur RHP-partier hanteras på ledarsidorna. SD hålls utanför såväl den politiska som den mediala värmen. Även om de övriga RHP-partierna också möter viss kritik för sina ställningstaganden, bland annat på migrationsområdet, är situation trots allt radikalt annorlunda i Danmark, Norge och Finland.

Tonläget i den mediala framställningen kan alltså inte förklara varför SD kommit att uppfattas som ett allt mer attraktivt parti av väljarna, och hur deras stöd för partiet ökade markant under perioden mellan de två undersökta åren. Tvärtom visar studien att SD 2009 och 2012 långtifrån var något normaliserat parti på mainstreampressens ledarsidor.

Men vi kan inte vara övertygade om att läsarna tar det som står på ledarsidorna *ad notam*. Det är viktigt att titta på förekomsten av flera parallella arenor för samtal och debatt och olika offentligheter. I nästa delstudie granskar vi en motoffentlighet: webbsajten Avpixlat. Möjligen blir ledarsidornas hantering av SD omvänt något som stärker partiet. Ledarna bekräftar den bild SD vill ge: att partiet är uteslutet på orättfärdiga grunder och inte behandlas som andra partier. Det blir en signal till läsarna att SD inte ljuger när de beskriver partiet som det enda oppositionspartiet som går emot etablissemang.

Delstudie 1 visar att det finns en betydande åsiktskonvergens mellan den parlamentariska arenan och opinionsjournalistiken. Med Mazzolenis (2013) resonemang som grund kan vi konstatera att ledarskribenternas åsiktsproduktion harmonierar med diskussioner och positioner på den parlamentariska arenan. Enkelt uttryckt: Om de övriga politiska partierna skyr Sverigedemokraterna är det troligt att ledarskribenterna gör detsamma.

Att det partipolitiska landskapet förändras borde, och får ofta, konsekvenser för opinionsjournalistiken. Men i fallet SD hade detta ännu inte hänt 2012. Det är ingen långsökt tanke att anti-etablissemangspartier kan ha en längre väg till att betraktas som

mainstream – det är ju själva grunden för deras politik att stå utanför och slå mot de andra partierna. Särskilt svårt är det uppenbarligen att ta steget in i värmen om partiet har en historia som innehåller kopplingar till nazism och fascism som i fallet med SD.⁵

I övriga länder förekommer också fler artiklar om välfärd och ekonomi eller parlamentsarbete medan SD under perioden främst förknippats med s.k. sociokulturella frågeställningar (jfr *tabell 9* i *appendix 3*). Men även välfärdsfrågor förses ofta med en kulturell komponent, och inte minst då partierna lyfts fram som dominerande aktörer i artiklarna. Tanken att välfärden är hotad av alltför stora flyktingströmmar är väl förankrad i partiets retorik.⁶

Slutnoter kapitel 5

1. Ansvariga för insamlingsarbetet och bearbetningen av texterna, där även vissa andra ej nämnda personer deltog, var som tidigare nämnts i texten Susi Meret för Danmark, Anniken Haglund för Norge och Katarina Pettersson för Finland.

2. Det behöver inte i sig vara normativt klandervärt eller ”fel” av medierna att rapportera på det sättet utan det är ett empiriskt faktum.

3. Vad figuren (*figur 3*) visar är att Svenska Dagbladet har högre medelvärde för tonläget i artiklar där Sverigedemokraterna är *framträdande aktör* än vad de båda norska tidningarna *Dagbladet* och framförallt *Dagsavisen* har i relation till artiklar där Fremskrittspartiet är framträdande aktör. Både *Expressen* och *Dagens Nyheter* hade under perioden 2009–2012 ett avsevärt negativt tonläge i relation till Sverigedemokraterna. Parentetiskt framförs det i *Aftonbladet* att *Dagens Nyheter* är för snälla mot SD. I realiteten är man i *DN* också väldigt negativ, om än inte i lika hög utsträckning som *Aftonbladet* (se *figur 3*).

4. Järnrörskandalen briserade i november 2012 då det kom till allmänhetens kännedom att de ledande Sverigedemokraterna Erik Almqvist, Kent Ekeröth och Christian Westling efter en utekväll i Stockholm 2010 bl.a. verbalt hade angripit den kurdisksvenske komikern Soran Ismail, och avfärdat en intervenerande kvinna som ”lilla horan”. Efter händelserna hade trion beväpnat sig med metallrör från en byggnadsställning. Allt detta filmades av Kent Ekeröth med en medhavd mobilkamera. Denna film publicerades senare av tidningen *Expressen* (se vidare Baas 2014).

5. Givet att anti-etablissemangspartier blir en del av etablissemangen kan detta få konsekvenser i form av förlorat stöd i opinionsmätningar, som i det finska och i det norska fallet. Det skulle vara intressant för kommande studier att se om detta i så fall påverkar opinionsjournalistiken i dessa länder.

6. Under vintern och våren 2016 har migrationspolitiken diskuterats nästan varje dag i radio och på tv vilket är en potentiell förklaring till SD:s stigande opinionssiffror, eftersom partiet förknippas med just dessa frågor bland väljarna.

6. Delstudie 2: Så konstrueras en motberättelse

Om inte den offentliga debatt som förs på till exempel ledarsidorna kan förklara att väljarna allt oftare sympatiserar med SD, så måste vi söka oss till andra arenor för förklaringar. Trovärdighetströskeln har olika betydelse beroende på plats och mottagare. Vi kan i fallet med SD göra ett antagande att förekomsten av en sådan sköld mellan partiet och det politiska etablissemangen inte nödvändigtvis uppfattas som något negativt av partiets väljare.

På sajten Avpixlat dominerar en motberättelse om Sverigedemokraternas trovärdighet, och det är den som analyseras i rapportens andra delstudie. Sammantaget visar de båda studierna att SD:s trovärdighet medieras på olika sätt på mainstream-medias ledarsidor och i den som befinner sig närmare partiet. På Avpixlat finner vi berättelser som bidrar till att sympatier med SD framstår som mer logiska.

Från sändare till mottagare

I en ofta citerad forskningsartikel om politisk kommunikation mellan sändare och mottagare påpekar Stuart Hall (2006) att ett budskap måste uppfattas som meningsfullt, och bli avkodat på rätt sätt, för att det ska ha en effekt och komma till användning eller tillfredsställa ett behov hos mottagaren. Naturligtvis förekommer störningar i kommunikationen av ett meddelande mellan sändare och mottagare, mottagaren bemöter ett budskap genom ett eget filter av distraktioner och läsningar. Dessa störningar ska dock inte ses som att kommunikationen har misslyckats, fortsätter Hall. I de störningar som meddelandet väcker till liv finns en stor tolkningspotential hos mottagaren. Det är denna mångtydighet i kommunikationsprocessen som föreliggande studie utgår från.

Idealet om en störningsfri kommunikation förknippas med den tyske filosofen Jürgen Habermas (se Alvesson 2002). Enligt honom ska offentligheten präglas av kommunikativ rationalitet¹ och en störningsfri dialog, vilken förutsätter en validering av olika utsagors sanningsanspråk i dialog mellan jämlikar. Avpixlat karakteriseras inte av en störningsfri tvåvägskommunikation i det avseendet. Sajten kan misstänkas för att vara en klassisk envägskommunikation, där utsagornas sanningshalt och budskap regisseras strikt ovanifrån. Det är knappast vad Habermas avser med offentlighet. En annan möjlighet är att breven faktiskt återger verkliga livsöden. Men även om det finns ett verklighetsbaserat underlag har texterna sannolikt redigerats för att hjälpa läsaren att dra vissa slutsatser.²

Vi kan därtill anta att de utsagor som förekommer i artikelserien på Avpixlat passerar genom olika mer eller mindre synliga filter hos läsaren. Det finns skäl att tro att denna process delvis är kalkylerad av avsändaren, som skapar vissa förutsättningar genom språkliga markeringar och kodord. De texter som förekommer i den här typen av forum innehåller delvis ett eget språk där vissa saker inte behöver sägas rakt ut. Läsaren och den förmodade skribenten har en tyst överenskommelse om att de är överens om t.ex. kritiken av mångkulturalismen och de etablerade partierna.

Sedan filtreras förstås texterna också genom läsarens egna individuella erfarenheter och förutfattade meningar. Om dessa vet vi mindre, men som kommer att visa sig när vi dyker djupare ner i texterna handlar det inte om några extrema livsöden. Tvärtom finns ett starkt drag av vanlighet och normalitet i texterna, och dessa drag betonas särskilt.

I alla händelser kan vi anta att sajten Avpixlat erbjuder en gemenskap och ett, åtminstone delvis, interaktivt tillhåll för att bygga socialt kapital; en gemensam plattform att utgå ifrån för att formulera individuella åsikter.

Avpixlat

Avpixlat ligger på 92:a plats över Sveriges mest besökta sajter (Alexa 2015).³ I Avpixlats arkiv återfinns bl.a. artikelserien ”Från sjuklövern till SD”, som huvudsakligen består av brev från personer som uppgavs ha tagit just detta steg: att välja SD framför andra partier som de tidigare stött.⁴ (Med sjuklövern avses de sju andra partierna i riksdagen.) De totalt 33 personliga breven är studiens primärmaterial, och publiceringsdatumerna sträcker sig från senare delen av 2012 till strax innan valet 2014. Det har alltså inte gjorts någon selektion i urvalet av berättelser, samtliga som fanns att tillgå under perioden finns med. Breven väver samman brevskrivarnas livsberättelser med förklaringar till varför de valde att rösta på SD.

Avpixlat är en öppen sajt som låter alla besökare konsumera och skapa nyheter och innehållet harmonierar väldigt ofta med SD:s retorik. Artikelserien är ett exempel på en (kanske orkestrerad, men dock) motberättelse till vad vi kan läsa om på exempelvis mainstreampressens ledarsidor. Det har framgått tidigare att det är omöjligt att garantera de anonyma historiernas äkthet, och Avpixlats redaktion låter sig inte intervjuas. I det här sammanhanget är dock äktheten inte det centrala. Studien utgår från vilka budskap som sänds ut, och hur dessa meddelanden knyts samman till en gemensam berättelse.

Det finns skäl att tro att valet att rösta på SD är tätt sammanlänkat med innehållet i dessa levnadsberättelser. Det framkommer t.ex. att avsändarna ser sig själva som en del av mainstream, i betydelsen det stora folkflertalet, men samtidigt som stigmatiserade och marginaliserade – en upplevelse som vi kan förmoda att läsarna kan identifiera sig med. Utifrån denna ambivalens kan SD, via t.ex. Avpixlat, underifrån etablera en egen nisch på väljarmarknaden för de som anser att de borde vara bättre representerade i kraft av att de är många, men som ändå alltid känner sig annorlunda och utanför.

Narrativ analys

Metoden för genomgången av texterna på Avpixlat syftar alltså till att få syn på den underliggande berättelsen, eller narrativet. Narrativ baseras, enligt Somers & Gibson (1994), på vad som på forskarspråk kallas för "emplotment" och som utgår från tanken att i en kaotisk och oändlig omvärld väljs vissa moment, episoder och ögonblick ut, och dessa kombineras och görs till meningsfulla inslag i en berättelse.

I vissa tider och på vissa platser är vissa berättelser mer framträdande än andra, man kan använda begreppet "master-narrativ" (Robertsson 2010). Dessa berättelser har den egenskapen att de ofta uppfattas som fullständigt naturliga och självklara av vissa, men förstås också som djupt tendentiösa av andra. De individuella levnadsberättelserna på Avpixlat kan sägas harmoniera väl med vad som anses vara "normalt" under en viss given tid och på en viss given plats (Andrews 2007, s. 36; jfr med Rydgrens diskussion om "master frame" 2004).

Rent praktiskt utgår en narrativ analys från texterna i sig, och uppmärksammar vilka hierarkier och gränsdragningsprocesser som aktualiseras i dessa (jfr Czarniawska 2004). I studien undersöks hur individuella levnadsberättelser smälter samman med mer allmänna master-narrativ. Valet att rösta på SD, en handling i offentligheten med vissa politiska implikationer på ett makroplan, hänger alltså samman med en djupt personlig resa. Denna resa följer med en växelverkan – medvetet eller omedvetet – i spåren av en kollektiv berättelse av djup symbolisk signifikans.

Olika offentligheter

En viktig utgångspunkt för den här studien är att offentligheten består av olika "platser", där olika kommunikationsregler gäller. Det finns anledning att betrakta den offentliga debatten som mångfacetterad, snarare än som en monolitisk enhet (Fraser 1990; Warner 2002). Det som är normalt i ett kommunikationsforum (t.ex.

Dagens Nyheters ledarsida eller i Dagens Eko) är inte nödvändigtvis det normala för de som ringer in till radio-programmet "Ring P1". Med andra ord beror mottagarens sätt att tolka innehållet i ett budskap från sändaren (t.ex. de politiska partierna) på vilken "plats" av offentligheten som vi avser och på vem som är mottagare.

Ett flertal forskare, ofta feministiskt inspirerade, beskrev tidigt denna mångfaceterade offentlighet. Nancy Fraser skrev 1990 om parallella arenor bestående av underordnade grupper (subordinate groups) som utvecklar diskurser som går på tvärs med majoritetssamhällets. Hon syftade inte bara på kvinnor utan även på andra gemenskaper, t.ex. gay-miljöer (som senare beskrivits av Warner 2002), svarta (Squires 2002) och anarkister (Fergusson 2010). Marginaliserade grupper i samhället kan alltså skapa en gemenskap och artikulera sitt gemensamma motstånd mot normen.

Motståndet mot "mainstream" gäller dock inte bara underprivilegierade grupper utan även grupper av individer som absolut inte behöver vara diskriminerade eller har anledning att känna sig underlägsna mainstream i betydelsen folkflertalet. Som exempel nämner Michael Warner unga högerorienterade kristna i USA (2002, s. 56, 119).

Robert Asen (2000) påpekar att själva deltagande i parallella rum är viktig för att en grupp ska definiera sig som avskild från majoritetssamhället. En motoffentlighet, i den här betydelsen, motsvarar en diskursiv arena som definieras av sina medlemmar genom att de har en kollektiv känsla av att vara exkluderade och/eller otillräckligt representerade. Den kan representera en gruppbaserad kamp underifrån mot orättvisor, men kan lika gärna bestå av individer som går långt i sin kamp för att försvara rådande normer (mot förmodade hot). Det centrala är inte vilka värderingar som uttrycks utan upplevelser av positionering i förhållande till mainstreamdebatten som delas av individerna i gruppen.

I samstämmighet mellan individuella berättelser frodas en kollektiv gemenskap. Genom att politisera erfarenheter bidrar de individuella berättelserna till att forma ett narrativ (Warner 2002, s. 62).⁵ Medieforskaren Roger Silverstone (2007) beto-

nar att medierna utgör vår omedelbara omkringliggande verklighet. I Silverstones terminologi lever och verkar vi i ett mediapolis. Filosofen Hannah Arendt, som Silverstone anknyter till, såg medierna som ett "space of apperances", d.v.s. en integrerad del av vår livsvärld. Medierna konstituerar med andra ord den offentliga miljö som individen verkar i och interagerar med. Det är genom medierna, som "den andre" uppträder för oss (ibid, s. 7) och som vi konstruerar vår syn på världen, enligt detta sätt att se.

Offentligheten som mediapolis präglas lika mycket av visuell kommunikation och känslor som logik, rationalitet och strävan efter överlappande konsensus. Medan Habermas anknyter till det kosmopolitiska kaféet som en allegori för vad offentligheten bör vara (Habermas 1989), är mediapolis snarare en teater, med plats för olika teaterscener. Genom globaliseringen är världen idag en plats präglad av pluralitet snarare än uniformitet.

Som konsekvens av ovanstående resonemang kan mediernas gränsdragningsprocesser både riva gamla gränser mellan folk och nationer, och samtidigt alstra nya. Det här blir inte minst tydligt om vi tar steget från en offentlighet, till flera.

Studie av texter på Avpixlat

Den narrativa analysen av texterna under vinjetten "Från sjuklövern till SD" på sajten Avpixlat utgår från tre nivåer. Berättelserna innehåller information om:

- 1) *Självbild* - hur den personliga berättelsen vävs samman med andras, personliga eller kollektiva, berättelser (Andrews 2007)
- 2) *Världsbild* – alltså synen på hur omvärlden är beskaffad (Berger 1996, s. 3)
- 3) *Handling* – vad som motiverar berättaren till en särskild handling (i detta fall att rösta på SD)

Dessa tre dimensioner ligger till grund för definieringen av en motoffentlighet i enlighet med de tidigare resonemangen, och bidrar till att individen skapar både ett sätt att se på sin egen identitet, det omgivande samhället, och inte minst visa på hur detta kontrasterar med den andre, i det här fallet det främmande, annorlunda.

Självbild

Tätt förknippat med berättelsen om vilka vi är, alltså självbilder, finns det som står i ett motsatsförhållande till det egna kollektivet, vad vi inte är. Diskursanalytikern Teun van Dijk (1993) beskriver detta som att det finns en relation mellan positiva självbilder och negativa bilder av den andre.⁶

Den *första och mest centrala distinktionen* i det sammanhang som ligger till grund för den här studien är den mellan *infödda svenskar och invandrare*. Viktigt att beakta är att det hos RHP-partier inte företrädesvis handlar om att konstruera åtskillnader med referenser till hudfärg och andra uttryck för en förmodad rasskillnad, utan snarare att peka ut skillnader mellan kulturer eller religioner.⁷ Respektive identitetsposition tillskrivs bestämda epitet som skiljer sig åt; t.ex. anständig i motsats till kriminell.

Den *andra distinktionen* som framträder i narrativen är den mellan mer *hårdföra SD-anhängare* och *moderata SD-anhängare*. Brevskrivarna är noga med att distansera sig från den "extreme" SD-väljaren som delvis avfärdas som en produkt av mediernas nidsbild. Den stereotype SD-väljaren ses i medierna ofta som en lågutbildad, ofta arbetslös man på landsbygden, en beskrivning som inte helt döms ut av brevskrivarna, men de är framför allt upptagna med att distansera sig och visa att de själva är något helt annat.⁸

Brevskrivarna uppger att de uppskattar kulturell mångfald och tycker om att resa (Avpixlat 2012-12-15), att de har bott i andra länder (Avpixlat 2014-01-02), har vuxit upp i mångkulturella områden (Avpixlat 2013-08-30), gått på en internationell

skola i Asien (Avpixlat 2012-12-09), har barn som är adopterade från andra länder (Avpixlat 2012-12-19), har vänner som är invandrare (Avpixlat 2013-10-12) eller är själva invandrare (Avpixlat 2012-12-23). Det centrala är behovet av att distansera sig från "extrema" SD-väljare. En SD-väljare kan vara både berest och beläst, poängteras det exempelvis (Avpixlat 2012-12-20):

... en Sverigedemokrat kan absolut gilla böcker och litteratur. Jag nämnde precis både Kafka och Orwell, listan kan göras lång men kan väl nöja mig med att nämna att jag tagit mig igenom klassiker som både "Brott och Straff" och "Röde Orm" med stor uppskattning och jag har alltid med en bok i väskan när jag är ute och reser, vilket är ofta...

Samtliga brevskrivare uppger att de har röstat på något annat parti förut, och några av dem försöker också att markera distans mot SD, och kanske framförallt partiets anhängare: "Jag kan inte påstå att jag är någon djupt övertygad SD-väljare" (Avpixlat 2012-02-20b). Med ett undantag (Avpixlat 2012-12-16) i brevsörden undviker brevskrivarna att beskriva sig själva som hårdnackade nationalister. De ser sig själva snarare som pragmatiska och förnuftiga.

Det tycks alltså inte vara det tidigare partivalet som förenar brevskrivarna, utan en uppfattning om att SD skiljer sig från övriga riksdagspartier. Att rösta på SD är alls inte ett extremt val, är en återkommande uppfattning.

Egentligen är jag folktopist. Eller moderat. Innerst inne är jag också sosse, som vi alla. Sak samma. Jag är åtminstone inte sverigedemokrat. Men 2014 röstar jag på SD. Järnrör, rasister och puckade företrädare ute i kommunerna som knappt ens kan stava. Vem vill vara en av dom? Inte jag. Och mer än så: Sverigedemokraterna sprider doften av unken nationalism som jag, en globalt sinnad och hyggligt berest västerlänning, bara förknippar med inskränkthet. Har svårt för blågult flaggviftande. Dessutom är jag en stark EU-anshängare. Ändå kommer jag att rösta på SD. (Avpixlat 2013-07-09)

En *tredje distinktion* skapas mellan *idealister och realister*. Ett flertal brevskrivare talar om ett gradvis uppvaknande, en personlig resa från engagemang för mänskliga rättigheter, antirasism och solidaritet för att så småningom ta till sig den beska sanningen om de negativa konsekvenserna av ett mångkulturellt samhälle. Ett gemensamt drag för brevskrivarna är att andras vurm för mångkulturalism och känsla för internationell solidaritet inte avfärdas per se, det beskrivs framför allt som orealistiskt. Skälet till att välja SD framför andra partier handlar således, givet materialet, inte så mycket om ideologi som om att komma till insikt. Valet att rösta på SD beskrivs som en fråga om personlig mognad.

Valet att rösta på SD ses inte bara som förnuftigt utan också existentiellt kopplat till en personlig levnadsberättelse, en resa från ignorans och att vilja väl till att komma till insikt och inse sanningen bakom samhällets förfall, från naivitet och idealism till realism. Texterna uppvisar här ett drag som snarare känns igen från en del religiösa rörelser som ofta framhåller insikt och uppvaknande som en essentiell del av förvandlingen från icke-troende till någon form av frälsning. Till berättelsen hör också konspirationsteorier om att medierna mörkar sanningen om invandringens kostnader och konsekvenser, vilket märks i några brev (se t.ex. Avpixlat 2013-06-16).

En *fjärde distinktion* är den klyfta som skribenterna tycker sig se mellan *”vanligt folk” och samhällseliten*, ett tema som alltid återfinns hos populistiska antietablissemangspartier och som kan beskrivas som en kärna i deras retorik och politiska strategi. I texterna beskrivs hur medieeliten och den politiska eliten vuxit samman, vilket gjort SD till den enda oppositionen. Eliten i materialet beskrivs som frångopplad det verkliga liv som vanliga människor lever (Avpixlat 2014-03-10), den uppfattar sig som moraliskt överlägsen men uppvisar en ovilja att ta tag i de verkliga problemen. Detta provocerar en av skribenterna (Avpixlat 2012-12-22):

[i] media och huvudfråan av Sveriges etablissemang förs helt enkelt inget egentligt meningsutbyte om invandrings- och integrationsproblematiken. Alla är endast intresserade av att leverera klatschiga oneliners, vars huvudsyfte är att avfärda och fula ut minsta kritik av Sveriges förda politik i moraliserande utspel.

Dessutom menar en brevskrivare att eliten sällan lever som den lär (Avpixlat 2013-10-12):

Journalister och partiledare lever inte som dom lär. Dom själva bor i miljonvillor eller bostadsrätter i etniskt svenska och vita områden och lever i sin egen bubbla. Ändå propagerar dom att vi, svenska folket, skattebetalarna, skall vara "öppna och toleranta". Vi måste vara "solidariska" säger de och basunerar ut sådant som "alla människors lika rätt och värde".

Den viktigaste skillnaden för att förstå svensk politik, enligt skribenterna, är inte den mellan höger och vänster, utan istället mellan folk och elit. På Avpixlat beskrivs de andra partierna därför som "sjuklövern", vilket också finns med i titeln för hela artikelserien.

Den *femte distinktionen* i materialet är mellan den som ger och den som tar. Ett flertal brevskrivare betonar att de har gjort rätt för sig själva och bidragit till samhällets utveckling:

Varför ska jag arbeta när andra får sina pengar från staten? Varför ska jag betala skatt till staten när dessa pengar går rakt ner i andras fickor? Varför ska vissa människor jobba och slita ett helt liv för att sedan stå där med lägre inkomst än någon som precis kommit till landet, som aldrig arbetat, och som aldrig betalat skatt? (Avpixlat: 2012-12-09)

Dessa idéer är väl förankrade i en lång tradition där skötsamma arbetare framställts som samhällets stöttepelare i olika sammanhang, både på höger- och vänsterkanten. SD är inte det enda partiet som lyft fram arbetsmoralen, även de borgerliga partierna har ställt "arbetslinjen" mot "utanförskapet". Men SD är tämligen ensamma om att etnifiera frågeställningen, man kan säga att de radikaliserar populära frågeställningar med bred förankring i debatten, vilket märks även i texterna på Avpixlat (Sejersted 2011; Hellström & Wennerhag 2013). Den lata invandraren som suger ut nationens ekonomi kontrasteras mot de svenska pensionärerna som byggde upp det här landet och idag får leva i armod (Avpixlat 2013-10-12).

Den *sjätte och sista distinktionen* betonar att skiljelinjen inte omedelbart görs via etniska gränser. Precis som att det existerar goda och onda Sverigedemokratiska väljare så finns det även *goda och onda invandrare*. Enligt brevskrivarna finns även invandrare som jobbar hårt och är beredda att anpassa sig till den svenska kulturen. En brevskrivare skriver exempelvis att han mestadels har positiva erfarenheter av invandrare och nämner som exempel en hårfrisör, en cykelreparatör och pizzabagare som han uppskattar.

I brevtexterna görs skillnad mellan de invandrare som kom tidigare till Sverige då landet hade brist på arbetskraft, de anpassade sig och var med och byggde ut välfärdsstaten, enligt berättelserna i breven. Att invandringen efter 9/11 har ändrat karaktär är ett återkommande tema. En brevskrivare berättar att överallt ser han kvinnor täckta med slöja, och det gör att han inte längre känner igen det Sverige som han växte upp i (Avpixlat 2013-06-16). Så här uttrycks detta i ett annat brev:

På fiken sitter de äldre muslimska herrarna och röker, runt apotek och livsmedelsbutiker ser man mest somaliska kvinnor i sina karakteristiska fotlånga draperingar med slöja och alla, ja alla, går runt med en barnvagn. De som dock hörs och syns mest är de gäng av unga invandrarkillar som mest verkar dra runt och försöker se så hårda, tuffa och kaxiga ut som möjligt. (Avpixlat 2012-12-20)

I tabellen nedan (*tabell 5*) redogörs för de distinktioner som sammantaget uttrycker självbilden för brevskrivarna på sajten Avpixlat, utifrån artikelserien "Från sju-klövern till SD". Bilden av "den andre" är en integrerad del av bilden vi har av oss själva.

Tabell 5. Motsatsparen som blir en del av skribenternas självbild utifrån artikelserien "Från sjuklövern till SD" på sajten Avpixlat.

Vi	De andra
Svenskar	Invandrare
Moderata SD-anhängare	Hårdföra SD-anhängare
Realister	Idealister
Vanligt folk	Eliten
Den som ger	Den som tar
Goda invandrare	Onda invandrare

Världsbild

Beskrivningen av omvärlden på Avpixlat har ofta ett då, den börjar i en mer eller mindre nostalgisk skildring av ett gyllene förflutet, och ett nu där mycket av det kulturella kapitalet har förskingrats på det altare som heter mångkulturalism och globalisering. Framförallt präglas verkligheten av den ökade invandringen, enligt brevskrivarna, och är den främsta orsaken till splittringen i samhället. Berättelserna återger hur personliga minnen och erfarenheter från uppväxten har format brevskrivarna som vuxna, inte minst deras värderingar.

Att allting var bättre förr är kännetecknande både för hur de ser på sig själva och hur de upplever att landet har förändrats (Avpixlat 2012-12-20):

Under uppväxten i min hemstad, en småstad på småländska höglandet, så var det mycket idylliskt. De enda orosmomenten var väl egentligen bara jag och mina vänner i vårt villaområde som ibland pallade äpplen, sköt ärrör, byggde kojor och grillade pinnbröd över öppen eld i skogen strax intill ... det är sorgligt att se min gamla fina hemstad förfalla och alla mina gamla vänner fly från staden, idag är det endast en av alla mina barndomsvänner som bor kvar.

Narrativen har ofta en rumslig (spatial) dimension. Genom att jämföra den egna hembyn med andra byar, eller det egna landet med andra länder, legitimeras ett jämförande perspektiv på samhällsutvecklingen. Genomgående för de personliga berättelserna är att förändring per automatik står för degenerering. Den tidigare idyllen kontrasteras mot nutidens kaos (Avpixlat 2014-01-11):

I den lilla bruksort jag kommer ifrån har vi inte haft problem med romer som stjäla och tigger eller Nordafrikanska familjer som utnyttjar systemen, vi har varit förskonade från dessa fenomen. Sveriges fjärde största stad som idag är mitt hem är inte lika förskonat från detta. Jag bodde i det berikande området Skäggetorp i ett halvår. Så fort trodde jag aldrig att naivitet kunde förbytas mot insikt och avsky. Kundvagnar överallt, skräp som slängdes i trapphus och på marken, barn som fick göra som de ville oavsett plats och klockslag, gäng som gjorde nätterna otrygga och framförallt myndigheter som lät området förfalla.

Jämförelsepunkten är ofta 1950- och 1960-talen, vilka anses ha präglats av "gemenskap, omsorg och moral" och man varken behövde låsa bilen, huset eller mopeden (Avpixlat 2012-12-08). Det var en tid då kvinnor fortfarande var hemmafruar, då invandringen var försumbar och då det fanns ett mer auktoritärt och homogent samhälle. Det förflutna målas alltså i glada färger, framtiden beskrivs som grå och skrämmande. Eliten anklagas för att förändra Sverige i grunden: "Med dagens politik är svenska folket i minoritet om 30-50 år. Sverige är då fullständigt förändrat" (Avpixlat 2012-12-15).⁹

Nutidens Sverige präglas, enligt brevskrivarna, av censur, politisk korrekthet och åsiktsförtryck. Jämförelser görs med Nordkorea (Avpixlat 2012-12-07) eller med Sovjet (Avpixlat 2012-12-17). Brevskrivarna beskriver sin position som dissidenter eller regimkritiker i relation till eliten och mainstreamkulturen (Avpixlat 2012-12-16). Men de anser samtidigt att deras åsikter är väl företrädade i befolkningen, och anser att de agerar i samklang med folkflertalet.

Konsekvensen av invandringen, något som enligt berättelsen bara SD vågar inse, är att Sverige inte klarar av mer och att det "mångkulturella experimenterandet"

måste upphöra. Sverige har blivit hårt, kallt och mörkt att leva i, är brevskrivares slutsats (ibid).

I den nostalgiska visionen ingår också en vurm för gamla tiders socialdemokrati. Det är vanligt förekommande att använda lösryckta citat från äldre tiders socialdemokrater som en indikation på att de hade stött SD:s politik idag om de levat. I sin självbiografi låter Jimmie Åkesson (2013) den före detta statsministern och tillika socialdemokratiska partiordföranden Per-Albin Hansson (statsminister 1932-1946) skriva bokens fiktiva förord. Budskapet är att Sverigedemokraterna idag är det parti som bäst förvaltar det socialdemokratiska arvet. För SD är de äldre Socialdemokratiska ledarna (före Olof Palme) nationens hjältar, medan nutidens Socialdemokrater har svikit folket (Avpixlat 2012-12-10).

Trots att flera brevskrivare uttrycker positiva erfarenheter av möten med invandrare och människor från andra länder, ser de likväl invandringen till Sverige som ett hot (Avpixlat 2013-10-12; Avpixlat 2013-06-16). När invandringen beskrivs i negativa ordalag i de personliga berättelserna refereras oftast händelser som skribenten bara hört om ryktesvägen eller känner till via medierna. Som när en kvinna bekräftar att hon tänker rösta på SD på grund av kravaller och upplopp i storstädernas förorter, exempelvis Biskopsgården, Rosengård och Husby (Avpixlat 2013-09-14).

Handling

Utifrån den presenterade bilden av brevskrivarnas självbild och hur de ser på samhället framstår vissa handlingar som mer logiska än andra. En sådan självklar slutsats, som ju signaleras redan i vinjetten för artikelserien, är att överge de etablerade partierna. Brevskrivarna har alla valt att rösta på SD i kommande riksdagsval, enligt vad de själva säger.

De personliga berättelserna är förankrade i ett masternarrativ om att allting var bättre förr och att all förändring, exempelvis demografiska förskjutningar, är liktydigt med degeneration. Tidigare stabila identitetspositioner och själva välfärdssystemet är i gungning. Det politiska etablissemanget vägrar inse detta

och mainstreammedia ljuger. Det enda riksdagsparti som vågar se sanningen är Sverigedemokraterna. Valet att rösta på SD blir således inte primärt ett utslag av ideologisk övertygelse utan, som nämnts, mer en fortsättning på en personlig utvecklingsstrategi.

Vad är det då som slutligen får väljarna att rösta på SD? I en del berättelser blir valet att rösta på SD en oundviklig konsekvens av specifika händelser i brevskrivarens liv eller omedelbara närhet. Men det behöver, som tidigare nämnts, inte handla om personliga erfarenheter utan kan också bygga på hörsägen eller tolkningar av aktuella händelser.

En brevskrivare redogör för hur hans bror blivit slagen av okända män (Avpixlat 2012-12-09). Även om mainstreammedia aldrig tillkännagav förövarnas etnicitet stod det klart att dessa var invandrare, snarare än svenskar, står det i brevet. En annan brevskrivare säger att vändpunkten för henne kom när hon återvände till Sverige, efter en tid utomlands. När hon sökte jobb upplevde hon hur arbetsförmedlingen prioriterade invandrare framför henne och en arbetsförmedlare förklarade detta för henne rätt upp i ansiktet: "Kan ni tänka er förnedringen?" (Avpixlat 2014-01-02).

Ett annat ögonblick som beskrivs är kopplat till tre särskilda händelser i grannskapet som brevskrivaren har hört berättas om i samtal med andra. För det första om en muslimsk pojke som hotar en äldre man, för det andra en grupp invandrapojkar i prepubertal ålder som mobbar en handikappad pojke och hans hund, fysiskt och psykiskt. För det tredje rör det sig om en muslimsk doktor som ställer intima och obekväma frågor om patientens sexliv till en infödd svensk pojke under en rutinundersökning. Doktorn hade, enligt brevskrivaren, "importerat" en egen lojal hustru från hemlandet (Avpixlat 2013-10-15). Tillsammans med historier om att muslimska män slår sina fruar och barn, eller att invandring av muslimska män leder till en flodvåg av gängvåldtäkter (jfr Avpixlat 2012-12-10), knyter dessa narrativ an till den orientaliska synen på sexualitet som särdeles pervers i motsats till den västerländska synen som i jämförelse är betydligt mer harmonisk och nyanserad (jfr Brune 2004).

Det är ytterst dessa mer eller mindre självupplevda erfarenheter och specifika händelser som föranleder en vändpunkt i brevskrivarens partipolitiska preferensformulering (Avpixlat 2012-12-15):

Min väg till SD började i Kortedala. Innan den fruktansvärda misshandeln av en sjukpensionär och hans hund, hade jag aldrig haft en tanke på att rösta på Sverigedemokraterna. Jag måste i efterhand beskriva det som tunnelseende.

Brevskrivarna kan hänvisa till specifika politiska händelser, som de menar är symptomatiska för det förändrade politiska klimatet. Fem personer i berättelserna hänvisar till Alliansregeringen – under Fredrik Reinfeldt – och uppgörelsen med Miljöpartiet om migrationspolitiken, och hävdar att den motiverade dem att rösta på SD (Avpixlat 2012-12-17):

När sedan vår statsminister gjorde upp med MP om invandringspolitiken och dessutom hade den skandalösa fräckheten att göra detta i ett slags privat vendetta mot SD:s väljarkår, då avgjordes mitt val av parti inför 2014.

Generellt finns det alltså en känsla av att både etablerade politiker och mainstream-media sviker. Mångkulturalism ställs mot yttrandefrihet, och oftast används tillmälet ”politiskt korrekt” på motståndare bland opinionsbildare som inte tar in de alternativa verklighetsbeskrivningar som Avpixlat står för. Den sammantagna bilden av vad skribenterna menar håller på att hända med Sverige kan motivera ett partibyte:

Vad har hänt sedan förra valet som fått mig att ändra inställning? Det är främst två orsaker. Den ena är traditionell medias övergrepp på demokrati och yttrandefrihet och den andra är Sjuklöverns verklighetsfrånvända attityd och medborgarförakt. (Avpixlat 2012-12-25)

Det som fick bägaren att rinna över var när Lars Ohly vägrade följa demokratins regler efter valet 2010 och gick ut från sminklogen. Det 7-klövern och media och ”förståsigpåare” gör för att demonisera, utesluta och avskeda företrädare för människor som har ”fel åsikter” är inte OK. (Avpixlat 2012-12-12)

Många räds att deras partival ska komma ut och spridas på arbetsplatsen eller i grannskapet:

Det är sällan jag vågar yppa mina åsikter bland folk, eftersom jag vet vad det kan kosta. Någon som röstar på SD har helt enkelt mindre människovärde än andra, något som våra kära tidningar och TV dagligen pumpar ut. (Avpixlat 2012-12-07)

Jag har inga planer på att komma ut som sverigedemokrat (vilket jag förstår inte är heller, bara SD-väljare). Det är inte accepterat i kretsarna där jag arbetar och rör mig. Jag skulle till och med kunna bli av med jobbet. (Avpixlat 2013-07-09)

Det är skamfyllt att rösta på SD. Denna känsla av skam är en del av det identitetsbygge som sker kring sajter som Avpixlat, och är i sig något som kan motivera politisk mobilisering. Å ena sidan skapar exkludering och skambeläggning en känsla av ilska som kan användas för att rationalisera valet att rösta på SD i kommande riksdagsval. Å andra sidan internaliseras detta stigma vilket märks bl.a. i iveren att distansera sig från de hårdföra SD-väljarna, något som beskrevs tidigare i texten.

Slutanalys av studien av en artikelserie på Avpixlat

Delstudie 2 studerade en artikelserie på internetsajten Avpixlat: "Från sjuklövern till SD" som syftade till att öka förståelsen av Sverigedemokraternas attraktionskraft på väljarmarknaden. I studien ses Avpixlat som en motoffentlighet, ett diskursivt kommunikationsforum där läsare ges utrymme att motivera sin röst på SD. I vilken utsträckning dessa texter var regisserade ovanifrån testas inte i studien. Fokus har istället legat på att ge inblick i hur en röst på SD kan framställas som logisk. I analysen vävs de personliga levnadsberättelserna samman i en gemensam föreställningsram.

Artikelserien på sajten Avpixlat stämmer väl in på Warners förnyelse av teorin om multipla offentligheter. Detta samtalsrum samlar inte samhällets utstötta. Snarare uppfattar brevskrivarna att de har en gemensam erfarenhet av att vara orättfärdigt exkluderade från offentligheten, trots att de har åsikter som delas av många. De uppfattar sig snarast som mer normala än många andra vars åsikter får fritt spelrum i offentligheten.

Anders Sannerstedt (2015, s. 409) konstaterar i sin studie om Sverigedemokraternas väljare 2014 att:

I den svenska debatten möter vi ofta uppfattningen att de som stöder Sverigedemokraterna skulle vara förlorarna i samhällsutvecklingen, med en otrygg ställning på arbetsmarknaden och en osäker ekonomisk situation. I åtskilliga fall skulle otryggheten innebära ett liv i utanförskap, det vill säga att man står utanför den reguljära arbetsmarknaden. Otryggheten skulle då kunna medföra att invandrare upplevs som ett hot, som konkurrenter på en allt tuffare arbetsmarknad. Det finns emellertid mycket klen empiriskt stöd för en sådan bild.

SD-väljare på Avpixlat kan knappast ses som "modernitetens förlorare" (jfr Betz 1994). De är inte mer olyckliga än andra väljargrupper, även om de är mer politiskt missnöjda. Deras bild av partiet och andra som röstar på det, kontrasterar mot den bild av våld, extremism och socialt och ekonomiskt utanförskap som ges i medierna och i den politiska debatten. Som en ledarskribent på Dagens Nyheter uttryckte saken på ledarsidan den 30 november 2012: "Partiet genomgår sin värsta kris någonsin. Alla hatar partiet. Alla, utom väljarna". Vi har alltså ett narrativ som ges utrymme i offentligheten, och ett annat som projiceras internt. Dessa skiljer sig radikalt åt.

Sättet som valet att rösta på SD motiveras i brevskörden passar väl in på Warners (2002) förståelse av vad som utgör en motoffentlighet; breven har mer formen av en konfessionell monolog än en konstruktiv dialog mellan likar. Deltagarna känner sig exkluderade från mainstreamsamhället, och upplever att denna stigmatisering är orättvis. De tillhör på intet sätt en utsatt grupp i dagens samhälle, och är alltså inte nödvändigtvis arbetslösa, lågutbildade, fattiga, papperslösa eller en del av en

utsatt minoritet. Utifrån Warners (2002) resonemang behöver således inte utanförskapet grundas i verklig exkludering. Detta leder till en ambivalent relation till mainstream, menar vi. (Jfr Hellström & Edénborg 2016). De står samtidigt mitt i och utanför; de anser sig tillhöra folkflertalet, men är mot "eliten".

De personliga berättelserna i den här delstudien sammanförs i ett nostalgiskt narrativ om att allt var bättre förr. De individuella berättelserna motiveras både från vänster – med hänvisning till exempelvis den socialdemokratiska välfärdsmodellen – eller från ett mer borgerligt perspektiv, med referenser till kristendom eller till arbetslinjen – att en röst på SD är det enda logiska alternativet, oavsett socioekonomisk bakgrund och tidigare partival. Invandringsfrågan är i centrum, men den kan föras in i snart sagt alla andra frågor och kan tjäna som förklaringsmodell för t.ex. bostadsbrist, arbetslöshet, dåliga skolresultat, brister i välfärden och kriminalitet.

Berättelserna i breven förtjänar att uppmärksammas för att öka förståelsen för varför så många väljare röstar på SD. De andra riksdagspartierna blir i sammanhanget visionslösa och närmast teknokratiska till sin karaktär. SD erbjuder väljarna någonting helt annat. Partiet står för en starkt känslobaserad verklighetsbeskrivning där det finns uttalat onda och goda krafter, och där en omsvängning till att rösta på SD inte bara handlar om att logiskt tolka omvärlden utan minst lika mycket om att mogna och komma till insikt. Att den som tar steget också blir stigmatiserad bidrar till att svetsa samman de som vågat.

I den tidigare studien kunde vi konstatera att tonläget i artiklarna om SD på mainstreamtidningarnas ledarsidor var markant mer negativ jämfört med våra grannländer. Avpixlat erbjuder en alternativ arena för diskussion och för att lyfta det som uppfattas som sanning om förändringar som det svenska samhället genomgår. Att rösta på SD framstår i detta kommunikationsforum som logiskt, och denna syn utgör en kontrast till de meddelanden som kommuniceras på ledarsidorna. En SD-väljare får känna sig klok, insiktsfull och handlingskraftig.

SD önskar sig tillbaka till ett mer homogent och slutet samhälle präglad av auktoritära föreställningar. Det är många som anser att partiet inte borde vara så stort eller ens finnas till. Men partiet existerar och har sin livsluft i ett sammanhang som

befinner sig på marginalen, och där det uttrycks åsikter som inte hörs lika tydligt på andra håll i det offentliga samtalet. Därmed inte sagt att alla dessa åsikter per definition är att betrakta som extrema. Partiets anspråk på att företräda folkflertalet, och att representera de vanliga människorna, skaver dock mot den offentliga bilden som ges i medierna. Det är därför en sajt som Avpixlat varit, och i viss mån fortfarande är, ett så viktigt redskap i rekryteringen av nya väljare.

Slutnoter kapitel 6

1. I sitt teoretiska ramverk ställer Habermas sitt ideal om kommunikativ rationalitet mot instrumentell rationalitet som handlar om använda lämpliga medel för att uppnå givna mål (Alvesson 2002, s. 92).
2. Det går inte med bestämdhet att säga hur urvalet och bearbetningen har gått till, och de ansvariga på sajten har som nämnts inte velat låta sig intervjuas.
3. I augusti 2016 hade sajten dock sjunkit till 203:e plats. Källa: Dagensanalys.se <http://www.dagensanalys.se/2016/08/svenska-internetlistan-vecka-32-vi-atervander-hem-for-att-borja-jobba-igen/>
4. Våren 2014 var många av texterna som ursprungligen publicerats i den här serien borttagna från hemsidan. Avpixlats redaktion kontaktades, men på grund av avsaknad av spons kan vi således inte garantera brevens autenticitet. Senare kompletterades materialet av Expos vd, Daniel Poohl som bidrog med alla texter utom de 11 berättelser som fanns sparade sedan tidigare.
5. Denna logik ligger till grund för både en gemensam estetik och en gemensam deliberation, d.v.s. en bas för alternativ opinionsbildning. Warner (2002, s. 114) använde sig av begreppet "the poetics of counterpublic" för att beskriva just detta.
6. I van Dijks studier av exempelvis elitrasism är det vanligtvis minoriteter som är föremål för de negativa bilderna.
7. I forskningen är det här snarlikt det resonemang som föranleds av en diskussion om "rasism utan raser" (Balibar 1991, s. 21).
8. SOM-undersökningen från 2006, vid tidpunkten för valet innan SD kom in i riksdagen, visade på att väljarkåren delvis såg ut just på detta vis. Forskningsläget från senare år är mer komplicerat, det finns studier som går i olika riktning, vissa pekar på att SD-väljarna inte skiljer sig, andra ser vissa olikheter, se t.ex. Demker 2014.
9. Det kan påtalas att exakt samma argument användes av Centerpolitikern Sven Olle Olsson som var med och drev igenom en folkomröstning om invandringen i Sjöbo 1988. Tanken att svenskar blir i minoritet i sitt eget land bygger på att ingen av de som invandrar någonsin blir medborgare och är att betrakta som svenskar.

7. Epilog

Efter Åkessons tal i Almedalen 2015, som nämndes i inledningen, har mycket hänt i såväl svensk som europeisk politik, och även internt i partiet. SD har tagit handen från sitt eget ungdomsförbund och bildat ett nytt (Ungsvenskarna), decemberöverenskommelsen har upphävts och de europeiska länderna tävlar i ett "race-to-the-bottom" för att undvika att fler flyktingar kommer och ansöker om uppehållstillstånd i respektive land.

2016 anger alltför många väljare att flyktingfrågan ska prioriteras (Dagens Nyheter 14 januari 2016). RHP-partierna har varit svaret på den efterfrågan som finns i opinionen på en mer restriktiv invandringspolitik, och som inte tidigare tillgodosetts av de etablerade partierna. Men vad händer om frågan omfattas av många andra partier?

Sedan hösten 2015 har stora delar av både regeringen och oppositionen ställt sig bakom ökade restriktioner på det invandringspolitiska området i syfte att begränsa antalet asylsökande till Sverige.² Kanske håller till och med kartan över hur partierna ställer sig i synen på invandring på att ritas om. På moderaternas hemsida hade texten om migration och integration i december 2015 uppdaterats till: "Vår nya politik inom migration och integration innebär en tredje väg mellan Miljöpartiets önskan om en fri invandring och Sverigedemokraternas stängda gränser".

I januari 2016 införde regeringen bestående av Socialdemokraterna och Miljöpartiet, ID-kontroller för resenärer från Danmark till Sverige. Pendeltågen drabbades av förseningar eftersom passagerarnas identitetshandlingar skulle kontrolleras, och det fanns farhågor om ökade biljettpreiser och negativ inverkan på integrationsprocessen i Öresundsregionen (Sydsvenska Handelskammare 2016). Mindre än ett dygn efter att de svenska sanktionerna införts tillkännagav Danmarks premiärminister Lars Løkke Rasmussen att Danmark skulle upprätta tullkontroller på gränsen mot Tyskland.

Socialdemokraterna och Miljöpartiet har länge framställt sig själva som skarpa fiender till SD. Innebär förändringarna i flyktingpolitiken att SD fått genomslag i svensk politik och att deras budskap har normaliserats? Inte självklart. Föga förvånande hävdar vare sig regeringspartierna eller de riksdagspartier som ställt sig bakom den förändrade flyktingpolitiken att de agerar för att blidka SD. De pekar på behov av att hantera det exceptionellt stora mottagandet av skyddsökande som Sverige är föremål för.

Den 16 februari 2016 lade regeringen fram en lagrådsremiss om att i tre år, med stöd av utlänningslagen, kunna bevilja tillfälliga uppehållstillstånd samt begränsa möjligheten till familjeåterförening. Denna röstades sedermera igenom och lagen gäller från den 20 juli 2016. Som tidigare påpekats var det 2014 bara SD av de svenska partierna som stod för denna linje. När den nya lagen väl trädde i kraft hade dock flera andra partier redan önskat sig just en sådan ändring av lagen. En annan fråga som har aktualiserats handlar om att försöka införa medicinska åldersbestämningar av ensamkommande barn (genom studier av t. ex, tänder och skelett), vilket tidigare har ansetts otänkbart, och rentav etiskt felaktigt. Numera anser Migrationsverket enligt sin hemsida, och med stöd av regeringen, att sådana kontroller är okontroversiella. Sådana undersökningar är dock än så länge frivilliga.³

En vanlig argumentationslinje, använd i synnerhet av Socialdemokraterna, är att det är på grund av att de andra europeiska länderna har svikit sitt ansvar som Sverige har hamnat i den nuvarande situationen med ohanterliga mängder asylsökande (se t.ex. SVT Nyheter 25 oktober 2015). Framför allt vill de flesta av partierna inte gå med på att det skulle finnas en förändrad syn på flyktingmottagandet som kan leda till permanenta förändringar. Sverige ska fortfarande vara ett mångkulturellt land, och i framtiden kunna återgå till en mer generös inställning till asylsökande, är tanken.

Många har reagerat på den här utvecklingen. En av dessa är idéhistorikern Andreas Önnersfors (*The Guardian*, 5 januari 2016) som varnat för att gränskontrollerna tar oss tillbaka till en föreuropeisk era. Själva asylrätten – att den som flyr undan krig, tortyr och förföljelse har rätt att söka asyl i ett annat land, något som finns inskrivet

i Genèvekonventionen från 1951 – är hotad, anser Vänsterpartiet (Vänsterpartiet 2015). Den interna kritiken i Miljöpartiet mot partiets eftergifter på grund av ställningen som regeringsparti har varit stark, vilket aktualiserades vid partiets kongress i maj 2016 (SVT Nyheter 25 november 2015; SVT Nyheter 10 maj 2016). Bland partierna i Alliansen är det framför allt Centerpartiet som motsatt sig en rad skärpningar av asylpolitiken, förutom ID-kontroller även tillfälliga uppehållstillstånd samt medicinska åldersbestämningar (Dagens Industri 25 nov 2015).

Förändringen av den svenska migrationspolitiken ger anledning att reflektera kring vilka faktorer som gör att radikala högerpopulistiska partier växer. Det har tidigare varit något av en allmän sanning bland forskare kring högerpopulism att det föga lönar sig för andra partier att retoriskt närma sig och ta över dessa partiers åsikter, med syftet att vinna tillbaks väljare. Resultatet blir bara att hela det politiska fältet drivs i en riktning mot en mer restriktiv syn på flyktningmottagandet (Hellström & Herrvik 2014).

Efter riksdagsvalet 2014 växte SD stadigt och var i vissa mätningar uppe på nivåer kring 20 procent. Men efter att regeringen började försöka begränsa flyktningmottagandet avstannade SD:s kurvor i opinionsmätningarna. I SCB:s stora mätning för maj 2016 var partiet nere på 17,3 procent (SvD 1 juni 2016), och som nämnts fick partiet 15,6 procent i Sifos opinionsmätning i augusti (SvD 21 augusti 2016).

Finns det något i den nuvarande flyktingsituationen som gör att tidigare förutsägelser inte stämmer? Eller är det så att det finns brister i själva tesen? Handlar det rentav om att SD inte förmått att närma sig en flyktningkritisk opinion? Det har inte varit den här rapportens avsikt att undersöka svaren på dessa frågor. Men det är ändå viktigt att ställa frågorna eftersom den period som gått sedan arbetet med texten inleddes ställt många tidigare antaganden på ända. En rimlig slutsats är att vi bör se flyktingsituationen och attityder till flyktingar som en fråga, och Sverigedemokraternas stöd i opinionen, och hur detta förändras, som en annan. Inte sällan blandas dessa ihop, och visst är det så att frågorna hänger samman. Men det rör sig likväl om två olika frågor som inte nödvändigtvis har ett orsakssamband. Detta är värt att ta i beaktande när vi studerar den senaste utvecklingen i svensk politik.

Det har sedan länge funnits en skillnad mellan väljare och valda gällande migrationspolitiken och hur många asylsökande som Sverige ska acceptera. Väljarna har länge haft en mer restriktiv syn än de valda (se vidare Dahlström & Esaiasson 2014). Efterfrågan i opinionen har inte mött ett utbud i form av ett parti som många väljare kan se som ett verkligt alternativ till de etablerade. Allmänhetens inställning har gradvis blivit mer positiv till flyktningmottagande och invandring (se Demker 2014). Men bakom statistiken döljer sig i realiteten stora kontraster mellan olika väljargrupper.

I samband med att flyktingströmmarna ökade under 2015 engagerade sig många människor i att hjälpa flyktingarna med kläder, mat och annat. I andra grupper ökade oron för flyktingströmmarnas effekter på till exempel den inhemska välfärden och bostadsmarknaden. Det är den senare gruppen som kan lockas av SD:s budskap.

SD befinner sig fortfarande i farstun till den svenska politiken, och som framgått tycks många väljare tillfreds med att andra partier försöker hitta vägar att minska flyktingströmmarna. Kanske för att de i grunden inte önskar sig det mer etniskt homogena samhälle som SD målar upp. I det läget blir SD ett alternativ bara i den händelse de andra partierna åter negligerar deras önskan om en mer kontrollerad invandring. Då hjälper det föga att Jimmie Åkesson skrattade igenkännande i SVT-programmet Agendas partiledardebatt den 29 maj 2016 när han hörde flera av SD:s gamla förslag, som fram tills bara något år tidigare ansetts omöjliga och rentav rasistiska, framföras av de andra partierna. Väljarna föredrar, åtminstone hittills, att dessa förslag läggs fram av de andra partierna, och inte av SD.

Kommer SD någonsin att passera över den trovärdighetströskel som andra liknande partier klarat? Det är inte otänkbart, och mycket talar för att en sådan utveckling redan har inletts. Men att bli en del av etablissemangen är inte okomplicerat för partier som SD eftersom de inte längre kan söka stöd utifrån en position i ständig opposition, vilket kan leda till en identitetskris med minskat väljarstöd som följd.

Sverige är på väg att förändras och bli mer likt resten av Europa, hävdar Rydgren och Sara van der Meiden (2016). Klasspolitiken är på tillbakagång även här, de sociokul-

turella frågorna är i förgrunden på bekostnad av de socioekonomiska (inte minst märks det på hur invandringsfrågan politiserats), de andra partierna konvergerar och skillnaderna mellan framför allt Socialdemokraterna och Moderaterna är allt mindre. Slutligen, anser Rydgren och van der Meiden, har SD lyckats någorlunda med att distansera sig från partiets förflutna. Allt detta sammantaget lägger grunden för att SD borde kunna förflyttas från farstun och in i finrummet.

Det är ännu så länge osäkert vad som blir SD:s position i svensk politik inför nästa riksdagsval. Kanske växer sig SD så stort att det till sist blir alltför frestande för andra partier att försöka använda sig av dessa mandat för att skapa underlag för en regeringsbildning. En annan möjlighet, inte heller något okänt scenario om vi studerar hur det gått för liknande partier i andra länder, är att väljarna av olika skäl tröttnar och söker andra politiska alternativ. För ombytlighet, otålighet och bristande lojalitet är ju också något som kännetecknar väljarkåren i allt högre grad.

Den föreliggande rapporten har försökt visa på att väljarsympatier inte bara kan förklaras med debatten i de stora dominerande mainstreammedierna. Åsiktsbildning sker på en mångfald av arenor i vårt allt mer pluralistiska samhälle, och det kan få stora konsekvenser för hur partisystemet utvecklas. Detta är en faktor som är särskilt viktig att beakta när vi studerar partier som har en ambivalent hållning till etablissemangen, och som ofta argumenterar mot den elit som de anser att de andra riksdagspartierna hör till.

Slutnoter kapitel 7

1. Bland de borgerliga partierna är Centerpartiet undantaget, även om det är skillnad mellan att argumentera för generösa asylregler och erbjuda generösa rättigheter för invandrare i landet. På vänstersidan har Vänsterpartiet lyft fram kritik mot regeringens restriktioner.
2. *ibid.*
3. Deras tillförlitlighet har kritiserats av bl.a. läkare, se t.ex. Läkartidningen 2015. Enligt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) finns misstankar om att så många som var fjärde individ som uppger att de är barn i själva verket är äldre, i vissa fall mycket äldre, enligt SR Nyheter 8 juni 2016.

Referenser

Abiri, E. (2000) The Changing Praxis of 'Generosity': Swedish Refugee Policy during the 1990s. *Journal of Refugee Studies*, vol. 13(1), s. 11-28.

Alexa (2015) "How popular is Avpixlat.info?", <http://www.alexat.com/siteinfo/Avpixlat.info> (2016-01-17).

Alvesson, M. (2002) *Kommunikation, makt och organisation: Kritiska tolkningar av ett informationsmöte i ett företag, andra upplagan*. Stockholm: Norstedts juridik.

Ambjörnsson, R. (2001) *Den skötsamme arbetaren: idéer och ideal i ett norrländskt sågverkssamhälle 1880-1930*. Stockholm: Carlsson.

Andrews, M. (2007) *Shaping history: narratives of political change*. Cambridge: Cambridge University Press.

Asen, R. (2000) Seeking the 'counter' in counterpublics. *Communication Theory*, vol. 10(4), s. 424-446.

Baas, D. (2014) *Bevara Sverige svenskt: ett reportage om Sverigedemokraterna*. Stockholm: Albert Bonniers förlag.

Bak Jørgensen, M. och S. Meret (2010) 'Irregular Migration from a Comparative Scandinavian Migration Policy Perspective', i Lund Thomsen, T., M. Bak Jørgensen, S. Meret, K. Hviid och H.e Stenum (red) *Irregular migration in a Scandinavian perspective*. Maastricht: Shaker Publishing, s. 121-152.

Bale, T., C. Green-Pedersen, A. Krouwel, K-R. Luther och N. Sitter (2010) If You Can't beat Them. Join Them? Explaining Social Democratic Responses to the Challenge of Populist Radical Right in Western Europe. *Political Studies*, vol. 58(3), s. 410-426.

Balibar, E. och I. Wallerstein (1991) *Race, nation, Class*. London/New York: Verso.

Berger, A. A. (1996) *Narratives in popular culture, media, and everyday life*. Thousand Oaks, Calif.: Sage.

- Bevelander, P. och A. Hellström (2015) 'Trespassing the Threshold of Relevance: Media Exposure and Opinion Polls of the Sweden Democrats, 2006-2010', i Postigo, M. och R. López (red) *Contrastes Suplementa 20*. Special issue: Ideas and realities of democracy: meeting the challenges of contemporary citizenship, s. 39-59.
- Betz, H-G. (1994) *Radical Right-wing Populism in Western Europe*. New York: S. t. Martin's Press.
- Biezen, van I., P. Mair och T. Poguntke (2012) Going, going... gone? The decline of Party membership in contemporary Europe. *European Journal of Political Research*, vol. 51(1), s. 24-56.
- Bjerre, H. J. (2009) 'Vanens magt', i Jessen, A. (red) *Stuerent?* Köpenhamn: Frydenlund, s. 15-34.
- Bonjour, S. och M. Schrover (2015) Public Debate and Policy-Making on Family Migration in the Netherlands, 1960 –1995. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, vol. 41(9), s. 1475-1495.
- Bornschier, S och H. P. Kriesi (2013) 'The populist right, the working class, and the changing face of class politics', i Rydgren, J. (red) *Class Politics and the Radical Right*. London/New York: Routledge, s. 10-31.
- Brochmann, G. och A. Hagelund (red) (2012) *Immigration Policy and the Scandinavian Welfare State 1945-2010*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Brug, van der W., M. Fennema och J. Tillie (2000) Anti-immigrant parties in Europe: Ideological or protest vote? *European Journal of Political Research*, vol. 37. s. 77-102.
- Brune, Y. (2004) *Nyheter från gränsen: tre studier i journalistik om "invandrare", flyktingar och rasistiskt våld*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation.
- Bucken Knapp, G. (2009) *Defending The Swedish Model: Social Democrats, Trade Unions and Labor Migration Policy Reform*. Lanham, MD: Lexington Books.
- Czarniawska, B. (2004) *Narratives in social science research*. London: SAGE.
- Dagbladet* (2016) "KrF faller på ny måling – laveste oppslutning på to år", 30 juni 2016.

- Dahlström, C. och P. Esaiasson (2014) The Immigration Issue and anti-immigrant party success in Sweden 1970-2006: A deviant case analysis. *Party Politics*, vol. 19(2), s. 343–364.
- Demker, M. 2014. *Sverige åt svenskarna: Motstånd och mobilisering mot invandring och invandrare i Sverige*. Göteborg Studies in Politics no 135, Stockholm: Atlas Akademi.
- Dijk, T. v. (1993) *Elite Discourse and Racism*. London: Sage.
- Demker, M. och Svåsand, L.(2005) 'Den nordiska fempartimodellen: En tillfällighet eller ett fundament', i Demker, M. och L. Svåsand (red) *Partiernas århundrade: Fempartimodellens uppgång och fall i Norge och Sverige*. Stockholm: Santérus förlag, s. 9-37.
- Ellinas, A. E. (2010) *The Media and the Far Right in Western Europe: Playing the Nationalist Card*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Eriksson, G. (2016) "SD förlorare i ny SCB-mätning", *Svenska Dagbladet*, 1 juni 2016.
- Erlingsson, G. Ó., K. Vernby och R. Öhrvall (2014) The single-issue party thesis and the Sweden Democrats. *Acta Politica*, vol. 49, s. 196-216.
- Expressen* (2015) "Löf: Föräldrar mår bäst av att bestämma själva", 10 juni 2015.
- Ferguson, K. E. (2010) Anarchist counterpublics. *New Political Science*, vol. 32(2), s. 193-214.
- Forsblad, M. (2016) "Så har M närmat sig SD i det nya politiska landskapet", *SVT*, 28 augusti 2016.
- Fraser, N. (1990) *Rethinking the Public Sphere: A Contribution to the Critique of Actually Existing Democracy*. *Social Text*, No. 25-26, s. 56-80.
- Fryklund, F. och T. Peterson (1981) *Populism och missnöjespartier i Norden: Studier av småborgerlig klassaktivitet*. Lund: Arkiv.
- Fryklund, F. och T. Peterson (1989) *'Vi mot dom': Det dubbla främlingsskapet i Sjöbo*. Lund: Arkiv.

Goodwin, M. (2011) *Right Response: Understanding and Countering Populist Extremism in Europe*, A Chatham House Report. London: The Royal Institute of International Affairs.

Green Pedersen, C. och J. Krogstrup (2008) Immigration as a political issue in Denmark and Sweden. *European Journal of Political Research*, vol. 47, s. 610-34.

Göteborgs-Posten (2015) "SD bryter med ungdomsförbundet", TT, 12 september 2015.

Habermas, J. (1989) [1962, translation by Thomas Burger] *The Structural Transformation of the Public Sphere*, London: Polity.

Hagelund, A. A. Hellström, S. Meret och K. Pettersson (*kommande*) The Perils of Normalcy: How Editorials communicate Nordic nationalist populist parties' nativist claims. Arbetsmanus.

Hagevi, M. (2014) *Den svenska väljaren*. Malmö: Gleerups.

Harrison, D. (2016) *Alla tiders migration! Immigrationens betydelse för Sveriges utveckling och välbefinnande*. Delmi Kunskapsöversikt 2016:1, Stockholm: Elanders Sverige AB.

Hellström, A. och E. Edenborg (2016) 'The Politics of Shame: Life stories of SD voters in a counterpublic sphere', i Jamin, J. (red) *L'extrême droite en Europe*. Bruylant.

Hellström, A. (2016) *Trust Us: Reproducing the Nation and the Scandinavian Nationalist Populist Parties*. New York/Oxford: Berghahn Books.

Hellström, A. (2015) Borders of Normality, Context-Dependency and the Nationalist Populist Parties in Northern Europe. *Panorama, insights into Asian and European affairs: Nationalism in Asia and Europe*, vol. 2, s. 29-40 (Konrad Adenauer Stiftung).

Hellström, A. och P. Hervik (2013) Feeding the Beast: Nourishing Nativist Appeals in Sweden and in Denmark. *Journal of International Migration and Integration*, vol. 15(3), s. 449-467.

Hellström, A. och M. Wennerhag (2013) National Myth-Making and Populist Mobilization in Scandinavia. *Partecipazione e conflitto*, vol. 6(3), s. 30-53.

- Hellström, A. (2011) 'Debatten om Sverigedemokraternas medborgarskapspolitik', i Bevelander, P., C. Hellström och A. Hellström (red) *Vägar till Medborgarskap*. Lund: Arkiv, s. 99-111.
- Helmersson, E. (2012) "SD-skandaler: Politisk ryggsäck svår att glömma", *Dagens Nyheter*, 30 november 2012.
- Holmberg, A. och M. Holmin (2015), "Löfven: Får man inte asyl ska man återvända", *SVT Nyheter*, 25 oktober 2015.
- Ivarsflaten, E. (2006) 'Reputational Shields: Why Most Anti-Immigrant Parties Failed in Western Europe, 1980-2005', konferenspaper.
- Jakobson, H. (2015) "Löfven står fast: SD nyfascistiskt", *Expressen*, 10 april 2015.
- Jungar, A. C. och A. Ravik Jupskås (2014) Populist Radical Right Parties in the Nordic Region: A New and Distinct Party Family? *Scandinavian Political Studies*, vol. 37, s. 215-238.
- Kahneman, D. (2014) *Tänka, snabbt och långsamt*. Stockholm: Månocket.
- Kivisto, P. och Ö. Wahlbeck (red) (2013) *Debating Multiculturalism in the Nordic Welfare States*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Kitschelt, H. och A. McGann (1997) *The Radical Right in Western Europe: A Comparative Analysis*. Ann Arbor: University of Michigan Press.
- Kjeldsen, J. E. (2013) [2006] *Retorik idag: Introduktion till modern retorikteori* [översättning: Sven-Erik Torhell]. Lund: Studentlitteratur.
- Kokkonen, A. (2015) Vad kan förklara Sverigedemokraternas framgångar? *Ekonomisk Debatt*, vol. 4(43), s. 29-39.
- Kriesi, H., E. Grande, R. Lachat, M. Dolezal, S. Bornschiefer och T. Frey (2006) Globalisation and the transformation of the national global space – Six European Countries Compared. *European Journal of Political Research*, vol. 45(6), s. 921-956.
- Kudo, P. och J. Stiernstedt (2016) "Flyktingfrågan bäddar för strid på MP-kongressen", *Svenska Dagbladet*, 10 november 2016.

Kärrman, J och Olsson, H (2016) "Invandring den viktigaste frågan för väljarna", *Dagens Nyheter*, 14 Januari 2016.

Larsson, M. J. (2015) "SD inleder kampanj mot invandring", *Dagens Nyheter*, 25 oktober 2015.

Lindblad, J. (2015) "Centern: Vi röstar nej till regeringens flyktingförslag", *Dagens Industri*, 25 november 2015.

Lindroth, B. (2016) *Väljarnas hämnd – Populism och nationalism i Norden*. Stockholm: Carlsson.

Lipset, S. och S. Rokkan (red) (1967) *Party Systems and Voter Alignments: Cross-National Perspectives*. New York: Free Press.

Lodenius, A-L. (1999) 'Bemötande av främlingsfientliga och populistiska partier i kommuner och landsting', i *Demokratins förgörare*, Demokratiutredningen skrift nr 28, SOU 1999:10.

Lodenius, A-L. (2015) *Vi säger vad du tänker – högerpopulismen i Europa*. Stockholm: Atlas.

Lodenius, A-L. och S. Larsson (1991) *Extremhögern*. Stockholm: Tidens förlag.

Lodenius, A-L. och M. Wingborg (2011) *Krutdurk Europa – Arbetarrörelsen och högerpopulismen*. Stockholm: Bilda.

Loxbo, K. (2015) Sverigedemokraterna: Framgångsrikt enfrågefokus. *Statsvetenskaplig tidskrift*, vol. 117(2), s. 169-187.

Läkartidningen (2015) "Svårt att säkert fastställa ålder hos asylsökande barn", Anders Hjern och Henry Ascher (22/2015).

Mair, P. (2002) 'Populist Democracy vs. Party Democracy', i Mény, Y. och Y. Surel (red) *Democracies and the Populist Challenge*. Basingstoke: Palgrave, s. 81-98.

Marsdal, M. (2007) *Högerpopulismen dissekerad*. Celanders.

Mazzoleni, G. (2003) 'The Media and the Growth of Neo-Populism in Contemporary Democracies', i Mazzoleni, G., J. Stewart och B. Horsfield (red) *The Media and Neo-Populism*. London: Praeger Series in Political Communication, s. 1-20.

- Meguid, B. (2005) Competition Between Unequals: The Role of Mainstream Party Strategy in Niche Party Success. *American Political Science Review*, vol. 99(3), s. 347–59.
- Meret, S. och B. Siim (2013) 'Gender, populism and politics of belonging: Discourses of Right-Wing Populist parties in Denmark, Norway and Austria', i Mokre, M. och B. Siim (red) *Negotiating Gender and Diversity in an emerging European Public Sphere*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Mudde, C. (2007) *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Norris, P. (2005) *Radical Right: Voters and Parties in the Electoral Market*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Olsson, S. (2015) "Året då alla pratade migration", *Fria Tidningen*, 31 december 2015.
- Oscarsson-Ekengren, H. "Mätningarnas Mätning". Blogg, <http://www.henrikoscarsson.com/p/matningarnas-matning.html> (2016-01-14).
- Persson, H.-P. och H. Arvidsson (2011) *Med kluven tunga: Europa, migrationen och integrationen*. Malmö: Liber.
- Ravik Jupskås, A och A-C. Jungar (2014) Populist Radical Right Parties in the Nordic Region: A New and Distinct Party Family? *Scandinavian Political Studies*, vol. 37(3), s. 215-238.
- Ridell, S. (2015) "Moderaternas experiment i Gävle: Stödet från SD sanktionerat av högsta ledningen", *Arbetsbladet*, 28 december 2015.
- Riksdagen (2012) *Redovisning av kostnader för asyl- och anhöriginvandring*, motion 2012/13:Sf350, av David Lång och Mikael Jansson (SD). (www.riksdagen.se).
- Rydgren, J. och S. van der Meiden, (2016) *Sweden, Now A Country Like All The Others? The Radical Right And The End Of Swedish Exceptionalism*. Stockholms universitet, Department of Sociology, Working Papers.
- Rydgren, J. (2014) *Class Politics and the Radical Right*. London/New York: Routledge.

- Rydgren, J. (2010) Radical Right-Wing Populism in Denmark and Sweden: Explaining Party System Change and Stability. *SAIS Review*, vol. 30(1), s. 57-71.
- Rydgren, J. (2007) The Sociology of the Radical Right. *The annual review of sociology*, vol. 33, s. 241-62.
- Rydgren, J. (2006) *From Tax Populism to ethnic Nationalism*. New York/Oxford: Berghahn Books.
- Rydgren, J. (2004) Explaining the Emergence of Radical Right-Wing Populist Parties: The Case of Denmark. *West European Politics*, vol. 27(3), s. 474-502.
- Rydgren, J. (2002) Radical Right Populism in Sweden: Still a Failure, But for How Long? *Scandinavian Political Studies*, vol. 25(1), s. 27-56.
- Sannerstedt, A. (2015) 'Hur extrema är Sverigedemokraterna?', i Bergström, A., B. Johansson, H. Oscarsson och M. Oskarson (red) *Fragment*. Göteborgs universitet: SOM-institutet, s. 399-414.
- Sejersted, F. (2011) *The Age of social Democracy: Norway and Sweden in the Twentieth Century*. Princeton: Princeton University Press.
- Silverstone, R. (2007) *media and morality: on the rise of mediapolis*. Cambridge: Polity.
- Somers, M. R. och G. D. Gibson (1994) 'Reclaiming the Epistemological 'Other': Narrative and the Social Constitution of Identity', i Calhoun C. (red) *Social theory and the politics of identity*. Oxford: Blackwell, s. 37-99.
- Squires, C. R. (2002) Rethinking the black public sphere: An alternative vocabulary for multiple public spheres. *Communication Theory*, vol. 12(4), s. 446-468.
- Strömberg, M. och M. Åkerman (2011) "SD: Man kan inte ställa en enkel rak fråga", *Svenska Dagbladet*, 10 juli 2011.
- Sveriges Radio Ekot* (2016) "Larm om vuxna på boenden för barn", 8 juni 2016.
- SVT Nyheter* (2015) "Partierna: Så ska vi hantera IS-krigare i Sverige", 23 januari 2015.

SVT Nyheter (2015) "Intern MP-kritik mot flyktingpolitiken", 25 november 2015.

Trydling, P. (2016) *Kontrollernas kostnad – ekonomiska konsekvenser av ID-kontrollerna i Öresundsregionen*, Sydsvenska Handelskammaren.

Warner, M. (2002) *Publics and counterpublics*. New York: Zone Books.

YLE (2016) "SDP:n suosio sukelsi, perussuomalaisille hallituskauden huonoin sijointus – vasemmistoliittokin meni ohi", 7 juli 2016.

Åkesson, J. (2013) *Satis Polito*. Sölvesborg: Asp och Lycke.

Önnerfors, A. (2016), "These Denmark-Sweden border controls turn back the clock to a pre-European age", *The Guardian*, 5 januari 2016.

Material från Avpixlat

- Avpixlat* (2014-05-18) 'Från "kommunist" till SD-väljare.
- Avpixlat* (2014-05-04) (uppdaterat). 'Hej och farväl Fredrik, och hej på dig Jimmie'.
- Avpixlat* (2014-01-11) 'En lång resa från vänster till SD'.
- Avpixlat* (2014-01-02) 'Från grön till röd till gulblå'.
- Avpixlat* (2013-10-15) 'Därför har jag lämnat FP'.
- Avpixlat* (2013-10-12) 'Från FP och M till SD för en varmare, ljusare och tryggare framtid'.
- Avpixlat* (2013-09-14) 'Röstar SD p.g.a. Biskopsgården, Rosengård och Husby'.
- Avpixlat* (2013-06-16) 'Min resa från invandringsvänlig till invandringskritisk'.
- Avpixlat* (2013-07-09) 'Egentligen inte sverigedemokrat, men SD får min röst ändå'.
- Avpixlat* (2012-12-25) 'Svensk och demokrat – då finns det idag bara ett alternativ'.
- Avpixlat* (2012-12-23) 'Invandrare, kvinna och f.d. moderat – i nästa val blir det SD'.
- Avpixlat* (2012-12-22) 'Jag röstar numera på SD – för Sveriges framtid'.
- Avpixlat* (2012-12-20a) 'Inte arg, läser böcker, följer På Spåret – och röstar på SD'.
- Avpixlat* (2012-12-20b) 'Medias systematiska manipulerande av nyheterna fick mig att vakna'.
- Avpixlat* (2012-12-17) 'Filosofie doktor och forskare – tre partiers svek förde mig till SD'.
- Avpixlat* (2012-12-16) 'Civilingenjör och Medelsvensson – Sverigedemokrat sedan 2002'.
- Avpixlat* (2012-12-15) 'Efter Kortedalamisshandeln blir det SD i stället för stödöst på KD'.
- Avpixlat* (2012-12-12) 'Civilingenjör – Från M till SD'.
- Avpixlat* (2012-12-10) 'En kristens resa från KD till SD'.
- Avpixlat* (2012-12-09) 'Sverige fick inte den förändring som behövdes med Alliansen – därför SD'.
- Avpixlat* (2012-12-08) 'Pensionerad bankdirektör – från S via C och M till SD'.
- Avpixlat* (2012-12-07) 'Från V till SD'.

Partimaterial

Centerpartiet (2014), 'Sverige behöver närodlat politik: Centerpartiets valmanifest för mandatperioden 2014-2018'.

Folkpartiet (2014), 'Folkpartiets valmanifest: Rösta för skolan'.

Kristdemokraterna (2014), 'Kristdemokraternas valmanifest: Frihet och gemenskap'.

Miljöpartiet de Gröna (2014), 'Valmanifest 2014-2018: Det är dags för en varmare politik. Här kan du läsa hela Miljöpartiets manifest inför riksdagsvalet 2014.'

Moderaterna (2014), 'nya moderaterna: Migration och Integration'.

Socialdemokraterna (2015), 'Migration, asyl- och flyktingpolitik', <http://www.socialdemokraterna.se/Var-politik/Var-politik-A-till-O/Migration/> (150902).

Socialdemokraterna (2014), 'Ett bättre Sverige. För alla'. Valmanifest 2014'.

Sverigedemokraterna (2015), 'Lagom är bäst!', reklamblad.

Sverigedemokraterna (2014), 'Vi väljer välfärd! Sverigedemokratiskt valmanifest – valet 2014'.

Vänsterpartiet (2015), 'Riksdagsdebatt om flyktingkrisen på Vänsterpartiets initiativ', <https://www.vansterpartiet.se/riksdagsdebatt-om-flyktingkrisen-pa-vansterpartiets-initiativ> (160115).

Vänsterpartiet (2014), 'Vänsterpartiets valplattform för riksdagsvalet 2014'.

Åkesson, J. (2015) 'Almedalen: Jimmie Åkessons tal', nedladdat från <http://Avpixlat.info/2015/07/01/almedalen-jimmie-akessons-tal/> (150902).

Appendix 1

Kodinstruktioner

Tidningar. Inga kommentarer.

Längd. Korta artiklar inkluderar en till fem stycken. Medellånga/Långa artiklar innehåller sex stycken eller mer.

År/månad/dag. Inga kommentarer.

Genre: Ledare inbegriper osignerade artiklar på ledarsidan. Opinionsartikel avser signerade ledare på ledarplats i tidningen. Emellanåt signeras ledare med signatur (t.ex. i Aftonbladet). Dessa artiklar kodas som opinionsartiklar i analysen. Emellanåt bjuds mer eller mindre kända personer in för att skriva ledare och om dessa är anställda av tidningen kodas dessa som opinionsartiklar, annars som krönikor. De senare är skrivna av personer, som inte är explicit anställda av tidningarna (t.ex. Roland Poirier Martinsson i Svenska Dagbladet). Det är uppenbart att olika tidningar, föga förvånande, har olika policyer för detta.

Roll. Värdet "framträdande" syftar på artiklar, i vilka partiet har en framträdande roll och är den dominerande aktören. Värdet "mindre framträdande" avser artiklar som inte primärt har partiet i fokus, utan t.ex. istället fokuserar på andra partier eller fenomen där partiet i fråga således blir ett av flera som diskuteras. Värdet "irrelevant" avser artiklar där partiet i fråga har en undanskymd roll. Här nedan följer några exempel på artiklar i materialet om SD¹:

Framträdande: <http://www.dn.se/ledare/signerat/gar-det-bra-med-saffran>

Mindre framträdande: http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/taktikernas-triumfgynnar-extremism_7718694.svd. Denna artikel avser specifikt en zeitgeist, en tidsanda, som SD sägs kapitalisera på, men artikeln fokuserar inte på partiet som sådant, även om SD som parti tillskrivs särskilda attribut.

Irrelevant: <http://www.aftonbladet.se/ledare/article14091989.ab>. SD nämns i en mening, men partiet har ingen framträdande eller ens en mindre framträdande roll i artikeln.

Tonläge. Med positiva artiklar avses artiklar som använder positiva attribut i be-

skrivningen av partiet. Med neutrala/balanserade avses artiklar som använder sig av neutrala uttryck i skildringen av partiet (neutral ton) och/eller talar om partiet i såväl positiva som negativa ordalag (balanserad ton). Med negativa artiklar, slutligen, avses artiklar som använder negativa ord/uttryck i skildringen av dessa partier (som t.ex. rasistisk, fascistisk eller xenofobiskt). Nedan följer exempel från den svenska databasen:

Positiva artiklar: Inga exempel finns.

*Neutrala/Balanserade*²: <http://www.expressen.se/ledare/expressens-ledare-hot-mot-oss-alla/>.

Negativ: <http://www.dn.se/ledare/signerat/vissa-veckor-ar-sardeles-bra-veckor-for-sverige>.

Ämne. Artiklarna kan ges upp till tre olika ämnen. Det anges ingen hierarki mellan ämnena, inte minst för att det därigenom blir besvärligt att säkerställa reliabiliteten i studien.

Social sammanhållning och integration. Dessa artiklar kan delvis avse tidsandan, t.ex. skillnaden mellan 1950-talet och idag med beskrivande uttryck som t.ex. "hörgervindar" eller xenofoba tendenser i samhället, vad det innebär att vara "svensk" idag (nationell identitet) o s v. Artiklar i denna kategori kan avse diskussionsklimatet i parlamentet eller utanför. Det kan också handla om förslag om att främja integrationen i samhället.

Exempel: <http://www.dn.se/ledare/signerat/samtal-botar-hat>.

Terror och Våld. Dessa artiklar kan handla om Breivik eller om självmordsbombare. Förlängningen "och våld" lades senare till för att också inkludera artiklar som behandlade attacker på politiker och andra myndighetspersoner. Artiklar i denna kategori kan således fokusera på diverse våldsamma extremister i samhället och ta upp manifestationer med inslag av våld.

Exempel: <http://www.dn.se/ledare/signerat/samtal-botar-hat>.

Opinion: Dessa artiklar rapporterar och kommenterar bl.a. opinionsmätningar. Det kan också handla om mätningar, som utöver partier, tar fasta på opinionsmätningar som t.ex. anger att svenska folket har blivit mer positivt inställt till invandring över tid.

Exempel: http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/hot-mot-politiker-kan-inte-ursakta-as_7744408.svd

Parlamentsarbete- och relationer. Dessa artiklar berör exempelvis det faktiska och konkreta arbetet i parlamentet, alltifrån fikaköer till omröstningar. Det kan också handla om konkreta regeringsförhandlingar och/eller diskussioner mellan partierna.

Exempel: http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/hot-mot-politiker-kan-inte-ursakts-as_7744408.svd.

Skandaler. Det här kan handla om skandaler som uppmärksammas i samband med enskilda partiaktörer eller kollektivt om partiet som sådant (eller spilla över dithän). I framträdande artiklar avses specifikt det aktuella partiet.

Exempel: <http://www.dn.se/ledare/signerat/jarnroren-krossade-nybygget>.

Välfärd och Ekonomi. Dessa artiklar handlar om välfärdsstaten och socioekonomiska frågeställningar (som t.ex. ”skatter”, som berör denna) eller relationen mellan välfärd och finanspolitik (ex. finanskrisen), exempelvis privatiseringar med hänseende på skola eller äldreomsorg.

Exempel: <http://www.aftonbladet.se/ledare/fredagmed/matsengstrom/article11974795.ab>.

Livsstilsfrågor och familjepolitik. Dessa artiklar kan beröra sådant som rör familjereationer och/eller hbtq-frågor, jämställdhetspolitik och kan inkludera frågeställningar som rör exempelvis abort, religion eller samkönade äktenskap.

Exempel: http://www.svd.se/opinion/ledarsidan/klyftan-ar-mer-an-en-social-konstruktion_3179867.svd.

EU/Europeisk integration. Artiklar i den här kategorin berör frågeställningar rent generellt om den europeiska integrationsprocessen, eller om EU mer specifikt (exempelvis medlemskapsfrågor eller om den gemensamma valutan). Dessa artiklar kan ta upp orsaker och konsekvenser av Europaparlamentsval, och/eller vara mer generella.

Exempel: <http://www.dn.se/ledare/signerat/riksdagen-farlig-rora-i-eu-namnden>

Kulturpolitik. Dessa artiklar utspelas inom området kulturpolitik. Dessa artiklar kan också handla om konkreta kulturpolitiska förslag/dispyter i parlamentsarbetet, men kan också handla om exempelvis konstnären Lars Vilks konstprojekt, som har en tendens att ha en polemisk udd riktad mot den muslimska minoritetsbefolkningen. Dessa artiklar har i dylika fall en tendens att också kodas som social

sammanhållning och integration.

Exempel: <http://www.dn.se/ledare/signerat/vilks-gods-av-motstandet>

Lag och ordning. Dessa artiklar handlar om rättsväsendet som sådant och/eller om individuella brottsmål, som kan vara utförda av inrikes födda och/eller av invandrare.

Exempel: <http://www.expressen.se/ledare/domaren-ar-rasist/>

Utrikespolitik. Dessa artiklar avser både utrikespolitiska händelser (t.ex. Sveriges relation till regeringar i Syrien eller Israel) och/eller frågor som Nato eller om neddragningar på utrikesdepartementet.

Exempel: <http://www.expressen.se/ledare/fuskaren/>.

Miljöpolitik. Artiklar i denna kategori kan handla om kärnkraftverk, bilindustrin och/eller mer specifikt om miljöpolitik.

Exempel: <http://www.aftonbladet.se/ledare/article12515108.ab>

Infrastruktur. Dessa artiklar kan exempelvis avse aspekter och åsikter kring järnvägsbyggande och bil- och cykeltrafik.

Exempel: <http://www.dn.se/ledare/signerat/jarnvagsunderhall-populism-i-stallet-for-analys>.

Migrationspolitik. Dessa artiklar kan handla om både migration och migrationspolitik. Exempel: <http://www.dn.se/ledare/kolumner/den-globala-staden/>.

Internet. Dessa artiklar rör exempelvis internet, websäkerhet och publika reaktioner till detta.

Exempel: <http://www.dn.se/ledare/huvudledare/historiskt-sa-reinfeldt>.

Slutnoter Appendix 1

1. Genom att ange exempel på artiklar med olika värden kunde också resultatet bli mer reliabelt, i jämförelsen mellan olika länder.
2. I tekniska termer tas helt "neutrala" artiklar inte med i uträkningen av medelvärdet, medan däremot balanserade (artiklar med både positiva och negativa värdeomdömen, eller varken enkom negativa eller enkom positiva) tas med.

Appendix 2

Förteckning över testkodare

- Niklas Orrenius, journalist på Dagens Nyheter och som tidigare har arbetat för Sydsvenskan och Expressen. Han har också skrivit ett antal böcker om Sverigedemokraterna.
- Alex Bengtsson, vice vd på den antirasistiska organisationen Expo. Han arbetar aktivt med diverse antirasistiska aktiviteter (t.ex. Tillsammansskapet) på daglig basis och håller också föredrag i folkbildningssyfte.
- Henrik Emilsson, doktorand på programmet MUSA (Migration, Urbanisation and Societal Change) vid Malmö högskola. Han har tidigare jobbat som departementssekreterare på det svenska integrations- och jämställdhetsdepartementet.
- Jenny Kiiskinen, vid tidpunkten för undersökningen var hon Post Doc-forskare vid Malmö Institute for studies of migration, diversity and welfare (MIM), Malmö högskola. Hennes avhandling behandlade explicit lokalt parlamentsarbete med fokus på Sverigedemokraterna.
- Björn Fryklund, Professor Emeritus i International Migration and Ethnic Relations (IMER) och Sociologi vid Malmö högskola. Fryklund har skrivit ett flertal böcker om nordisk populism och har varit aktivt inom fältet sedan det sena 1970-talet.

Appendix 3

Reliabilitetstest

Målsättningen är inte att uppnå 100 procent reliabilitet. Det är i princip omöjligt, eftersom studien baseras på olika kodares tolkningar av textinnehållet (Hayes & Krippendorff 2007, s. 77). Undersökningen vilar på fem kriterier som Hayes och Krippendorff (ibid, s. 7980) sätter upp för dylika undersökningar:

- (1) The different units, randomly chosen, should be separately coded.
- (2) The coding instructions should follow the same categories used by the observers.
- (3) It should constitute a numerical scale, ranging from e.g. 0.00 (no existing reliability) to 1.0 (full reliability).
- (4) The structure of the coding procedure needs to remain intact.
- (5) The sampling behaviour needs to be, at least, computable.

Reliabilitetstestet har genomförts på så vis att testkodarna har fått ett kodschema som de har använt för att fylla i värden för tio slumpvis utvalda artiklar. Nedan redovisas resultatet av samstämmigheten mellan deras svar och mitt eget. Eftersom kodningsarbetet är en kontinuerlig process har kodningsinstruktionerna utvecklats (se *appendix 1*), utifrån de svar som angivits för respektive variabel. Eftersom testkodningen genomfördes innan kodningen var gjord för Danmark, Norge och Finland blev kodningsinstruktionerna med förtydliganden också till gagn för genomförandet av dessa.

För variabeln *genre* skiljer vi mellan osignerad ledare, signerad ledare av en anställd på tidningen och krönika. Reliabilitetstestet för variabeln *genre* redovisas i tabellen nedan (se resultatet i *tabell 6*).

Tabell 6. Reliabilitetsresultat för variabeln *Genre*.

Variabel (Genre)	Kodare *1	Kodare *2	Kodare *3	Kodare *4	Kodare *5	Medel
Resultat	10 (10)	8 (10)	9 (10)	7 (10)	4 (10)	7.6 (10)
Reliabilitetsresultat	1.0	0.8	0.9	0.7	0.4	0.76

Reliabilitetsresultaten för variabeln *genre* visar att samtliga testkodare inte hade tolkat instruktionerna på samma sätt som undertecknad. Om vi dock exkluderar kodare 5, som har betydligt lägre värde än övriga, från medelvärdet blir reliabilitetsresultatet istället 0.85. Även om vi inte använder den här variabeln i analysen är det likväl viktigt för att säkra reliabiliteten att kodningsinstruktionerna för denna variabel förfinas, vilket också gjordes efter att testkodningen hade genomförts. Gällande *genre* är det fallet att olika tidningar i olika länder i undersökningen har olika policyer kring detta. Det var därför viktigt att vi i genomförandet av studien hade en kontinuerlig dialog kring hur de olika variabelvärdena skulle tolkas.

I analysen separerades artiklar som var "irrelevanta" från artiklar där partiet hade en "mindre framträdande roll" och artiklar där partiet var en "framträdande" aktör. Med artiklar som kodats som *framträdande* avses artiklar där partiet är huvudsaklig aktör och mindre *framträdande* artiklar avser artiklar med partiet som biaktör, eller att också andra aktörer är lika viktiga för artikelns budskap. Resultatet för samstämmigheten för testkodarnas svar och mina redovisas i *tabell 7*.

Tabell 7. Reliabilitetsresultat för variabeln *Roll*

Variabel (Roll)	Kodare *1	Kodare *2	Kodare *3	Kodare *4	Kodare *5	Medel
Resultat	8 (10)	8 (10)	9 (10)	7 (10)	7 (10)	7.8 (10)
Reliabilitetsresultat	0.8	0.8	0.9	0.7	0.7	0.78

Enligt Hayes & Krippendorff (ibid, s. 83) är resultatet 0.78 högre än "modest degree of reliability", men likväl är resultatet inte utmärkt. Givet detta resultat har instruk-

tionerna för kodningen av denna variabel förfinats efter genomförd testkodning för att underlätta kodningen av de danska, norska och finska tidningarna.

Reliabiliteten för variabeln *tonläge* är central för analysen. Om det visar sig att testkodarna tolkar instruktionerna på ett annat sätt kan resultaten avfärdas som godtyckliga. Så blev dock inte fallet. Resultatet av testkodningen för variabeln *tonläge* redovisas i *tabell 8* nedan:

Tabell 8. Reliabilitetsresultat för variabeln *Tonläge*

Variabel (Tonläge)	Kodare *1	Kodare *2	Kodare *3	Kodare*4	Kodare *5	Medel
Resultat	9 (10)	8 (10)	7 (10)	9 (10)	8 (10)	8,2 (10)
Reliabilitets- resultat	0.9	0.8	0.7	0.9	0.8	0.82

Tonläget i artiklarna mättes genom att skilja i tonläget mot partierna som antingen "positiv", "balanserad/neutral", "negativ" eller "missing value". Det senare värdet avser artiklar där tonen inte kunnat avgöras. Detta gäller samtliga artiklar som kodats som att partiet har en "irrelevant" roll, men också i några fall då partiet i fråga kodades som att ha en mindre framträdande roll i artikeln.

Kodningen av variabeln ämne kan inte uppvisa ett liknande reliabilitetsresultat, vilket var ett av kriterierna som nämndes av Hayes & Krippendorff ovan. För varje artikel kunde ett till tre ämnen väljas. Just eftersom det riskerar att äventyra reliabiliteten valde vi att inte göra en distinktion mellan första- och andra ämne osv. I tabellen (*tabell 9*) nedan redogörs för frekvensen som användes av oss, respektive av testkodarna i relation till de olika ämnena.

Sammantaget uppvisas en relativ likhet mellan de ämnen som valdes i analysen och som testkodarna gjorde. Resultatet uppvisar dock att undertecknad valde ämnet "social sammanhållning och integration" oftare än vad testkodarna gjorde, medan det motsatta är fallet vad gäller ämnesområdena "opinion" och "parla-

mentsarbete- och relationer”. Vad gäller ämnet ”Välfärd och Ekonomi” så kan vi se att testkodarna skiljer sig åt sinsemellan, men att slutresultatet inte på något vis är alarmerande. Dessa resultat var viktiga att ta med sig i beskrivningen av kodningsinstruktionerna och till gagn för analysen av texterna i de andra länderna.

Tabell 9. Resultat av testkodning, variabeln Ämne

Ämne	Testkodare (Total)	Original	Kodare *1	Kodare *2	Kodare *3	Kodare *4	Kodare *5	Total Differens
Social sam- manhållning och integration	19	25	0	6 (0)	3 (-2)	2 (-3)	3 (-1)	-6
Terrorism och våld	1	1	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (0)	1 (+1)	+1
Opinion	11	7	0 (0)	3 (+2)	2 (+2)	2 (+2)	3 (0)	+6
Parlaments- arbete- och relationer	21	16	3 (-1)	3 (+1)	5 (+2)	3 (0)	7 (+3)	+5
Skandaler	3	1	0 (0)	1 (0)	1 (+1)	1 (+1)	0 (0)	+2
Välfärd och Ekonomi	10	11	0 (0)	3 (+2)	4 (+2)	2 (-2)	1 (-3)	-1
Livsstilspolitik och familj	3	4	0 (0)	0 (0)	2 (0)	(-1)	0 (0)	0
EU/Europeisk integration	3	3	0 (0)	0 (-1)	1 (+1)	0 (-1)	2 (+1)	0
Kulturpolitik	4	2	0 (0)	0 (0)	0 (0)	3 (+1)	1 (+1)	+2
Lag och Ordning	1	1	1 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0
Utrikespolitik	2	1	0 (0)	1 (0)	0 (0)	1 (+1)	0 (0)	+1
Miljöpolitik	0	0	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0
Infrastruktur	0	0	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0
Migrations- politik	11	8	(+1)	1 (0)	1 (0)	3 (0)	2 (-2)	-1
Internet	2	2	0 (0)	0 (0)	0 (0)	1 (0)	1 (0)	0
Total	91	82	0	+4	+6	-1	0	+9

*Not: Under kolumnen ”Testkodare total” visas hur många artiklar testkodarna identifierat som tillhörande ett visst ämne medan kolumnen ”Original” visar motsvarande siffra för originalkodningen. Resultatet för respektive testkodare presenteras under kolumnerna ”Kodare **” och skillnaden mellan originalkodningen och testkodarna visas i kolumnen ”Total Differens”.*

Sammantaget visar resultatet att tre forskare och två journalister med avsevärd kännedom om SD tolkar innehållet i artiklarna på liknande sätt som författaren. Därför är resultatet, som jag ser det, tillfredsställande reliabelt även om den mänskliga faktorn och det faktum att manuell kodning av materialet tillämpats gör att det inte går att uppnå total samstämmighet. Det faktum att kodningen också tillgriper rent kvalitativa variabler öppnar upp för tolkning. Testet fyllde dels ett syfte för att kontrollera kodningens reliabilitet för de svenska tidningarna och var dels också ett sätt att förfinas kodningsinstruktionerna för kodningsarbetet av tidningarna i övriga länder i jämförelsen.

Förteckning över tidigare Delmi-publikationer

Rapport och Policy Brief 2014:1, *Radikala högerpartier och attityder till invandring i Europa*, av Mikael Hjerm och Andrea Bohman.

Rapport och Policy Brief 2015:1, *Internationell migration och remitteringar i Etiopien* av, Lisa Andersson.

Kunskapsöversikt 2015:2, *Politiska remitteringar*, av Emma Lundgren Jörum och Åsa Lundgren.

Kunskapsöversikt 2015: 3, *Integrationspolitik och arbetsmarknad*, av Patrick Joyce.

Kunskapsöversikt 2015:4, *Migration och företagens internationalisering*, av Andreas Hatzigeorgiou och Magnus Lodefalk.

Rapport och Policy Brief 2015: 5, *Svenskt medborgarskap: reglering och förändring i ett skandinaviskt perspektiv*, av Mikael Spång.

Rapport och Policy Brief 2015:6, *Vem blir medborgare och vad händer sen? Naturalisering i Danmark, Norge och Sverige*, av Pieter Bevelander, Jonas Helgertz, Bernt Bratsberg och Anna Tegunimataka.

Kunskapsöversikt 2015:7, *Kategoriernas dilemman*, av Per Strömblad och Gunnar Myrberg.

Rapport och Policy Brief 2015:8, *Valet och Vägen: Syriska flyktingar i Sverige*, av Emma Jörum Lundgren.

Rapport och Policy Brief 2015:9, *Arbetskraft från hela världen*, av Catharina Calleman (red.), Petra Herzfeld Olsson (red.).

Kunskapsöversikt 2016:1, *Alla tiders migration!*, av Dick Harrison.

Rapport och Policy Brief 2016:2, *Invandringens arbetsmarknadseffekter*, av Mattias Engdahl.

Rapport och Policy Brief 2016:3, *Irreguljär migration och Europas gränskontroller*, av Ruben Andersson.

Kunskapsöversikt 2016:4, *Diaspora – ett begrepp i utveckling*, av Erik Olsson.

Kunskapsöversikt 2016:5, *Migration within and from Africa*, av Aderanti Adepoju.

Den här rapporten belyser olika mediers gestaltning av Sverigedemokraterna i ett nordiskt, jämförande perspektiv. Den analyserar tiden före och inför riksdagsvalet 2014 och består av två delstudier. Den första studien jämför hur nordiska mainstreamtidningars ledarsidor beskrivit radikala högerpopulistiska partier, baserat på en kvantitativ innehållsanalys. I den andra delstudien, vilken utgår från en kvalitativ textanalys, undersöks en artikelserie på internetsajten Avpixlat där SD-sympatisörer berättar om varför de väljer att rösta på SD snarare än något annat riksdagsparti. I ljuset av resultaten diskuterar författarna också hur ett parti samtidigt kan vara attraktivt på väljararenan och anses som en icke-trovärdig samarbetspartner till andra partier bland mainstreampressens ledarskribenter.

Rapporten är skriven av Anders Hellström, docent i Statsvetenskap vid Malmö Institute for studies of migration, diversity and welfare (MIM), Malmö Högskola, och Anna-Lena Lodenius, journalist och författare.

Delegationen för migrationsstudier - Delmi - är en oberoende kommitté som initierar studier och förmedlar forskningsresultat som underlag till framtida migrationspolitiska beslut och för att bidra till samhällsdebatten.

STATENS OFFENTLIGA
UTREDNINGAR

Delegationen för
Migrationsstudier
Ju 2013:17